

Taru Siira

”Ja sitten lukeminen veikin mennessään!”

Yleisten kirjastojen lukuhaasteet aikuisten lukemisen edistämisen välineenä

Opinnäytetyö

Syksy 2020

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Siira, Taru

Työn nimi: ”Ja sitten lukeminen veikin mennessään” – Yleisten kirjastojen lukuhaasteet aikuisten lukemisen edistämisen välineenä

Ohjaaja: Salmela, Satu

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 89

Liitteiden lukumäärä: 8

Opinnäytetyössä tutkittiin yleisten kirjastojen lukuhaasteita, mikä motivoi asiakkaita osallistumaan niihin ja millaisia vaikutuksia haasteilla on aikuisten lukemisharrastukseen. Opinnäytetyöhön valikoitui mukaan viisi yleisten kirjastojen lukuhaastetta: Helmet-lukuhaaste, Keski-kirjastojen lukuhaaste, Porin kaupunginkirjaston lukuhaaste, Pohjoinen lukuhaaste ja Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään millaisia lukemisharrastusta edistäviä ja hyvinvointiin vaikuttavia hyötyjä lukuhaasteilla on aikuisten lukemisharrastukseen.

Tutkimusote työhön oli kvantitatiivinen ja tutkimusaineisto analysoitiin sekä kvantitatiivisin että kvalitatiivisin menetelmin. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselytutkimusta, joka toteutettiin verkkokyselynä Webropol-kyselytyökalun avulla. Kyselylomake oli avoinna asiakkaille 15.4.2020–29.4.2020, ja siihen vastasi 612 lukuhaasteiden harrastajaa. Tulokset analysoitiin Webropol työkalun avulla ja koottiin Excel-taulukkolaskentaohjelmalla taulukoiksi ja visualisoinneiksi. Avovastauksissa käytettiin puolestaan sisällönanalyysin keinoja. Vastaukset luettiin läpi sekä jaoteltiin ja teemoitettiin.

Kyselyyn vastanneet kokivat hyötyvänsä lukuhaasteista ja olivat huomanneet haasteiden vaikuttaneen monella tapaa heidän lukemisharrastukseensa. Motivoivina tekijöinä pidettiin haasteen kiinnostavuutta sekä sen tarjoamia mahdollisuuksia ja uutta tapaa löytää luettavaa. Vastaajat kokivat, että lukuhaasteet olivat monipuolista heidän lukuharrastustaan. Useat vastaajat olivat löytäneet uusia suosikkikirjailijoita ja -genrejä, ja monet huomasivat lukevansa aiempaa enemmän. Monet vastaajat olivat lukuhaasteiden myötä aktivoituneet erilaisissa lukemisyhteisöissä niin verkossa kuin verkon ulkopuolellakin. Tutkimuksessa ilmeni myös, että vastaajat kokivat lukuhaasteiden vaikuttavan heidän hyvinvointiinsa positiivisesti esimerkiksi unenlaadun paranemisella.

Tulosten perusteella voi päätellä, että lukuhaasteilla on myönteisiä vaikutuksia aikuisten lukemisharrastukseen. Ne ovat oivallinen työväline aikuisten lukemisen edistämiseksi, ja niiden kehittäminen on tärkeää. Haasteita on hyvä kehittää muuttuvan yhteiskunnan mukana, jotta tulevien aikuisten mielenkiinto lukuhaasteita kohtaan saadaan pidettyä yllä.

Avainsanat: vaikuttavuus, lukuharrastus, lukuhaaste, aikuiset, lukutottumukset, lukeminen, kirjastot

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author/s: Siira, Taru

Title of thesis: "And then reading took me away" – Reading challenges as a tool to promote adult reading in public libraries

Supervisor(s): Salmela, Satu

Year:2020

Number of pages:89

Number of appendices:8

The aim of this thesis was to examine the reading challenges of public libraries. Five reading challenges were selected for the thesis: the Helmet reading challenge, the Keski-kirjasto reading challenge, the Pori City Library reading challenge, the Northern Reading Challenge, and the Seinäjoki City Library reading challenge. The aim of the study was to find out what reading-promoting and well-being benefits reading challenges have for adults' reading hobby.

The research approach was quantitative. The research method used was an online survey conducted with the Webropol survey and analysis tool. A questionnaire was available to customers from 15 to 29 April 2020, and it was answered by 612 reading challenge enthusiasts. The material was analysed using both quantitative and qualitative methods, and the Webropol tool was used as an aid. The results were compiled into spreadsheets and visualizations using the Excel spreadsheet program. The open-ended answers were analysed using content analysis, during which they were read, classified, and themed.

The respondents felt that they had benefited from the reading challenges and found the challenges impacted their reading hobby in many ways. The attractiveness of the challenge, as well as the opportunities it offers, and the new way to find something to read, were considered as the motivating factors. The respondents felt that the reading challenges had diversified their reading hobby. Several respondents had found new favourite writers and genres, and many found that they read more than before. Many respondents had become active in various reading communities, both online and offline, as a result of the reading challenges. The study also found that the respondents thought the reading challenges had a positive effect on their well-being, for example through improved sleep quality.

Based on the results, it can be concluded that reading challenges have positive effects on adults' reading hobby. They are a great tool for promoting adult reading, and their development is important. It is advisable to develop challenges in changing society in order to maintain the interest of future adults in reading challenges.

Keywords: effectiveness, reading challenges, adults, reading habit, reading, libraries

SISÄLLYSLUETTELO

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLLYSLUETTELO	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	8
1 JOHDANTO	10
2 LUKEMISEN EDISTÄMINEN	11
2.1 Lukeminen ilmiönä	11
2.2 Kirjaston ja lukemisen vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin	14
2.3 Kirjaston keinoja aikuisten lukemisen edistämiseen.....	17
3 YHTEISÖLLINEN LUKEMINEN	20
3.1 Yhteisöllinen lukeminen kirjaston näkökulmasta	21
3.2 Lukuvinkkien jakaminen	22
3.2.1 Kirjastot ja lukuvinkkien jako	23
3.2.2 Kirjablogit	24
4 LUKUHAASTEET	28
4.1 Helmet-lukuhaaste	28
4.2 Seinäjoen lukuhaaste.....	29
4.3 Porin lukuhaaste	31
4.4 Keski-kirjastojen lukuhaaste.....	32
4.5 Pohjoinen lukuhaaste.....	34
4.6 Lukuhaasteiden monimuotoisuus.....	35
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	39
5.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	39
5.2 Tutkimusmenetelmät.....	40
5.3 Opinnäytetyön prosessi.....	42
6 TULOKSET	44
6.1 Taustatiedot ja osallistumien	44
6.2 Lukuhaasteisiin osallistuminen.....	46

6.3 Lukemisharrastus	51
6.4 Vaikutukset	55
6.5 Yleinen palaute	64
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	68
7.1 Osallistuminen ja motivaatio	68
7.2 Vaikutukset lukemisharrastukseen.....	70
7.3 Koetut hyödyt.....	72
7.4 Ehdotuksia kirjastoille.....	73
8 POHDINTA	76
LÄHTEET	80
LIITTEET	89

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo

Kuvio 1. Lukuhaasteisiin osallistujien ikäjakauma (N=610).....	45
Kuvio 2. Vastaajien koulutusaste (N=612).	46
Kuvio 3. Lukuhaasteisiin osallistuminen ikäluokittain (N=612).....	47
Kuvio 4. Mikä innosti haasteeseen osallistumisessa (N=610).....	49
Kuvio 5. Viikossa lukemiseen käytettävä tuntimäärä ikäluokittain (N=612).....	52
Kuvio 6. Miten valitset lukuhaasteeseen lukemasi teokset? (N=611).	53
Kuvio 7. Onko lukuhaaste laajentanut kirjallisuusmakuasi? (N=608).....	56
Kuvio 8. Seurattavat kirjallisuutta tai lukemista edistävät sivustot ikäluokittain (N=484).....	57
Taulukko 1. Haastekohtien lukumäärät lukuhaasteittain. (N=50).....	35
Taulukko 2. Vastaajien sukupuolijakauma (N=612).	44
Taulukko 3. Haasteisiin osallistuminen (N=609).	46
Taulukko 4. Lukuhaasteisiin osallistumiskerrat (N=450).	48
Taulukko 5. Mikä motivoi haasteen suorittamisessa (N=549).	50
Taulukko 6. Avoimeen tekstikenttään vastatut kysymykset (N=266).	54
Taulukko 7. Mistä hankin luettavan teoksen lukuhaasteeseen? (N=612).	55
Taulukko 8. Haasteen vaikutukset (N=557).	58
Taulukko 9. Lukemisen seurantatavat (N=367).	62

Taulukko 10. Väittämien arvioinnit (N=612).....	63
Taulukko 11. Palautteiden teemat (N=275).....	65
Taulukko 12. Palautteiden määrät lukuhaasteittain (N=340).....	67

Käytetyt termit ja lyhenteet

Lukuhaaste	Usein listan muotoon tehty kokoelma erilaisista haastekohdista, joiden avulla on helppo löytää uutta luettavaa ja motivoida itseään lukuharrastuksen pariin.
Sähkökirja	Muodoltaan sähköinen, kirjallinen teos. Tunnetuimmat muodot e-kirja tai äänikirja.
Kirjastokimppa	Kunnan- ja kaupunginkirjastojen vapaaehtoinen yhteistyömalli, joka ylittää kunta- ja hallintorajat.
Kirjallisuusterapia	Terapiamuoto, jossa kaunokirjallisuuden avulla pyritään parantamaan potilaan kykyä ratkaista ongelmiaan, tukemaan hänen henkistä kehitystään ja auttamaan häntä ymmärtämään itseään paremmin.
Lukupiiri	Pienryhmä, joka kokoontuu yhdessä keskustelemaan kulloinkin käsiteltävänä olevaa kirjallisuutta, tietynä aikana ja tietyssä paikassa.
Kirjavinkkaus	Menetelmä, jonka avulla ihmisiä yritetään saada innostumaan lukemisesta. Kirjavinkkauksessa esitellään kirjoja antaen näin lukusuosituksia.
Bookstagram	Instagram-palveluun muotoutunut kirja-aiheinen yhteisö.
Kirjagram	kts. Bookstagram
Booktube	Kts. kirjatube
Kirjatube	YouTube-sivustoon muotoutunut kirja-aiheinen yhteisö.
Vlogi	Videosisältöinen blogin. Vlogien aiheet vaihtelevat vloggaajien persoonien ja kiinnostusten kohteiden mukaisesti.
Kirjablogi	Blogi eli verkkosivusto, johon yksi tai useampi kirjoittaja luo kirjoja ja kirjallisuutta käsittelevää sisältöä.

Bloggaaja	Blogin kirjoittaja.
Postaus	Blogiin kirjoitettu teksti.
Instagram	Sosiaalisen median mobiilisovellus, joka keskittyy kuvien jakamiseen käyttäjien kesken

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä on tehty katsaus kotimaisten kirjastojen tarjoamiin lukuhaasteisiin. Opinnäytetyössä tutkitaan ja tarkastellaan minkälaisia lukuhaasteita yleiset kirjastot tarjoavat ja millaisia vaikutuksia haasteilla on osallistujien elämään. Viime vuosina erilaiset lukuhaasteet ovat nostaneet suosiotaan kirjastoissa ja verkossa. Nämä lukuhaasteet ovat pääsääntöisesti suunnattu paljon lukeville aikuisille asiakkaille. Aiheen valinnan lähtökohtana oli opinnäytetyöntekijän oma kiinnostus aihetta kohtaan. Aikuisten lukemisen edistäminen on tärkeä aihe ja sen tutkiminen sekä kehittäminen tarpeellista.

Lasten ja nuorten lukutaidosta ja sen heikkenemisestä puhutaan paljon, mutta aikuisten lukemisesta ja sen edistämisestä ei niinkään. Nykypäivänä kiireellinen elämänrytmi, sosiaalinen media ja erilaiset suoratoistopalvelut koetaan herkästi lukemista helpommiksi vaihtoehtoiksi, niin lasten ja nuorten, kuin myös aikuisten keskuudessa. Vaikeaa voi olla myös erilaisen kiinnostavan luettavan löytäminen, jolloin erilaiset lukuhaasteet ovat hyödyksi. Lukuhaasteet ovat tärkeä ja helppo keino kirjastolle tuoda lukemiseen uusia näkökulmia ja keinoja, joilla aikuiset asiakkaat saadaan tuotua lukemisen pariin. Aikuisten lukemisen edistäminen saatetaan helposti unohtaa ja siihen ei käytetä samalla tavalla innovatiivisia keinoja, kuten lasten- ja nuorten lukemisen edistämiseen.

Monissa kirjastoissa ja/tai kirjastokimpoissa on nykyään omat lukuhaasteensa. Suosituin ja pitkäkestoisin niistä Helmet-lukuhaaste. Tähän opinnäytetyöhön valittiin Helmet-lukuhaasteen lisäksi Porin kaupunginkirjaston lukuhaaste, Keski-kirjastojen lukuhaaste, Pohjoisen lukuhaaste, sekä Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste. Työn teoreettinen osuus koostuu lukemisen edistämisen ja yhteisöllisen lukemisen kuvaamisesta. Lukemisen edistämisen osuudessa käsitellään lukemista ilmiönä, sen vaikutusta terveyteen ja hyvinvointiin, sekä kirjaston keinoja aikuisten lukemisen edistämiseen. Yhteisöllisen lukemisen osuudessa käsitellään muun muassa yhteisöllistä lukemista kirjaston näkökulmasta ja lukuvinkkien jakamista. Työssä on esitelty myös opinnäytetyöhön mukaan otetut lukuhaasteet ja yleisesti analysoitu lukuhaasteiden monimuotoisuutta.

2 LUKEMISEN EDISTÄMINEN

2.1 Lukeminen ilmiönä

Lukeminen on monitahoinen ilmiö ja sen ominaispiirteitä voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta (Linnankylä ym. 2000, 6). Vielä 1970-luvulle saakka lukeminen ymmärrettiin hyvin pitkälti teknisenä suorittamisena. Ajan myötä käsite on kuitenkin muuttunut yhä kokonaisvaltaisemmaksi tapahtumaksi ja nykyään puhutaankin tekniikan sijaan enemmän lukemisen elämyksellisyydestä. (Lehtonen 1998, 7.)

Lukutaitoa ei pidetä enää vain koulun ja lapsuuden tuottamana perustaitona, vaan koko eliniän ajan kehittyvän yksilön ja aktiivisen kansalaisuuden avaintaitona. Perustavanlaatuisen lukutaito ja lukemisharrastus tukee opiskelumenestystä ja opiskelutaitojen kehittämistä, sekä ammatillista osaamista. Lukutaito ei ole pelkästään yksilön valinta ja kysymys, vaan myös yhteiskunnallinen kysymys. (Lehtonen 1998, 5.)

Lukutaito rakentuu tekstikoodin avaamisesta, tekstin ymmärtämisestä, tulkinnasta, päättelystä ja arvioinnista. Tekstikoodin avaamisessa lukija muodostaa kirjoitetusta kielestä puhuttua kieltä ja antaa sille merkityksen. Luetun ymmärtämisestä on vuosien saatossa ollut erilaisia oppimisteorioita. Behavioristisesta tiedonvälitysteoriasta on luovuttu ja siirrytty konstruktiviseen transaktionäkemykseen, joka korostaa lukijan aktiivista osuutta tekstin tulkintaan. (Linnankylä 2000, 7.) Transkatioteoriassa lukijan koko persoonallisuus, kokemukset ja aikaisemmat tiedot sekä kirjoittajan teksti muodostavat merkityssisältöä, joka on jokaiselle lukijalle yksilöllinen (Rosenblatt 1994). Konstruktivismiin mukaan lukijan toimintaa ohjaavat tiedolliset skeemat ja sisäiset mallit. Luetun ymmärtäminen on aina tilannesidonnaista siihen toimintaan, kontekstiin ja kulttuuriin, jossa lukeminen tapahtuu. (Lehtonen 1998, 14.)

Lukutaidossa elää myös vahvana kielen ja kulttuurin perinne. Lukemisella ja lukutaidon kehittymisellä voidaan nähdä olleen vaikutuksia yksilön ajatteluun sekä yhteiskunnallisten, poliittisten ja taloudelliseen sekä tapojen kehittymiseen jo pitkältä ajalta (Luukkanen 2016, 39). Suomessa lukutaidon historia ulottuu 1500-luvulle ja uskonpuhdistukseen. 1900-luvulle tultaessa jo lähes jokainen suomalainen osasi

lukea ja sanomalehtiä ja viihdekirjallisuutta luettiin kansan keskuudessa. Jo vuonna 1907 eduskuntavaaleissa lehdistöllä oli tärkeä osuus vaalikampanjassa. (Rimpiläinen 2008.) Vaikka lukeminen on ollut kansan ja kulttuurin kehittymiselle tärkeää, ei sitä aina ole pidetty kuitenkaan sopivana.

Lukemisharrastukseen on vuosisatojen mittaan suhtauduttu eri tavoin. Historiasta löytyy paljon esimerkkejä, miten esimerkiksi kirkko tai yhteiskunnan auktoriteetit samanaikaisesti kannustavat lukemaan ja kuitenkin pelkäävät lukemisen aiheuttavan auktoriteettien uhmaamista. 1700–1800-luvuilla käytiin kiivasta keskustelua lukemisen vaaroista naisten, alemman luokan ja nuorison ruvettua entistä enemmän lukemaan. Ilmiötä ruvettiin tuolloin kutsumaan nimillä ”lukuraivo”, ”lukuhimo” tai ”lukumania”. Vielä niinkin myöhään, kuin 1900-luvulla on Suomessa puhuttu ”lukemisen pauloihin jäämisestä”, jolloin vääränlainen lukeminen voi rappeuttaa lukijan moraalialia ja sivistystä. Tämän takia kirjastolaitoksiakin käytettiin kontrolloimaan lukutottumuksia enemmän hyväksyttävämpään suuntaan valitsemalla kirjastojen kokoelmiin teoksia, joita pidettiin yleisesti hyväksyttävänä. (Mäkinen 2013, 4–8.)

Suomessa sensuurista on päästy aika hyvin jo eroon, mutta esimerkiksi Yhdysvalloissa sensuuri erityisesti koulukirjastoissa on valitettavan yleistä. Suomen kirjallistoriallinen seura ja Suomalaisen kirjallisuuden seura keräsivät vuonna 2014 suomalaisten lukukokemuksia ja lukumuistoja Elämää lukijana -projektiin. Projektista tuli ilmi, että Suomessa vielä 1960–1970-luvuilla erityisesti maaseudulla lukemista ei arvostettu ja sitä saatettiin jopa rajoittaa. Tällaisen asenteen kehittymiseen vaikutti usein vanhempien kouluttamattomuus. Aineistosta tulee myös ilmi, että jos lukemista ei rajoitettu niin sitä ”moitittiin” ja siihen suhtauduttiin väheksyvästi. (Juopperi 2018, 68.)

Tällä vuosituhannella lukemisharrastus on pääsääntöisesti mielletty tyttöjen ja naisten harrastukseksi. Tilastokeskuksen (2009) tekemän tutkimuksen mukaan naiset lukevat miehiä enemmän kaikissa ikäryhmissä. Näissä tilastoissa näkyy erityisesti 25–44-vuotiaiden naisten lukemisharrastuksen lisääntyminen viimeisen 20 vuoden aikana. Lukeminen mielletään vieläkin enemmän naisten, kuin miesten harrastukseksi ja viime vuosina on huomattavan paljon kiinnitetty huomiota poikien ja miesten lukutaidon heikkenemiseen ja lukuharrastuksen vähenemiseen (Hanifi 2007). Poikien lukemisen kiinnostuksen heikkenemistä on perusteltu muun muassa

huonolla keskittymiskyvyllä: pojat eivät jaksaisi keskittyä kirjaan samalla tavalla, kuin tytöt. Vaarana tällaisessa yleistämisessä on, että heikko lukutaito nähdään normaaliina kaikille pojille. Huolipuhe myös syrjäytymisen ja heikon koulutustason kohdalla kohdistuu myös usein poikiin ja miehiin. Alhaisen koulutustason ja siitä mahdollisesti seuranneen yhteiskunnasta syrjäytymisen riskissä on niin heikosti lukevat tytöt, kuin pojatkin. (Sorri 2018.)

Vuonna 2016 somevaikuttaja Mikko Toivanen halusi herättää huomiota poikien hiiptävään lukutaitoon ja perusti #pojatkinlukee-kampanjan, jonka tarkoituksena oli nostaa esille ja keskustelunaiheeksi poikien ja nuorten miesten lukeminen. Kampanja toimi kolmella tasolla: sosiaalisessa mediassa tavoiteltiin poikia ja nuoria miehiä ja kerrottiin lukemisen hyödyistä, esimerkiksi näyttämällä kannustettiin kohderyhmää lukemaan ja herätettiin yhteiskunnallista keskustelua aiheesta. Mukaan kampanjaan lähti muun muassa Antti Holma, Jari Sarasvuo ja Juha Itkonen. (Wetterstand 2016.) Kampanja sai hyvän ja innostuneen vastaanoton mediassa ja tempaus nousi useisiin uutisotsikoihin.

Lukeminen ja lukutaito on muuttunut monella tapaa tultaessa 2010-luvulle. Teknologian kehittyessä vastaan on tullut uusia tapoja lukea. Perinteinen kirja ei ole enää se ainoa tapa lukea kirjoja vaan mukaan on tullut myös e-kirjat ja äänikirjat, joiden houkuttelevuus voidaan liittää niiden huomaamattomuuteen ja laitesidonnaisuuteen. Niille, jotka eivät lue, voi kirjan kantaminen mukana olla noloa tai sitten perinteiseen kirjaan keskittyminen voi vain olla hankalampaa lukivaikeuksien tai keskittymishäiriöiden takia.

2010-luvulla edetessä on yhä vahvemmin alettu pohtimaan e-kirjojen ja äänikirjojen vaikutusta lukemiseen. Erityisesti aiheesta on keskusteltu keskittymiskyvyn puitteissa ja siinä, lasketaanko äänikirjojen kuunteleminen ja e-kirjojen lukeminen lukulaitteilta samalla tavalla lukemiseksi, kuin perinteisen kirjan. Monet pitävät äänikirjojen lukemista eräänlaisena huijauksena, jolloin ihminen ei oikeasti lue ja koe kirjaa vaan kuuntelee sen, jolloin hän ei saa kokonaisvaltaista kokemusta kirjasta. Vuonna 2016 tehdyssä tutkimuksessa todetaan, ettei ole eroa kuunteleeko lukija äänikirjaa vai lukeeko hän e-kirjaa (Rogowsky, Calhoun & Tallal 2016). Maryanne Wolfin (2019, 35) artikkelissa käsitellään keskittymiskyvyn heikkenemistä neurologisesta

näkökulmasta. Hän kirjoittaa siitä, miten keskittymiskyvyn heikkeneminen ja silmäil-
len lukeminen voi tulevaisuudessa vaikuttaa negatiivisesti esimerkiksi opiskelijoiden
lukutaitoon ja kriittiseen ymmärrykseen. Aiheesta ei ole kuitenkaan ole tehty kovin-
kaan laajoja pitkän aikavälin tutkimuksia, joten tilannetta on hyvä pitää silmällä. Las-
ten ja nuorten heikentyneestä keskittymistaidosta uutisoidaan tasaiseen tahtiin ja
myös aikuisten keskittyneisyyden heikentymiseen on alettu kiinnittää huomiota. Pe-
rinteinen kirja ei ole enää helpoin ajanviete, kun sosiaalinen media ja internet ovat
täynnä erilaisia helpommin saavutettavia ärsykeitä. Vaihtoehtoina perinteiselle kir-
jalle voikin olla tulevaisuudessa e-kirjat ja äänikirjat, joiden suosi on jatkuvasti kas-
vava. Viehätyks erityisesti äänikirjoihin piilee siinä, että kirjaa kuunnellessa voi hel-
posti puuhailla monia muitakin asioita. Lenkkeily, tiskaaminen tai muu yksitoikkoi-
nen tekeminen voi auttaa kirjan kuuntelussa. Äänikirjat avaavat myös omalta osal-
taan oven lukemisen maailmaan niille, joilla on lukemisen kanssa ollut aiemmin vai-
keuksia, kuten esimerkiksi erilaisista lukihäiriöistä kärsiville. (Holopainen & Kainu-
lainen 2018.)

Lukeminen ja lukutaidon merkitys on muuttunut historian saatossa, ja se muuttuu
edelleen. Yhteiskunnallisesti ajateltuna aikuisten lukutaito on lisännyt avoimuutta ja
monimuotoisuutta monella eri tapaa. Lukutaito on avain yksilöllä omaehtoiseen op-
pimiseen, monimuotoisempaan kulttuuriin ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

2.2 Kirjaston ja lukemisen vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos määrittelee hyvinvoinnin käsitteen seuraavanlai-
sesti

Hyvinvoinnin osatekijät jaetaan yleensä kolmeen ulottuvuuteen: tervey-
teen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin tai elämän-
laatuun. Hyvinvointi-käsite viittaa suomen kielessä sekä yksilölliseen
hyvinvointiin että yhteisötason hyvinvointiin. Yhteisötason hyvinvoinnin
ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo.
Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet,
itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. (Terveyden
ja hyvinvoinnin laitos 23.9.2019.)

Hyvinvointi-käsitteestä puhuttaessa voidaan siis puhua joko yksilön hyvinvoinnista, jolloin ihmisen sosiaaliset suhteet, vapaus itsensä toteuttamiseen, onnellisuuteen ja sosiaaliseen pääomaan nousee ytimeksi. Yhteisötason hyvinvoinnista puhuttaessa puhutaan elinoloista, työllisyydestä, työoloista ja toimeentulosta. Kirjaston vaikutusta sekä yksilön hyvinvointiin, että yhteiskunnan hyvinvointiin on tehty tutkimuksia sekä meillä Suomessa, että ulkomailla.

Idström (2008) viittaa artikkelissaan useisiin tutkimuksiin, joilla on osoitettu lukemisen positiiviset vaikutukset hyvinvointiin. Hän tuo esille muun muassa Dugdalen ja Clarkin (2008) tutkimuksen, jossa pohditaan lukemisen positiivisia vaikutuksia ihmisen taloudelliseen hyvinvointiin, terveyteen, perhe-elämään ja yhteiskunnalliseen valveutuneisuuteen. Vapaa-ajan lukemisharrastus edistää monia elämän eri osa-alueita ja toimii tiedonhankinnan, kokemusten jakamisen, yhteistyön ja kommunikoinnin välineenä arkielämässä, opiskelussa, työssä ja vapaa-ajan harrastuksissa (Linnankylä ym. 2000, 6).

Kirjastolain mukaan kirjastojen tarkoitus on edistää muun muassa aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sanavapautta, sekä edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin. (L 29.12.2016/1492). Tämä edistää yhteisön hyvinvointia, sillä se antaa kaikille kansalaisille mahdollisuuden samanarvoiseen elämään ja vähentää kuilua eri yhteiskuntaluokkien välillä. Heli Kaski (2007) haastatteli Ylen artikkeliin kirjastoseuran toiminnanjohtajaa Rauha Maarno, joka puhui siitä, kuinka kirjastot tekevät tärkeätä työtä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Artikkelissa Maarno kertoi, kuinka selkeästi kirjastoissa näkyy ihmisten epätasa-arvo ja pahoinvointi. Maarno puhuu myös siitä, kuinka kirjastot onnistuvat pienelläkin budjetilla tarjoamaan monimuotoisia palveluita, jotka ovat avoimia kaikille. Kirjasto sinällään paikkanakin voi olla jo hyvinvointia edistävä, sillä se voidaan mieltää aktivoivana tilana, jossa toteutuu tavoitteellinen tai tarkoituksellinen sosiaalinen kohtaaminen (Hokkanen 2015, 20), joka puolestaan edistää yksilön kehittymistä toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Sussexin yliopistossa 2009 tehdyssä tutkimuksessa käy ilmi lukemisen vaikutukset stressin vähentämisessä. Tutkimuksessa kerrotaan, että vain kuuden minuutin lukuhetki voi vähentää stressiä jopa 68% ja se toimii tehokkaammin ja nopeammin, kuin muut yleisesti käytetyt rentoutumismenetelmät. (Peltola 2019.)

Isossa-Britanniassa toimiva The Reader -projekti on kehittänyt Shared Reading -lukukerhon, jossa ideana on lukea runoja ja novelleja yhdessä ääneen ja keskustella luetun tekstin aiheuttamasta tuntemuksista. Tämän kaltaisesta yhdessä lukemisesta ja tekstin aiheuttaminen tuntemusten käsittelemisestä on huomattu olevan paljon hyötyä. Shared reading -metodia tutkittaessa on huomattu, että puhuttu kieli ja voimakkaasti kuvaileva kirjallinen kieli, voi avata ihmisellä pääsyn muistoihin ja lukittuihin tunteisiin aivan uudella tavalla. Näihin tunteisiin ja muistoihin pääsy ja niiden käsittely edesauttaa mielenterveyttä ja hyvinvointia. (Davies ym. 2016, 12–13, 56.) Hieman samankaltaisia lukupiirejä on alettu pitämään myös Suomessa. Yleisissä kirjastoissa on vähitellen yleistyneet erilaiset kirjallisuusterapeuttiset lukupiirit. Kuten Shared reading -metodissa myös kirjallisuusterapeuttisissa lukupiireissä lyhyt kertomus toimii peilausvälineenä omiin tunteisiin.

Terapeuttiset lukupiirit on erilaisissa terapeuttisissa piireissä todettu toimivaksi jo vuosia sitten. Viime vuosina kirjastot ovat heränneet tähän ja terapeuttisia lukupiirejä järjestääkin jo useassa eri kirjastossa ympäri Suomea. Terapeuttisia lukupiirejä pidetään muun muassa Helmet-alueella esimerkiksi Helsingissä Kallion kirjastossa. Kallion kirjaston erikoiskirjastonhoitaja on työnsä ohella kouluttautunut kirjallisuusterapiaohjaajaksi ja pitänyt vuodesta 2014 lähtien tämän kaltaisia lukupiirejä. (Terapeuttinen lukupiiri 2014.) Kirjallisuusterapeuttisissa lukupiireissä teokset, oli ne sitten minkälaisia tahansa, toimivat tunteiden peilausvälineinä. Ryhmän merkitys kirjallisuusterapiassa on tärkeä, sillä ryhmä mahdollistaa osallistujien ilmaisu- ja mielentaitojen kehittymisen, avartaa heidän näkemyksiään ja opettaa elämäntaitoja. Ryhmän tulee olla turvallinen ja ilmapiirin luottamuksellinen, jotta osallistujat voivat olla omia itsejään ja jakaa kokemuksiaan sekä tuntemuksiaan. Ääneen luku ja luku-kokemusten peilaaminen toisten kanssa mahdollistaa parhaimmillaan käsityksen lukemisen monimerkityksellisyydestä ja siitä, miten kukin voi käsittää tekstin eri tavoin. Nämä kokemukset voivat lisätä kykyä ymmärtää, että samaistua toisen tunteisiin. (Kosonen 2020, 57.)

Useiden eri tutkimusten mukaan lukeminen vaikuttaa yksilön empatiakykyyn. Torontossa tehdyn tutkimuksen mukaan kaunokirjallisuuden lukemisella on perusteellinen merkitys lukijan empatiakykyyn (Mar ym. 2006, 694–712). Oatleyn (2010) artikkelin mukaan lukija samaistuu luettavan kirjan hahmoon omien tosielämän kokemustensa perusteella. Artikkelissa tulee ilmi, että hyvä empatiakyky auttaa yksilöä pärjäämään paremmin niin yksityiselämässä, kuin työyhteisössäkin.

Eroa sen suhteen vaikuttaako lukeminen ja kirjastopalvelut yksilön vai koko yhteisön hyvinvointiin ei voi kovinkaan selkeästi erottaa. Monet tekijät, jotka nimenomaisesti vaikuttavat yksilöön vaikuttavat pidemmällä mittakaavalla ajateltuna myös yhteiskuntaan. Yleisten kirjastojen perustehtävään kuuluu turvata kansalaisten tasa-arvoisen uusien kansalaistaitojen saatavuus ja kirjastojen strategioissa sekä toimintasuunnitelmissa tämä on otettu huomioon (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 66). Kirjaston ja lukemisen terveysvaikutuksista puhuttaessa on kuitenkin tärkeää muistaa, että positiivisten terveysvaikutusten merkitys vaihtelee eri yksilöiden välillä. Kirjallisuus voi toisille olla pelkkää ajankulua, toisille taas terapeuttinen väline ja jollain se on keino päästä toisiin todellisuuksiin. (Hayes & Morris 2005.)

2.3 Kirjaston keinoja aikuisten lukemisen edistämiseen

Kirjaston lukemisen edistämisen palvelut ovat pääosin monissa kirjastoissa suunnattu lapsille. Lukemisen tasa-arvoa -seminaarissa Harri Sahavirta (2008) kertoo Kirjastot aikuisten lukemisen edistäminen -hankkeesta, jossa tehdyssä tutkimuksessa ilmenee, että alle 20% kirjaston lukemisen edistämisen hankkeista on suunnattu aikuisten palveluihin. Lasten- ja nuorten palveluihin on suunnattu noin 60%. Sahavirta (2008) tuo esityksessä ilmi myös sen, että monet aikuisten kirjastopalveluiden keinot mielletään usein kirjaston peruspalveluiksi, joita pitää tarjota. Näitä palveluita on muun muassa erilaiset kirjallisuustapahtumat, kirjailijavierailut, lukupiirit, novellikoukut, lukuhaasteet ja lukuneuvonta-palvelut.

Vuonna 2018 Aluehallintovirasto myönsi lukemisen edistämisen palveluihin suuntaaviin hankkeisiin 504 500€. Suurin osa tästä rahoituksesta meni lasten- ja nuorten

lukemisen edistämisen palveluihin. Rahoituksen saanneista 43 hankkeesta vain kuusi oli suunnattu pelkästään työikäiselle tai ikääntyvälle väestölle. (Yleisten kirjastojen hankerekisterin visualisointi, [viitattu 14.10.2020].) Kirjastot kehittävät jatkuvasti uusia lukemisen edistämisen palveluita, valitettavasti aikuisten saamat hanke-rahoitukset ovat vähäisiä.

Perinteisesti kirjaston keinot aikuisten lukemisen edistämiseen ovat suunnattu niille, jotka lukevat jo paljon. Heikot lukijat jäävät usein varjoon, eivätkä koe kirjaston tiloja houkuttelevina. Huomioitavaa on myös se, että aikuisten ja lasten palveluita vertaillessa tulee selkeästi esille, kuinka lasten palveluihin käytetään erilaisia mielikuvituk-sellisimpia keinoja, kun taas aikuisten palveluissa pitäydytään vain tuunaamaan vanhaa. (Sahavirta 2018.) Aikuisille suunnatut palvelut ovat olleet lähinnä lukupiirejä, kirjailijavierailuita ja kirjavinkkaushetkiä. Vinkkaushetketkään eivät aina ole olleet itsestäänselvyys ja se tunnetaankin yleisesti enemmän lasten kirjastopalveluna. Vuonna 2005 Riihimäen kirjastossa organisoitiin KAUNO-teemainen vuosi, jonka tarkoituksena oli tuoda samoja lukemisen edistämisen palveluita mitä lapsille tarjotaan, myös aikuisille. Tapahtumassa kirjasto organisoi kirjavinkkauksia, kirjailijata-pahtumia, näyttelyitä ja runoraadin, joiden sisältö oli nimenomaan aikuisille tarjottua. (Viskari & Maajärvi 2007, 24–25.) Perinteistä kirjavinkkausta on ollut myös ”hylly-jenväli-vinkkaus”, jossa asiakkaat ohimennen kysyvät kirjastontyöntekijältä apua.

Aikuisia on pääsääntöisesti pidetty helpohkona kohderyhmänä kirjastossa. Kuiten-kaan aikuisten lukemisen edistäminen ei ole saanut kirjastojen toimintasuunnitel-missa tilaa, vaan on keskitytty lähinnä muihin kohderyhmiin kuten esimerkiksi lapsiin ja nuoriin. Kirjastopalveluista aikuisille näkyvimmin suunnataan erilaisia kirjanäytte-lyitä, joita koostetaan aiheen tai teeman mukaisesti. (Sahavirta 2018.) Aikuisten sa-tutunnit ovat hauska esimerkki siitä, miten lapsille suunnattu palvelu on muotoiltu aikuisille sopivaksi. Helsingin kaupunginkirjasto osallistui vuonna 2014 Ropecon-roolipelitapahtumaan pitämällä paikan päällä K-18 satutunnin, jossa luettiin eroottis-en kirjallisuuden klassikoita (Aikuisten satutunti 2014). Yleisempää kuitenkin on, että kirjastojen järjestämissä aikuisten satutunneissa luetaan novelleja tai lasten kir-jallisuutta.

Lukupiiritoimintaa Suomessa on ollut jo pidemmän aikaa. Perinteisestä lukupiiritoiminnasta on pikkuhiljaa siirrytty erilaisten teemojen maailmaan. Nykypäivänä asiakkaita houkutellaan kirjastoihin kohdentamalla lukupiiritoimintaa tiettyihin aihepiireihin. Keskustakirjasto Oodissa on pyörinyt syksystä 2019 alkaen Mulkerot-kirjan teemaan iskostuva lukupiiri, jossa luetaan kirjoja, jotka liittyvät historian mulkeroihin (Ajattelun aiheita -lukupiiri: mulkerot 2019). Lapuan kirjastolla on toiminut Ari Haasion pitämä Äijä-lukupiiri, joka on kohdennettu vain miehille (Haasio 2014). Myös erilaisia musiikkiin, elokuvaan ja matkustamiseen liittyviä lukupiirejä on paljon.

Pääsääntöisesti aikuisten palveluissa kirjastoissa pysytään yhä kirjaston seinien sisällä. Poikkeuksena tietenkin hakeutuvat kirjastopalvelut, joiden tarkoitus on tuottaa palveluita niille asiakkaille, jotka eivät itse kirjastoon pääse. Kirjastojen tarjoamissa lukuhaasteissa on olennaista se, että ne tarjoavat aikuisillekin palvelun, joka ulottuu selkeästi kirjaston seinien ulkopuolille. Niiden rajoitteena ei toimi kirjasto- tai kunta-rajat vaan lähinnä kielirajat. (Sahavirta 2018.)

3 YHTEISÖLLINEN LUKEMINEN

Lukeminen on perinteisesti mielletty yksilölliseksi ja jopa yksinäiseksi puuhaksi. Viimeisten parinkymmenen vuoden aikana on kuitenkin oivallettu, että lukemisen yksilöllisen taidon lisäksi lukemisessa on kyse myös erilaisista viestinnän, vuorovaikutuksen ja sosiaalisen käytännön muodoista. (Hokkanen 2015, 22–23.) Internetin monimuotoistuminen on muuttanut sosiaalisen lukemisen käsitettä. Verkko mahdollistaa lukemisen ja kirjan jakamisen ystävien, tuttavien, tuntemattomien kanssa tuoden siihen samalla eri näkemyksiä ja vivahteita, joita yksin teosta lukiessa ei välttämättä kokisi. (Barnett 2015.)

Lukemiseen on aina liittynyt sosiaalisia ja yhteisöllisiä ulottuvuuksia. Kirjallisuuden ääneen lukeminen, erilaiset lukupiirit ja erilaiset kirjalliset salongit ovat olleet suosittuja jo vuosisatoja. (Ahola 2013, 15.) Kirjoja on annettu lahjaksi, niistä on puhuttu perheen ja ystävien kesken ja niitä on arvosteltu. Lukeminen on siis ollut tavalla tai toisella yhteisöllistä jo hyvin pitkään.

Lukija kuuluu aina johonkin sosiaaliseen ryhmään, joka määrittelee hänen lukemisen käytännöt (Laine 2018, 21). Lukemiseen sosialisoidutaan usein kodin, koulun tai kaveripiirin vaikutuksesta. Itselle sopivaa luettavaa valikoidaan perheen ja ystävien suosituksesta. Nykyään yhä useammin luettu kirja arvioidaan ja esitellään sosiaalisessa mediassa ja niistä keskustellaan kaveriporukoissa. (Herkman & Vainikka 2012, 94–95.) Sosiaalinen media mahdollistaakin nykyään laajemmin kirjojen valikoimisen toisten lukijoiden suositusten perusteella.

Sosiaalinen lukemien voi tapahtua kasvotusten, verkossa tai se voi olla näiden sekoitus. Verkossa tapahtuvaan sosiaaliseen lukemiseen on olemassa tänä päivänä useita eri palveluita muun muassa Goodreads, Wattpad, Amazon ja erilaiset blogit. Kasvotusten tapahtuva sosiaalinen lukeminen keskittyy paljolti erilaisten lukupiirien ja ystävien kanssa käytyyn kommunikaation kirjallisuudesta. (Ross, McKechnie & Rothbauer 2018, 207–208) Lukijoilla on nyt monia eri kanavia, joista he voivat seurata mitä muut lukevat. Kasvokkain käydyt keskustelut toisten lukijoiden kanssa, verkosta luetut vinkit, bestsellerit lehtien sivuilta, kirjallisuuspalkintojen voittajat ja erilaiset arvostelut ovat hyviä esimerkkejä. Nousevissa määrin on verkossa saata-

villa myös lukija pohjaisia kirja-arvosteluja. Amazonissa ja Goodreadsissä voi seurata mitä muut kanssalukijat lukevat ja miten he ovat teoksen arvostelleet. Nämä erilaiset palvelut haastavatkin käsitteen ammattimaisista kirja-arvosteluista ja tuo kokemukset tavallisen lukijan tasolle ammattimaisten arvostelujen sijaan. (Ross ym. 2018, 207–209.) Kun lukeminen laajennetaan kattamaan internetin ja sosiaalisen median tekstikäytännöt, lukemisen yhteisölliset puolet luonnollisesti korostuvat (Herkman & Vainikka 2012, 111).

Yhteisöllinen lukeminen näkyy kirjaston toiminnassa. Erilaiset kirjastojen tarjoamat palvelut voidaan laskea osaksi yhteisöllistä lukemista. Näitä ovat muun muassa lukupiirit ja erilaiset kirjavinkkaustilaisuudet. Tämänkaltaiset lukemisen yhteisöt ovat myös eri tavoin organisoituja, kuin verkossa tapahtuvat. Monet eri yhteisöt ovat tunnustaneet ihmisten tarpeet sosiaalistua kirjallisuuden ääressä ja järjestävätkin omia lukupiirejään. (Foasberg 2012.) Yhtenä esimerkkinä Martta-yhdistys, jonka eri alaosastot järjestävät lukupiirejä jäsenilleen (Lukupiirit, [viitattu 14.10.2020]).

Tieto yhteisöllisestä lukukokemuksesta voi tuoda lukijalle myös lisämukavuutta, kun hän tietää, että samaa teosta lukee joku muu samanaikaisesti. Ihmiset, jotka lukevat kirjallisuutta voivat tuntea kuuluvansa osaksi jotakin yhteisöä, näkyvää tai näkymätöntä, jossa muutkin lukevat samaa kirjallisuutta. (Ross ym. 2018, 218.)

3.1 Yhteisöllinen lukeminen kirjaston näkökulmasta

Kirjaston sosiaalinen toiminta voidaan nähdä jopa sosiokulttuurisena osallistamisena tai innostamisena, jolloin toiminnan tavoitteena on ihmisten tietoisuuden herääminen ja ihmisten liikkeelle saaminen. (Hokkanen 2015, 20.) Lukemisen sosiaalisuus korostuu tämän päivän lukemisen kulttuureissa.

Kirjastoissa tapahtuva lukupiiritoiminta kokoaa yhteisön lukemaan yhtä ja samaa kirjaa, sekä keskustelemaan siitä. Kirjastot tunnistavatkin erilaiset lukupiirit globaalisti toiminnaksi, joissa lukijat ja kirjat kohtaavat, ja joissa on hyvä paikka mainostaa kirjallisuutta. Erilaiset lukupiirit toimivat lähes jokaisessa kirjastossa ja American Library Association on koonnut ohjeistuksen hyvän lukupiirin pitämisestä. Näistä uu-

dempia muotoja ovatkin erilaiset kirjastojen ”Novellikoukku” ja ”Mielenrauhaa”-tapahtumat, joissa asiakkaat puuhailevat joko käsitöiden tai värityskirjojen kanssa, samalla kun kirjaston henkilökunta lukee heille ääneen. (Salmi-Niklander 2018, 2.)

Tilojen tarjoaminen muille organisaatioille on myös yksi tapa, jolla kirjastot edistävät lukemista. Dekkariseuran lukupiiri kokoontuu Kallion kirjastossa ja samaisessa paikassa järjestetään myös Dekkari-iltoja, joissa kirjailijat tulevat kertomaan teoksistaan. (Dekkariseura 2019.) Kallion kirjasto toimii tässä tilanteessa kirjojen lainaajana sekä tilan tarjoajana, mutta muun toiminnan hoitaa Dekkariseura. Useassa paikassa kirjastot myös järjestävät satutunteja yhdessä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa, näin toimitaan esimerkiksi Karkkilassa. (MLL:n satutunti kirjastossa peruttu 2020.) Näissä tilanteissa kirjasto toimii myös osatoteuttajana.

Kirjastot tarjoavat asiakkailleen myös mahdollisuuksia järjestää itsenäisesti toimintaa. Keskustakirjasto Oodi tarjoaa runsaasti tiloja, joita voi varata omiin tarkoituksiinsa. Näissä on järjestetty esimerkiksi kaveriporukoiden, sekä ulkopuolisten toimijoiden lukupiirejä.

3.2 Lukuvinkkien jakaminen

Kirjastot tarjoavat lukuvinkkejä monin eri tavoin. Kirjavinkkaus-hetkien lisäksi myös erilaiset aineistonostot kirjastotilassa sekä kirjanäyttelyt ovat hyvin perinteisiä muotoja jakaa lukuvinkkejä asiakkaille. Sosiaalisen median tarjoamat mahdollisuudet eivät ole jääneet kirjastoilta huomaamatta. Kirjastot ovatkin ottaneet omakseen tarjota sosiaalisessa mediassa kirjavinkkejä ja muuta toimintaa sosiaalisen median eri keinoja käyttäen.

Perinteisten kirjastojen tarjoamien palveluiden lisäksi myös sosiaalisessa mediassa ja verkossa on monia eri palveluita sekä yksittäisiä henkilöitä, jotka jakavat intohimoisesti kirjavinkkejä. Näitä palveluita ovat muun muassa erilaiset kirjablogit, Instagramin bookstagram ja Goodreads-sivusto. Internet on täynnä eri kirjallisuus sivustoja, jotka jakavat kirjavinkkilistoja ja kirjallisuusarvioita. Useasta sivustosta voi

myös tilata sähköpostiin kuukausittain ilmestyvän uutiskirjeen, josta vinkkejä voi lukea. Tällaisen palvelun tarjoaa muun muassa Buzzfeedin Books -sivusto tai BookRiot.

Sosiaalisessa mediassa on paljon eri lukemisen tapoja edistäviä palveluita ja sivustoja. Osa on suunniteltu lukemisen ja kirjallisuuden jakamiseen ja osaan käyttäjät ovat luoneet oman kirjallisen kulttuurin. Yksi tällainen palvelu, johon käyttäjät ovat luoneet oman kulttuurin, on Instagram-kuvien jakopalveluun, muodostunut bookstagram, joka pitää sisällään kirjallisuuteen keskittyneitä käyttäjätilejä. Näillä käyttäjätileillä jaetaan lukuvinkkejä, kerrotaan omista lukukokemuksista ja järjestetään erilaisia lukumaratoneja sekä kilpailuja, hyvin samalla tavalla kuin blogimaailmassakin. (Pakarinen 2020, 20.) Uusimpana ilmiönä on myös TikTok-palveluun ilmestyneet kirjallisuuteen liittyneet videot (Hargraeves 2019). Kirjallisuuteen liittyviä videoita julkaistaan myös YouTube-sivustolla ja sinne kirjallisuus on kulkeutunut muiden vlogien imussa. Booktube tai kirjatube-nimityksellä liikkuvien videoiden sisältö on hyvin samankaltaista, mitä bookstagramissa tai kirjablogeissa. (Kuivalahti 2019.)

Facebookissa on jo vuosia ollut erilaisia kirjallisuuteen liittyviä ryhmiä. Hyviä esimerkkejä näistä on vuonna 2011 perustettu Kirjallisuuden ystävät -ryhmä, jossa jaetaan kirjasuosituksia ja keskustellaan kirjallisuudesta muiden käyttäjien kesken (kirjallisuuden ystävät, [viitattu 14.10.2020]). Facebookin eri kirjallisuusryhmissä jaetaan lukuvinkkejä, arvostellaan kirjoja ja käydään yhdessä keskustelua kirjallisuudesta ja kaikesta aiheeseen liittyvästä. Tällaiset ryhmät tuntuvat olevan tärkeä kommunikointipaikka monelle kirjallisuutta rakastavalle.

3.2.1 Kirjastot ja lukuvinkkien jako

Kirjastojen kirjavinkkaukset mielletään usein lapsille ja nuorille suunnatuiksi palveluiksi. Vinkkauksia tehdään kuitenkin myös aikuisille, mutta käytännössä suurin osa kirjastoissa tapahtuvista vinkkauksista on lapsiasiakkaille tarkoitettuja. Opinnäytetyön tarkastelukirjastoista Seinäjoen kaupunginkirjasto järjestää kuukausittain aikuisille suunnatun kirjavinkkaushetken, jolloin kirjaston henkilökunta valitsee muutamia kirjoja ja vinkkaa niitä asiakkaille (Kirjavinkkipiiri pääkirjastossa 8.11.2020).

Aineistonäyttelyt on kirjaston kokoelmasta koottu osa, joka voi olla esillä missä päin tahansa kirjastoa. Aineistonäyttely yleensä koostetaan jonkin tietyn teeman, aiheen tai esimerkiksi kirjailijan teosten ympärille. Näyttely voi olla vain hyllynpäädyssä muutama esillä oleva kirja tai se voidaan koota monimutkaisemmin erilaisia rekvisiittoja käyttäen omaan tilaansa. (Lehtinen 2015, 12.)

Erilaiset lukuvalmentaja ja -opastuspalvelut ovat suhteellisen uusia toimintamalleja kirjastossa. Lukuvalmentaja on kirjastoalan ammattilainen, joka etsii asiakkaalle luettavaa tämän toiveiden mukaisesti. Asiakas saa hänen toiveidensa mukaisesti laaditun listauksen kirjoista, joissa on mukana pienet kuvaukset teoksista (Kakko 2016, 3.) Osassa Helsingin kaupungin kirjaston toimipisteissä voi sopia myös henkilökohtaisen tuokion lukuvalmentajan kanssa, jolloin hän käy kirjat asiakkaan kanssa kahdestaan läpi ja pitää eräänlaisen kahdenkeskisen vinkkaustuokion tälle. Lukuvalmennuksista on olemassa monia eri versioita. Lahden pääkirjastossa on tarjolla myös perinteisen kaunokirjallisuus opastuksen lisäksi myös musiikki-, peli-, tai elokuvaopastusta (Lahden kaupunki 2016).

Kirjastoissa ympäri Suomen on tarjolla myös laaja-alaisesti erilaisia lukupiirejä, joista asiakkaat löytävät itselleen sopivaa luettavaa. Lukupiireissä asiakkaat pääsevät käsiksi kirjallisuuteen ja kirjailijoihin, joihin eivät välttämättä muuten olisi tutustunut. Lukupiiri toiminta vaihtelee suuresti ohjaajan mukaan. Lukupiirissä kirjan voi valita etukäteen ryhmän vetäjä tai ehdotukset voivat tulla suoraan osallistujilta. Myös erilaiset kirjailijavieraat, sekä muut kirjaston järjestämät tapahtumat voidaan mieltää myös yhdeksi tavaksi tuoda erilaista kirjallisuutta asiakkaiden tietoisuuteen.

Muitakin kirjaston tarjoamia lukemisen edistämisen palveluita on runsaasti. Hyvänä esimerkkinä on Seinäjoen kaupunginkirjastossa syksyllä 2020 tarjolla lukukoira-palvelu myös aikuisille. Palvelussa asiakas lukee koiralle ääneen ja saa täten lisää itsevarmuutta lukemiseen. (Lukukoira aikuisille pääkirjastossa 2020.)

3.2.2 Kirjablogit

Web 2.0:n ytimessä on luovuus, leikkisyys, sosiaalinen verkostoituminen ja virtuaalinen yhteisö (Koskinen 2014, 129) ja nämä kaikki yhdistyvät blogien ja erityisesti

kirjablogien maailmassa. Kirjablogi on nimenomaisesti blogi, jonka pääpainona on kirjat ja kirjallisuus (Jalkanen & Pudas 2013, 12). Internetin leviäminen on mahdollistanut uusia yhteisöllisen toiminnan muotoja, jotka nivoutuvat mitä moninaisimmilla tavoilla myös lukemiseen. Se on muuttanut ihmisten tapaa lukea, sekä myös tapaa, jolla lukemisesta keskustellaan. Kirjallisuus on varsin suosittu blogiaihe, ja kohteena voi olla niin perinteinen kaunokirjallisuus, lastenkirjallisuus, tieteiskirjallisuus tai esimerkiksi fanikulttuureihin perustuva. (Herkman & Vainikka 2012, 123.) Oli aihe mikä tahansa kirjablogien keskiössä on aina kuitenkin kirjaesittelyt tai -arviot, jotka bloggaaja kirjoittaa omalla tyyllillään (Jalkanen & Pudas 2013, 73).

Kirjablogit ovat usein yksilöiden tai yhteisöjen, kuten esimerkiksi kirjastojen pitämiä, eikä niiden pohja ole tavalla tai toisella sidottuja toisiinsa (Foasberg 2012). Näissä blogeissa bloggaajat voivat kirjoittaa mistä tahansa haluavat, eivätkä ne ole tiettyjen sääntöjen sitomia. Kirjabloggaaminen on pääsääntöisesti monelle bloggaajalle harrastus. Monelle bloggarille heidän pitämät kirjablogit toimivat myös eräänlaisena lukupäiväkirjan tyyppisenä arkistona, johon voi aina palata. (Jalkanen & Pudas 2013, 88, 12.)

Kirjablogeista voi havaita samaa sosiaalista vaikutusta, kun esimerkiksi lukupiireistä. Mielenpaineet luetusta teoksesta jaetaan muiden bloggaajien ja lukijoiden kesken. (Jalkanen & Pudas 2013, 92.) Lukija voi käydä keskustelua blogin keskustelupalstalla muiden kanssa ja jakaa mielipiteitään ja huomioitaan teoksesta. Tämä keskustelu ei välttämättä ole yhtä intensiivistä, kuin perinteisessä lukupiirissä käyty keskustelu, sillä jokainen lukee kirjan eri aikaan. Blogit mahdollistavat myös lukupiirimäisen keskustelun erityisesti silloin, kun samasta asiasta kiinnostuneet asuvat fyysisesti kaukana toisistaan. (Jalkanen & Pudas 2013, 44.)

Tosin tämä keskustelu on paljon itsenäisempää. Blogeissa tapahtuva keskustelu tapahtuu kuitenkin aina kirjojen ja kirjallisuuden ympärillä. (Foasberg 2012.) Bloggaaja eroaa myös ammatikseen kirjallisuutta arvostelevan kanssa niin, että bloggaaja tuo kirjasta esille paljon enemmän tavallisen lukijan näkökulman. Blogeissa sekä blogitekstin kirjoittajan ja lukijan, on helpompi tuoda esille eri näkökulmia ja mielipiteitä, sillä väylä avoimeen kommunikaatioon on usein rennompaa ja asenteeltaan erilainen, kuin virallisten kirja-arvostelujen kohdalla. (Tolppi 2011.)

Kirjablogeille tyypillistä on erilaiset tavoitteelliset lukumotivaattorit. Erilaiset haasteet, lukumaratonit ja kirjalistaukset auttavat blogien pitäjiä pysymään omissa tavoitteissaan ja tuottamaan säännöllisesti sisältöä omiin blogeihinsa. Erilaiset bingoruu-dukot, lukumaratonit, copycat-kirjankansi, klassikkoteoksiin liittyvät haasteet ja kuu-kausittain vaihtuvat teemat ovat hyvin yleisiä kirjablogien maailmassa. Näiden eri motivaattorien kautta myös bloggari pitävät yhteyttä toisiinsa. Blogien kirjoittajilla ei pääsääntöisesti ole yhteisiä kommunikaatioalustoja, mutta he ovat kuitenkin luoneet sosiaalisia ryhmiä ja erilaisten haasteiden ja tapahtumien kautta, he voivat kommunikoida ja kannustaa toisiaan. (Foasberg 2012.) Erilaisten haasteiden ja motivaattorien kautta pyritään myös usein tarttumaan sellaisiin kirjoihin, joihin ei muuten välttämättä tarttuisi (Jalkanen & Pudas 2013, 144).

Kirjablogit ovat sisältöön keskittyneitä. Kirjabloggarit ovat hyvin tarkkoja sen suhteen minkälaista materiaalia julkaisevat sivuilleen. (Foasberg 2012.) Viime vuosina esimerkiksi kirjojen valokuvaus on muuttunut yhä taiteellisemmaksi ja houkuttelevammaksi. Monet kirjabloggaajat ovat huomanneet, että visuaalinen ilme ja esimerkiksi tekstin elävöittäminen kuvin on erityisen tärkeää. Yhä useampi bloggaaja ottaa kirjakuvansa itse ja hakee kuvien kautta kirjasta välittyviä tunnelmia. (Jalkanen & Pudas 2013, 64.) Tekstit on kirjoitettu ajatuksen kanssa ja niistä huomaa, että kirjoittaja on prosessoinut lukemaansa samalla. Vaikka monet kustantamot tekevät yhteistyötä eri kirjabloggareiden kanssa muun muassa tarjoamalla ilmaiskappaleita teoksista ja järjestämällä blogi-iltoja, korostavat monet bloggari kuitenkin riippumattomuuttaan, eivätkö suostu toimimaan mainostajina. (Gustafsson 2017.)

Kirjallisuusblogit ovat oiva lähde löytää vinkkejä siihen mitä lukisi seuraavaksi. Blogipostausten hyvä puoli on se, että yhteen tarkoitukseen kirjoitettu blogipostaus voi blogin lukijalle sopia aivan toiseen tarkoitukseen. (Foasberg 2012.) Tarkoitus on inspiroida lukijoita löytämään uudenlaista ja kiehtovaa materiaalia, jota ei aiemmin tulisi ajatelleeksikaan. Blogeissa lukija pääsee myös ennalta tutustumaan hieman sisältöön ja siihen mitä mieltä bloggaaja on ajatellut kirjasta. Jos blogin lukija on pitkään seurannut tiettyä blogia, voi sen kirjoittaja tuntua turvallisemmalta ja luotettavammalta suosittelijalta, kuin kirjaston työntekijä tai ystävä.

Myös erilaiset ammattilaiset käyttävät kirjablogeja hyödykseen työssään, esimerkiksi kirjastoissa lukuvalmentajat ja kirjavinkkarit ovat ottaneet avukseen kirjabloggareiden tuottamat tekstit. Lukuvalmentajat esimerkiksi hakevat vinkkejä itselleen tuntemattomista teoksista eri blogeista ja usein käyttävät bloggareiden tekstejä pohjana vinkeilleen. (Turunen 2017.) Tällä tavoin lukuvalmentajien ei tarvitse tukeutua vain omaan tai kollegoidensa tietoon, vaan he voivat tukeutua myös verkossa olevaan laajaan yhteisöön.

4 LUKUHAASTEET

4.1 Helmet-lukuhaaste

Helmet-kirjastokimppaan kuuluu Helsingin, Vantaan, Espoon ja Kauniaisten kaupunginkirjastot. Helmet-lukuhaaste lähti kirjastopedagogi Riikka Utraisen päähän-
pistosta joulukuussa 2014. Hän oli törmännyt ideaan kirjallisuussivustolla etsies-
sään itselleen jotain sopivaa lukuhaastetta. (Utriainen 2017, 29.) Lukuhaasteet eivät
tuolloin olleet mikään uusi käsite, mutta suomalaisiin kirjastoihin asti ne eivät olleet
vielä ehtineet. Utriainen törmäsi Popsugar-nimisellä sivustolla lukuhaaste ideaan ja
mietti voisiko sellainen sopia Helmet-kirjastoille. Hän otti yhteyttä Helmet.fi päätoi-
mittaja lina Soiniseen ja ehdotti haasteen laatimista. Ensimmäinen Helmet-luku-
haaste laadittiin muutamassa tunnissa uudenvuodenaattona ja julkistettiin seuraava-
vana päivänä. (Soininen & Utriainen 2017, 49.)

Haasteen lähtökohtana oli tehdä lukemisesta hauskaa, sosiaalista ja erilaista. Sen
taka-ajatuksena oli myös inspiroida lukijoita löytämään jotain sellaista luettavaa mi-
hin he normaalisti eivät välttämättä koskisi. Tekijät yllättyivät, kuinka lukuhaaste
saavutti todella nopeasti suuren suosion. Ensimmäisen päivän aikana artikkelia oli
klikattu 20 kertaa, seuraavana päivänä 1400 kertaa ja ensimmäisen viikon jälkeen
jo 10 000 kertaa. (Soininen 2018.) Alussa haasteesta oli vain lista helmet.fi sivus-
tolla, mutta hyvin pian sen julkaisemisen jälkeen Kallion kirjaston erikoiskirjastohoi-
tajan Janne Palanderin ehdotuksesta luotiin myös ryhmälle oma Facebook-
ryhmä (Utriainen 2017, 29).

Opinnäytetyön tekohetkellä on käynnissä kuudes Helmet-lukuhaaste (liite 3). Haas-
tetta on tarjolla neljällä eri kielellä: suomeksi, ruotsiksi, venäjäksi ja englanniksi. Tar-
koituksena on suorittaa 50 kohdan lista, jonka jokainen kohta on erilainen tapa valita
luettavaa. Osallistuja saa itse valita mitä hän lukee missäkin järjestyksessä. Haaste
löytyy verkosta Helmet.fi sivustolta, josta se on saatavilla myös tulostettavana ver-
siona. Sitä jaetaan myös lähes kaikissa Helmet-kirjastoissa paperisena versiona.
Haastetta ei ole tarkoitus palauttaa takaisin kirjastolle. Kaikki aiempien vuosien
haasteet ovat myös saatavilla Helmetin verkkosivujen kautta. (Helmet-lukuhaaste,
[viitattu 10.3.2020].) Lukuhaaste on myös levinnyt Helmet-alueen ulkopuolelle.

Noin 50% osallistujista tulee pääkaupunkiseudulta ja loput muualta päin Suomea ja ulkomailta (Soininen 2018).

Yksi suuri tekijä Helmet-lukuhaasteen menestykseen oli sen nopea siirtyminen verkkoon. Facebook-ryhmän tarjoama sosiaalisuus ja sosiaalinen lukeminen ovat tärkeä osa projektia ja se kuljettaakin haastetta koko ajan eteenpäin. (Soininen 2018.) Facebook-ryhmä on erittäin aktiivinen ja vuodessa reaktioita ja kommentteja kertyykin noin 20 000 (Soininen & Utriainen 2017, 49). Facebook-ryhmän yksi aktiivisimmista jäsenistä Arja Jauhiainen on tehnyt oma aloitteisesti vuosittain listauksen lukuhaasteen suosituimmista kirjoista ja kirjailijoista (Soininen & Jauhiainen, 2018).

Haaste rakennetaan joka vuosi edellisvuoden osallistujien ehdotusten pohjalta. Joka vuosi tulee satoja ehdotuksia haasteen osiksi, ilman että sitä tarvitsee erikseen kysyä. (Soininen 2018.) Haasteen kokoa nykyään työryhmä, johon kuuluu noin 7 työntekijää eri puolilta Helmet-aluetta (Utriainen 2020). Lukuhaaste on myös laajentunut viime vuosina suuresti. Perinteisen 50 kohdan lukuhaasteen lisäksi on tullut myös pieni lukuhaaste, jossa on 20 kohtaa, jotka sopivat myös nuoremmille lukijoille. Lisäksi vuodesta 2018 lähtien on ollut myös musahaaste ja vuodesta 2020 lähtien mukaan tuli myös pelihaaste sekä iso ja pieni leffahaaste. (Helmet-lukuhaaste, [viitattu 10.3.2020].)

4.2 Seinäjoen lukuhaaste

Seinäjoen ensimmäinen lukuhaaste järjestettiin vuonna 2017. Haaste juhlisti Suomen sadan vuoden itsenäisyyttä ja siinä oli tarkoitus lukea 100 kirjaa, yksi jokaista Suomen itsenäisyyden vuotta kohti. Idea lähti erään työntekijän ideasta, jonka jälkeen haastetta ruvettiin kehittämään. (Kotila 2020.) Ensimmäinen lukuhaaste kesti joulukuun 2016 alusta marraskuuhun 2017.

Lukuhaasteita on sen jälkeen järjestetty vuosittain. Toisin kuin Helmet-lukuhaasteissa, jossa on selkeä samanlainen kaava, Seinäjoen lukuhaasteissa muuttuu vuosittain tema ja tyyli. Vuoden 2018 haaste kulki nimellä kirjastohaaste. Siinä oli perinteisten lukuhaasteen lisäksi kirjastoon liittyviä tehtäviä, joiden tarkoituksena oli

tutustua kirjaston eri palveluihin. (Kirjastohaaste kutsuu lukemaan, kuuntelemaan ja osallistumaan... 2017). Haasteesta luotiin vuonna 2018 myös lasten ja nuorten omat haasteet. Aikuisten lukuhaasteessa oli 60 suoritettavaa kohtaa, josta piti 50 suorittaa (Kirjastohaaste kutsuu lukemaan, kuuntelemaan ja osallistumaan... 2017), nuorten haasteessa oli 40 kohtaa, joista 30 piti suorittaa ja lasten haasteessa oli 40 kohtaa, joista 30 kohtaa piti suorittaa. Lasten haaste oli mahdollista suorittaa myös perheen, päiväkodin, koululuokan ym. kanssa (Kotila 2020.) Vuoden 2019 haasteen teemana puolestaan oli nojatuolimatka. Haasteessa oli tarkoitus lukea tai kuunnella kirjoja 25 eri maasta. (Pulkinen, [viitattu 6.4.2020].) Seuraavan vuoden lukuhaasteen aiheena on puolestaan aikamatka (liite 6). Tässä haasteessa oli 30 erilaista kohtaa, joista 25 kohtaa piti suorittaa niin, että yksi kirja tulee yhteen kohtaan. (Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste 2020, [viitattu 6.4.2020].)

Seinäjoella lukuhaasteeseen on otettu monipuolinen ja muuttuva ote. Lukuhaasteen suunnittelutiimiin kuuluu kolme aikuisten puolen kirjastovirkailijaa, jotka yhdessä suunnittelevat haasteen ja sen kohdat. Osallistujilta tulee harvoin, jos ollenkaan, ehdotuksia haasteen kohdiksi lähinnä sen takia, että haaste muuttuu joka vuosi. (Kotila 2020.) Haasteeseen on joka vuosi kuulunut kilpailu haastevihkosen palauttaneiden osallistujien kesken. Vuoden 2017 haasteen suorittaneille järjestettiin myös kirjaston puolelta Suomi 100 -vuotta teemaiset juhlat.

Seinäjoen lukuhaasteella on oma Facebook-ryhmä, joka perustettiin marraskuussa 2016. Ryhmässä oli vuoden 2020 maaliskuun lopulla 321 jäsentä. (Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste-ryhmä 2020.) Seinäjoen kaupunginkirjaston työntekijät jakavat vinkkejä suoritukseen aina muutaman kerran kuukaudessa, mutta muuten ryhmä ei ole kovinkaan aktiivinen. Välillä 1.1.2020–29.3.2020 Facebook-ryhmässä oli julkaistu 58 julkaisua, 77 kommenttia ja 380 reagoitua. (Kotila 2020.)

Haasteeseen osallistuneiden todellista määrää on hyvin vaikea arvioida. Ensimmäisenä vuonna 162 ihmistä palautti haastevihkosen. Vuonna 2018 vihkoja palautettiin vajaa 50 ja vuoden 2019 haastevihkoja palautti tai haasteen ilmoitti Facebookin kautta suoritetuksi noin 100 ihmistä. (Kotila 2020.)

Seinäjoen lukuhaaste on saatavilla vain suomeksi. Se on saatavilla tulostettuna versiona Seinäjoen kaupunginkirjaston toimipisteistä ja sen voi itse tulostaa myös Seinäjoen kaupunginkirjaston sivuilta ja Facebook-ryhmästä.

4.3 Porin lukuhaaste

Porin lukuhaaste eroaa hieman muista suurista lukuhaasteista, sillä se on tehty nuoria ajatellen. Porin lukuhaaste järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2016 ja tuolloin ensimmäinen haaste laadittiin Porin suomalaisen yhteislyseon yläkoulun, äidinkielen lehtori Marja Juvosen kanssa. Juvonen otti kirjastovierailun yhteydessä puheeksi lukuhaasteen, jonka jälkeen kirjasto ja Juvonen lähtivät yhdessä suunnittelemaan haastetta. (Lukuhaaste tuo tavoitteita ja hauskuutta lukemiseen 2019.) Porin suomalaisen yhteislyseosta käytetään jatkossa lyhennettä PSYL. Lukuhaaste toteutetaan vieläkin yhdessä PSYL:n yläkoulun äidinkielen opettajan kanssa, joka ottaa selville ne haastekohdat, jotka ovat olleet oppilaille haastavia. Opettajalta tulleen palautteen perusteella kirjasto muokkaa aina seuraavan vuoden haastetta. Kirjasto puolestaan vastaa haasteen graafisesta ilmeestä, sen kokoamisesta ja käytännön asioista. (Palonen 2020.)

Kirjaston puolelta haastetiimissä on pääsääntöisesti ollut 4–5 työntekijää. Ideoita haastekohtiin tulee paljolti Facebookista, jonka lisäksi haasteeseen pyritään aina ottamaan mukaan pari vuoden isoa teemaa. Vuoden 2020 teemassa on huomioitu muumit juhlavuotensa kunnaksi ja vuonna 2019 teemassa oli huomioitu Minna Canth. Haastekohtien suunnittelusta päävastuussa on kuitenkin opettaja. (Palonen 2020.) Porin lukuhaaste on saatavilla vain suomeksi.

Porin lukuhaasteen ryhmä on luotu 16. joulukuuta 2016 ja jäseniä ryhmässä on 266. Aiempien vuosien lukuhaasteet löytyvät Facebook ryhmästä, poikkeuksena vuoden 2016 lukuhaaste, jota ei ole verkossa lainkaan saatavilla. (Porin lukuhaaste -ryhmä 2020.) Kovinkaan aktiivisesti ryhmässä ei käydä keskustelua. Aktiivisimmat käyttäjät kertovat edistyksensä haasteen kanssa ja kirjaston työntekijät jakavat vinkkejä eri haastekohtiin.

Lukuhaasteessa on 30 haastekohtaa ja se toistaa vuosittain samaa kaavaa. Vuoden 2020 lukuhaaste löytyy liitteenä 7. Haasteeseen kuuluu myös kilpailu kaikkien haasteen palauttaneiden kesken. Vuosittain haasteen on kirjastolle palauttanut noin 30 osallistujaa. Vaikka haaste on suunnattu pääsääntöisesti nuorille, heidän osallistumisestaan ei kirjasto pidä minkäänlaista kirjaa. Monet nuoret suorittavat haastetta koulun kautta. Vuonna 2019 haasteen tekijät yllättyivät, kun muutama lapsi palautti haasteen suoritettuna. He eivät olleet ajatelleet lapsia erityisenä haasteen suorittavien kohderyhmänä. Tänä vuonna kirjasto on maininnut, että lapset voivat suorittaa haasteen hieman soveltaen. (Palonen 2020.)

4.4 Keski-kirjastojen lukuhaaste

Keski-kirjastojen ensimmäinen koko vuoden kestävä lukuhaaste järjestettiin vuonna 2019. Vuonna 2018 Keski-kirjastoilla oli kaikenikäisille suunnattu kesälukuhaaste. Idea lukuhaasteen järjestämiseen tuli aikuisten lukemisen edistämisen tiimin jäseniltä, mutta myös asiakkaiden toiveet lukuhaasteen järjestämisestä otettiin huomioon. Aikuisten lukudiplomin oli alun perin tarkoitus korvata lukuhaaste kokonaan, mutta vastaperustettu tiimi päätti kuitenkin suunnitella lisäksi lukuhaasteen lukudiplomin rinnalle. (Kainulainen 2020.) Keski-kirjastojen lukuhaasteen kokoa lukemisen edistämisen tiimi, jossa on kahdeksan jäsentä. Uudet haastekohdat kootaan yhteiseen dokumenttiin ja myöhemmin hiotaan haasteeseen sopivaksi. Osa haastekohdista on suunniteltu niin, että ne pysyvät samoina joka vuosi, näitä on muun muassa kirjaston työntekijän suosittama kirja ja haasteen julkaisuvuoden uutuuskirja. Tiimi pyrkii huomioimaan ajankohtaisia aiheita ja ilmiöitä, joista voisi kehittää haastekohtia. Asiakkaiden osallistamista haasteen suunnitteluun ei ole pohdittu, eikä heiltä ole Facebook-ryhmän kautta tullut ideoita uusiksi haastekohdiksi. (Kainulainen 2020.)

Vuoden 2019 haasteessa oli 50 kohtaa ja kaksi bonustehtävää. Bonustehtävien tarkoitus oli tutustuttaa kirjaston palveluihin. Tavoitteena vuoden 2019 haasteessa oli suorittaa kaikki haastekohdat. (Keski-kirjastojen lukuhaaste vuodelle 2019, [viitattu 26.4.2020].) Vuoden 2020 haasteessa (liite 5) oli enää 30 kohtaa, joista 20 täytyi

suorittaa (Keski-kirjaston lukuhaaste, [viitattu 26.4.2020]). Haastekohtien väheneminen johtui siitä, että kesälukuhaaste päätettiin ottaa virallisesti osaksi lukuhaastekokonaisuutta. Nämä kaksi haastetta siten täydentäisivät toisiaan. Kun vuoden 2020 lukuhaaste julkaistiin haasteen Facebook-ryhmässä, sai se vähennettyjen haastekohtien osalta hyvää palautetta. Osallistujat kokivat haastekohtien vähentymisen hyvänä ideana ja kevyempänä suorittaa. (Kainulainen 2020.) Keski-kirjastojen lukuhaaste on saatavilla suomeksi.

Haasteen Facebook-ryhmä perustettiin alkuvuodesta 2019 osallistujien tueksi ja avuksi. Ryhmässä on toukokuun 2020 alussa jäseniä 204. (Keski-kirjastojen lukuhaaste -ryhmä 2020.) Maaliskuussa 2020 ryhmä muutettiin yksityisestä Facebook-ryhmästä julkiseksi, koska kaupungin tunnuksilla ylläpidettävän ryhmän toivottiin kaupungin puolelta olevan mieluummin julkinen, kuin yksityinen (Jyväskylän kaupunginkirjasto 2020). Facebook-ryhmässä suurimman osan päivityksistä tuntuu tekevän haasteeseen osallistujat, eivätkä niinkään ylläpitäjät. Facebook-ryhmässä on myös eri tiedostoja jokaisesta haastekohdasta ja osallistujat voivat käydä niihin listamassa omat vinkkinsä.

Osa Keski-kirjastojen kirjastoista järjestää haasteen yhteydessä arvonnin. Keski-kirjastoihin kuuluu 23 kuntaa ja jokainen kunta päättää asiasta itse. Haastelomakkeesta on tätä varten tehty kaksi versiota, toinen on sellainen, joka palautetaan kirjastoon, ja toinen on sellainen, jota ei tarvitse palauttaa. Palautetulla versiolla osallistutaan arvontaan. Kirjastot saavat valita näistä, kumpaa käyttävät. Arvonta on esimerkiksi Jyväskylän kaupunginkirjaston kaikkien toimipisteiden yhteinen. Arvonta päätettiin ottaa mukaan siksi, että sen toivottiin kannustavan osallistumaan ja suorittamaan haasteen loppuun asti. Arvonta on ollut molempina haasteen olemassaolon vuosina ja vuonna 2019 Jyväskylässä arvonaan osallistui haastelapun palauttamalla 60 haasteen suorittanutta. Keski-kirjastoissa on tällä hetkellä pohdinnan alla, että jatkavatko he oman lukuhaasteen tekemistä vai siirtyvätkö he Helmet-lukuhaasteeseen. Lukuhaasteen tekemiseltä vapautuvan työajan voisi silloin käyttää aikuisten lukudiplomin lisäämiseen. (Kainulainen 2020.)

4.5 Pohjoinen lukuhaaste

Pohjoinen lukuhaaste on Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastojen yhteinen lukuhaaste, joka järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2019. Idea lähti lin kirjastonjohtaja Minna Haloselta (2020), joka ehdotti sitä Outi-kirjastojen ohjausryhmän kokouksessa. Haaste päätettiin nimetä niin, että siihen voisi tulla mukaan koko Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun AKE-alue.

Lukuhaastetta suunnittelee työryhmä, jossa on jäseniä listä, Oulusta, Pyhäjoelta ja Raahesta. Ydintyöryhmässä on noin 5–7 henkilöä, mutta henkilökuntaa on edellä mainituista kirjastoista ollut enemmänkin mukana suunnittelemassa haastekohtia. (Halonen 2020.) Haasteen tavoite on innostaa asiakkaita lukemaan sellaista kirjallisuutta, mitä he eivät ehkä normaalisti lukisi. Haaste on myös suunnattu kaikille osallistujille iästä huolimatta. (Määttä 2019.)

Vuoden 2019 lukuhaasteessa oli 25 kohtaa. Sen lisäksi pitkin vuotta on järjestetty pienempimuotoisia lisähaasteita, kuten esimerkiksi dekkarilukuhaaste ja kesälukuhaaste, joissa molemmissa oli yhdeksän haastekohtaa. Lisähaasteet jäivät kuitenkin hieman irrallisiksi päähaasteesta, vaikkakin niistä saatiin positiivista palautetta (Halonen 2020.) Vuoden 2020 haasteessa (liite 4) on edeltäjänsä tavoin 25 kohtaa (Pohjoinen lukuhaaste 2020, [viitattu 9.4.2020]). Haastetta suunnitteleva tiimi koki, että 25 kohdan haaste on tarpeeksi kevyt suoritettavaksi. Tiimi päätti, että tarpeen tullen mukaan voidaan ottaa lisähaasteita, jos asiakkaat niin toivovat. (Halonen 2020.) Nimestään huolimatta haasteen ei ole ollut tarkoitus keskittyä ainoastaan pohjoissuomalaisiin teemoihin. Haasteessa on kuitenkin ollut muutama kohta, jotka viittaavat pohjoiseen. Nimestä ja pohjoissuomalaisuudesta kuitenkin tuli jonkin verran palautetta ensimmäisen vuoden aikana. Asiakkaiden mukaan yhteys voisi olla selkeämpi. (Määttä 2019.) Pohjoinen lukuhaaste on saatavilla vain suomeksi.

Pohjoisen lukuhaasteen Facebook-ryhmä perustettiin tammikuussa 2019 samaan aikaan, kuin tuon vuoden haaste julkaistiin. Ensimmäisen neljän päivän aikana sivulla oli jo 189 tykkääjää. (Määttä 2019.) Toukokuun alussa 2020 ryhmässä on 465 jäsentä. Facebook-ryhmästä löytyy tämän vuoden lukuhaasteen lisäksi myös vuoden 2019 lukuhaasteet lisähaasteineen. Ryhmässä on myös tiedostoja, joihin on

listattu kirjavinkkejä tietyistä suorituskohdista. (Pohjoinen lukuhaaste 2020 -ryhmä, [3.5.2020].)

4.6 Lukuhaasteiden monimuotoisuus

Innoittajana kotimaisten kirjastojen lukuhaasteille on pääsääntöisesti toiminut vuonna 2014 perustettu Helmet-lukuhaaste. Kotimaisten kirjastojen lukuhaastetarjontaa tutkiessa huomaa selkeästi, että ei ole olemassa yhdenlaista tyyliä, jolla kirjastot lukuhaasteita järjestävät. Edellä mainitut Helmetin, Porin, Seinäjoen, Keski-kirjastojen ja Pohjoisen -lukuhaasteet eroavat toisistaan niin haastekohtien määrien, suunnittelutapojen, sosiaalisen median aktiivisuuden, saatavuuden ja haasteiden sisällön kautta.

Taulukko 1. Haastekohtien lukumäärät lukuhaasteittain. (N=50)

Lukuhaaste	Haastekohtien lkm
Helmet	50
Pori	30
Seinäjoki	30
Keski-kirjastot	30
Pohjoinen	25

Edellä mainittuja haasteita vertaillen löytyy niistä selkeitä eroja. Helmet-lukuhaasteessa haastekohtia on alusta lähtien ollut 50, kun taas muissa kirjastoissa noin suuri haastemäärä tuntui liian raskaalta suoritettavalta. Suurin osa kirjastoista on todennut 30 haastekohdan olevan tarpeeksi haastava suoritettavaksi. Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaasteessa on systemaattisesti vähennetty vuosi vuodelta suoritettavien haastekohtien lukumäärää. Helmet-kirjastoillakin on mahdollisuus suorittaa pieni lukuhaaste, jossa haastekohtia on 25.

Haasteiden suunnitteluissa on myös eroja. Usein lukuhaasteet ovat lähtöisin yksittäisen ihmisen ideasta tai ehdotuksesta, kuten esimerkiksi Helmet-lukuhaaste, Porin lukuhaaste tai Pohjoinen lukuhaaste. Sen taustalla on kuitenkin myös lähes aina työryhmä, joka hoitaa käytännön haastekohtien suunnittelut ja kokoamisen. Tässäkin on hieman eroja. Porissa päävastuu haastekohdista on kirjaston ulkopuolisella henkilöllä, kun taas Helmet-alueella iso osa haastekohta ideoista tulee asiakkailta.

Kaikki edellä käsitellyt lukuhaasteet ovat saatavissa sekä perinteisenä paperisena versiona kirjastoista, että verkosta omana tulostettavana versiona. Lukuhaasteet tarjoavat myös verkossa Facebook-ryhmän, jossa haasteeseen osallistuneet voivat keskustella keskenään lukuhaasteidensa edistymisestä, saada vinkkejä haastekohtien suorittamiseen, sekä olla yhteydessä järjestävään tahoon tarvittaessa. Osallisuus näissä Facebook-ryhmissä vaihtelee suuresti. Aktiivisin ryhmä on Helmet-lukuhaasteen ryhmä, jossa on jäsenenä myös sellaisia, jotka eivät haastetta kyseisellä hetkellä suorita. Siellä keskustelu on päivittäistä ja runsasta. Muiden lukuhaasteiden osalta Facebook-ryhmien kohdalla keskustelu on huomattavasti hiljaisempaa.

Yleisten kirjastojen lukuhaasteet ovat saatavilla monella eri alustalla. Ne eivät ole rajoittuneita vain paperisiin haastelomakkeisiin, vaan keskusteluja käydään ja vinkkejä saadaan verkossa monilla eri alustoilla. Facebookin ryhmät ovat yksi näkyvin esimerkki tästä. Lukuhaasteiden Facebook-ryhmissä osallistujat jakavat kirjavinkkejä, keskustelevat kirjoista ja kertovat omasta edistymisestään. Lukuhaasteet löytyvät myös yksityisten ihmisten toimesta Instagramista, blogeista ja Goodreads-palveluista, joissa osallistujat jakavat omia kokemuksiaan lukuhaasteeseen osallistumisesta ja lukuhaasteen edistymisestä. Foasbergin (2012, 36) tutkimuksessa tulee ilmi, että hyvä puoli lukuhaasteiden tarjoamisessa sekä yksityisten ihmisten tuottamissa online-palveluissa on se, että ne mahdollistavat lukemisesta keskustelun eri ihmisten kanssa paikasta riippumatta. Nämä online-palvelut lähentävät samankaltaisia lukijoita ja laajentavat piiriä, joista hyvää luettavaa ja vinkkejä lukuhaasteen kohtiin haetaan. Lukuhaasteiden verkossa tarjottavat palvelut mahdollistavat myös sen, että ne eivät rajoita lukijaa tiettyyn asuinalueeseen tai -kuntaan, vaan jokaisen on mahdollisuus osallistua haluamaansa lukuhaasteeseen.

Lukuhaasteisiin osallistujat tuntevat olevan samankaltaisia paljon lukevia ihmisiä. Haasteiden tarkoitus on innostaa lukemaan ja mahdollistaa samalla keskustelu kirjoista ja kirjallisuudesta. Haasteet tarjoavat myös lukijoilleen älyllistä stimulaatiota tarjoamalla laaja-alaisesti erilaisia haastekohtia ja mahdollisuuden keskustella lukemastaan. Haastekohtien monimuotoisuus edesauttaa osallistujaa laajentamaan lukutottumuksiaan ja etsimään luettavaa normaalien lukutottumustensa ulkopuolelta. (Foasberg 2012, 4.)

Lukuhaasteet voivat erota toisistaan hyvin vahvasti myös teeman puolesta. Seinäjoen lukuhaaste on alusta lähtien kulkenut jonkin teeman mukaisesti, lähtien Suomi 100 -teemasta aina vuoden 2020 aikamatka -teemaan. Pohjoisessa lukuhaasteessa puolestaan on aistittavissa enemmän kotimaisuus, kuin muissa haasteissa. Helmet-lukuhaaste puolestaan on pysynyt systemaattisesti poissa tietystä teemasta ja keskittynyt vain monipuolisiin haastekohtiin. Ei ole siis mitään tiettyä yhtä tapaa tehdä lukuhaastetta, se voi olla teemallinen ja keskittyä lähes mihin vain maan ja taivaan väliltä, tai se voi keskittyä vain monipuolisiin haastekohtiin.

Lukuhaasteisiin osallistuminen on lähes aina myös sosiaalista puuhaa. Ne keräävät yhteen ihmisiä, joilla on lukemiseen samankaltainen kiinnostus. Voisikin sanoa, että lukuhaasteisiin osallistuminen onkin eräänlaiseen ryhmään osallistumista.

Lukuhaasteet antavat lukijalle mahdollisuuden valita itse kirjan, jonka lukee. Haasteen tarkoitus on asettaa siihen vain tietyt parametrit. Yleisten kirjaston lukuhaasteiden kohdalla asetetut parametrit ovat usein aikarajoitus ja haastekohdat. Muuten haasteiden suorittaminen on hyvin vapaata puuhaa, ja jokainen saa mieltää haastekohdat niin kuin haluaa. Verkosta löytyy lukemattomia määriä lukuhaasteita, joissa on luettavaksi merkityt kirjat. Suosituimpia tällaisia on esimerkiksi Rory Gilmore book challenge, jossa tarkoituksena on lukea kaikki 339 kirjaa, jotka mainitaan suositussa Gilmore Girls -televisio sarjassa, tai sitten erilaiset uutismedioiden koostamat listaukset "100 kirjasta, jotka jokaisen tulisi lukea". Tällaisia listauksia on tehnyt muun muassa BBC, MTV ja Keskisuomalainen.

Lukuhaasteet mielletään pääasiassa yksilösuorituksiksi ja nimensä mukaisesti haasteiksi, sillä niissä on aina tarkoitus lukea jokin tietty määrä kirjoja. Lukuhaasteet mahdollistivat siis tietynlaisen kilpailutuksen itsensä ja mahdollisesti myös muiden

kanssa. Tarkoitushan lukuhaasteissa on saada lukija löytämään uutta luettavaa ja ehkäpä haastamaan hänet lukemaan sellaista aineistoa, jota hän aiemmin on välttänyt. Haasteet voivat muodostua myös muiden kanssa kilpailuksi, jos esimerkiksi perhepiirissä tai ystäväpiirissä kilpaillaan siitä, kuka saa haasteen ensiksi suoritetua. Tämänkaltainen kilpailutus on kuitenkin usein yksilöstä itsestään lähtöisin, sillä yleisten kirjastojen pitämät lukuhaasteet painottavat haasteiden suorittamisen olevan leikkimieleistä, eikä kilpailu.

Vaikka lukuhaasteet voivat olla monen kaltaisia ja voivat erota toisistaan hyvinkin eri tavoin, on niissä kuitenkin myös samankaltaisia piirteitä. Sääntöjen joustavuus on yksi yleinen piirre: lukuhaasteiden ei ole millään lailla tarkoitus olla tarkkaan rajattuja, vaan sellaisia, että jokainen voi tulkita haastekohdat omalla tavallaan. Toinen yhteinen piirre on myös haasteen alku ja loppu ajankohta. Yleensä lukuhaasteet kestävät kalenterivuoden ajan. Poikkeuksia tässäkin on: jotkut lukuhaasteet voivat kestää vain kesän ja toiset voivat alkaa jo joulukuussa ja loppua marraskuuhun, kuten esimerkiksi Seinäjoen ensimmäinen lukuhaaste vuosina 2016–2017. Perimmäinen tarkoitus lukuhaasteilla kuitenkin on saada osallistuja laajentamaan lukutottumuksiaan, mahdollistaa keskustelua kirjallisuudesta, sekä innostaa lukemaan.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää motiiveja ja taustoja, miksi asiakkaat osallistuvat lukuhaasteisiin ja mitä he kokevat hyötyvänsä niistä. Aikuisille suunnatut lukuhaasteet ovat yleistyneet viime vuosina yleisissä kirjastoissa ja niihin osallistutaan aktiivisesti. Helmet-lukuhaaste on toiminut sunnannäyttäjänä kotimaisten kirjastojen lukuhaasteille. Haasteiden vaikutuksia aikuisten lukemisharrastukseen ei ole kuitenkaan tutkittu Suomessa kovinkaan paljon, ja sen vuoksi tutkimuksen aihe on tärkeä ja kirjastoalaa tulevaisuudessa hyödyttävä.

Opinnäytetyössä selvitetään miten yleisten kirjastojen lukuhaasteet vaikuttavat aikuisten lukemisen edistämiseen, mitä mieltä asiakkaat ovat niistä, sekä miksi lukuhaasteet ovat niin suosittuja tänä päivänä. Tutkimusongelman perusteella tutkimuskysymyksiksi muodostui:

1. Osallistuminen ja motivaatio

Lukuhaasteiden määrä on kasvava ja niihin osallistutaan innolla. Tutkimuskysymyksen avulla halutaan selvittää mikä haasteessa kiehtoo osallistujia ja mikä motivoi sen suorittamisessa. Onko haasteissa jokin erityinen piirre, joka saa osallistumaan siihen ja motivoi sen suorittamisessa?

2. Koetut hyödyt

Lukemisella on tutkitusti paljon positiivisia hyötyjä. Tutkimuskysymyksellä halutaan selvittää kokevatko haasteisiin osallistujat hyötyvänsä millään tavoin haasteisiin osallistumisesta. Lukevatko osallistujat entistä laajemmin kirjallisuutta vai vaikuttaako haaste heidän hyvinvointiinsa ja elämäänsä muilla tavoin.

3. Vaikutukset lukuharrastukseen

Tämän tutkimuskysymyksen kautta haluttiin lähteä selvittämään millä tavoin osallistujien lukemisharrastus on mahdollisesti muuttunut lukuhaasteeseen

osallistumisen myötä. Onko lukemisharrastus mahdollisesti lisääntynyt, tai onko se muuttanut muotoaan jollain tavoin? Mitkä nämä vaikutukset ovat? Lukeminen on kuitenkin jatkuvasti läpi ihmiselämän kehittyvä harrastus, joten haluttiin selvittää minkälaisia vaikutuksia haasteisiin osallistujat ovat omassa elämässään huomanneet.

Tutkittavaksi valikoitui viisi lukuhaastetta. Kriteereinä valintaan oli, että lukuhaasteen tuli olla yleisen kirjaston tai kirjastokimpan ylläpitämä, sekä lukuhaasteella tuli olla oma Facebook-ryhmä. Tutkittavaksi valikoitui Porin kaupunginkirjaston lukuhaaste, Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste, Pohjoisen lukuhaaste, Keski-kirjastojen lukuhaaste, sekä Helmet-lukuhaaste.

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä on käytetty kvantitatiivista tutkimusmenetelmää ja aineiston analysointimenetelmissä on yhdistelty sekä kvantitatiivisia, että kvalitatiivisia menetelmiä. Alasuutari (2012, 58) kuvaa kvalitatiivista ja kvantitatiivista analyysiä tietynlaisena jatkumona, eikä niinkään toistensa vastakohtina tai toisensa pois sulkevinä analyysimalleina. Ajallisista asetelmista tutkimuksessa on hyödynnetty poikittaistutkimusta, joka tarkoittaa, että aineisto kerätään useilta vastaajilta yhdessä ajankohdassa (Vastamäki 2015, 121).

Aineistonkeruu menetelmänä opinnäytetyössä käytettiin kyselyä, tarkemmin sanotuna verkkokyselyä. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 182) mukaan kyselyllä- eli survey-tutkimuksella pyritään keräämään tietoa standardoidussa eli vakioidussa muodossa. Kerätyn aineiston avulla pyritään vertailemaan, kuvailemaan ja selittämään ilmiöitä. Kysymyslomakkeella, joka on hyvin suunniteltu, voidaan kerätä nopeasti tallennettuun muotoon aineistoa ja analysoida tietoa tilastollisin tavoin. (Hirsjärvi ym. 2009, 130.)

Kyselytutkimuksen suunnittelu edellyttää, että tutkija on perillä omista tavoitteistaan ja tietää mihin kysymyksiin hän on vastausta etsimässä (Heikkilä 2014, 47). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen, sen käsittely ja analysointi ovat erillisiä vaiheita. Internetkyselyiden vastaukset tallentuvat suoraan datatiedoksi,

joka voidaan lukea myös tilasto-ohjelmaan. (Heikkilä 2014, 122.) Tutkimusmenetelmän etu on laajan tutkimusaineiston kerääminen tehokkaasti suurelta määrältä vastaajia (Hirsjärvi ym. 2009, 130.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin Webropol-ohjelmaa ja sen tarjoamia yksinkertaisia analysointimenetelmiä.

Kyselytutkimukseen kuuluu abstraktien kiinnostuksen kohteiden mittaaminen konkreettisilla kysymyksillä ja väitteillä (Vehkalahti 2008, 18–20). Opinnäytetyössä käytetty kysely koostuu strukturoidusta eli suljetuista, sekamuotoisista sekä avoimista kysymyksistä sekä Likertin asteikolla arvioitavista väittämistä. Kyselyn suljetut kysymykset ovat monivalintakysymyksiä (4 kysymystä) ja dikotomisista eli kahden vastausvaihtoehdon kysymyksiä (2 kysymystä). Suljetuissa kysymyksissä käsittelyn helppous ja vastaamisen nopeus on kysymysmuotoilun etuna (Heikkilä 2014, 51). Sekamuotoiset kysymykset (6 kysymystä) ovat monivalintakysymyksiä, joihin sisältyy avoin vastausvaihtoehto.

Kyselyssä on käytetty myös Likertin asteikkoa. Likertin asteikko on mielipideväittämässä käytetty asteikko, jonka toisena ääripäänä on täysin eri mieltä ja toisessa täysin samaa mieltä. Likertin asteikko koostuu yleensä neljästä tai viidestä portaasta ja tutkimuksen vastaajan tulee valita asteikolta parhaiten omaa mielipidettänsä muistuttava vaihtoehto. (Heikkilä 2014, 51.) Opinnäytetyössä oli viisiportainen asteikko, jossa on neljä Likertin asteikon väittämää, jotka sijoittuivat yhteen kokonaisuuteen.

Avoimia kysymyksiä kyselyssä on 3 kappaletta. Opinnäytetyössä yhdistyy kvantitatiiviset, että kvalitatiiviset menetelmät ja sen takia siihen valikoitui mukaan myös avoimia kysymyksiä. Yksi avoimista kysymyksistä oli palautetta ja ehdotuksia varten ja kahdessa muussa selvitettiin lukuhaasteiden vaikutuksia.

Opinnäytetyössä avoimia kysymyksiä analysoidaan laadullisesti, että määrällisesti. Yksi avointen kysymysten analysointitapa on teemoittelu, jolloin aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja ja aineistosta poimitaan sen sisältämät keskeiset aiheet. (Valli 2015, 383.) Myös sisällön erittelyä on käytetty tämän opinnäytetyön avointen kysymysten analysoinnissa. Sisällön erittelyssä kuvataan tilastollisesti sitä, mitä tai miten jokin asia on kirjoitettu tai puhuttu tietyissä teksteissä tai dokumenteissa. Mittaus tapahtuu frekvenssi- tai volyymimittauksella eli laskeaan, kuinka monta kertaa jokin termi tai asia on mainittu. (Suoranta & Eskola 1998,

408.) Avointen kysymyksen hyviin puoliin kuuluu se, että niiden avulla voidaan saada vastauksia ja ideoita, joita ei olisi muuten huomioitu. Avointen kysymysten huonona puolena on, että ne usein houkuttelevat vastaamatta jäämiseen. (Heikkilä 2014, 47.)

Kyselystä saatuja tuloksia käsitellään kokonaisuutena. Tarkoituksena on kartoittaa yleisesti saatuja tuloksia lukuhaasteista ja niiden vaikutuksista, eikä vertailla kirjastojen tai kirjastokimppojen välisiä haasteita. Tutkimuksen perusjoukkona toimii lukuhaasteisiin osallistujat. Perusjoukon todellista kokoa on kuitenkin lähes mahdotonta määrittää, sillä lukuhaasteen voi suorittaa ilman, että siitä jää minkäänlaista merkintää kirjaston tietoihin. Kaikkien opinnäytetyöhön sisältyvien lukuhaasteiden Facebook-ryhmien seuraajamäärät yhteenlaskettu summa on noin 15 600 henkilöä. Tätä ei voidaan kuitenkaan pitää muuta kuin suuntaa antavana tuloksena, sillä monet ihmiset seuraavat Facebook-ryhmiä osallistumatta haasteeseen. Perusjoukko on kuitenkin niin laaja, että kyseessä on otantatutkimus, jolloin vain tietty perusjoukon osajoukko eli otos tutkitaan. Otoksoon tulisi olla vähintään 100, jos kohderyhmä on suppea ja tuloksia tarkastellaan kokonaistasolla. (Heikkilä 2014, 43.)

5.3 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön tekeminen alkoi keväällä 2020. Aihe opinnäytetyön tekemiseen lähti opinnäytetyöntekijän omasta kiinnostuksesta lukuhaasteita ja lukemisen edistämistä kohtaan. Suomessa ei ole tehty aikaisemmin tutkimusta yleisten kirjastojen järjestämistä lukuhaasteista.

Ensimmäinen askel oli kartoittaa kotimaisia julkisten kirjastojen lukuhaasteita. Mukaan valikoitui Seinäjoen-, Keski-kirjastojen-, Porin-, Pohjoinen-, ja Helmet-lukuhaaste. Yhdeksi tärkeimmäksi valintakriteeriksi muodostui, että lukuhaasteella oli oma Facebook-ryhmä. Tämä oli tärkeää kyselyn helpon levittämisen kannalta, mikä tuli kevään myötä vielä oleellisemmaksi Covid-19-pandemian asettaessa rajoituksia matkustamiseen ja kokoontumiseen. Opinnäytetyöntekijä oli sähköpostin välityksellä yhteydessä jokaisesta haasteesta vastuussa, tai sen parissa työskentelevän henkilöön. Heitä haastateltiin haasteen perustiedoista, sekä kysyttiin lupa kyselyn julkaisemiseksi haasteen Facebook-ryhmässä.

Kevään 2020 aikana suunniteltiin kyselylomake, joka tehtiin ensin Word-lomakkeella. Alkuperäistä Word-pohjalle muodostettuja kysymyksiä testattiin kahdella henkilöllä ja heidän ehdotustensa pohjalta tehtiin tarvittavat muutokset. Tämän jälkeen muokatut kysymykset vietiin Webropol-ohjelmaan ja kyselyä testattiin uudelleen kolmella ulkopuolisella henkilöllä lähettämällä heille sähköpostilinkit kyselyyn. Muutosehdotuksia tuli muun muassa kysymysten asettelusta ja termistöä, joita muokattiin hieman selkeämmäksi. Kaikkiin kysymyksiin vastaaminen oli vapaaehtoista. Alun perin tarkoitus oli laittaa osa kyselylomakkeen kysymyksistä pakollisiksi, mutta kysymykset koettiin tasavertaisina, eikä koettu tarvetta erotella niitä pakollisiksi ja vapaaehtoisiksi. Kyselylomakkeen kieleksi valikoitui suomi, sillä haasteita läpikäydessä, ilmeni että suurin osa mukaan otettavista lukuhaasteista oli saatavilla vain suomeksi. Kyselypohja löytyy opinnäytetyön liitteistä 1.

Verkkokysely julkaistiin jokaisen haasteen Facebook-ryhmään samana päivänä. Kysely oli avoinna 15.4.2020–29.4.2020. Seinäjoen kirjasto oli ainoa, joka mainosti kyselyä myös omilla Facebook-sivuillaan. Haasteiden Facebook-ryhmissä tehtiin myös viikon välein nostoja opinnäytetyön tekijän toimesta, jotta kysely saisi näkyvyyttä.

Kyselyyn saatiin vastauksia 612 kappaletta, huomattavasti odotettua enemmän. Analyysin suhteen hyödynnettiin Webropol-ohjelman analyysimenetelmiä sekä Excelin avulla luotuja taulukoita ja kuvaajia. Myös avoimien kysymysten kohdalla tuloksia analysoitiin sisällön erittelyn ja teemoittelun keinoin käyttäen apuna Excel-ohjelmistoa.

6 TULOKSET

6.1 Taustatiedot ja osallistumien

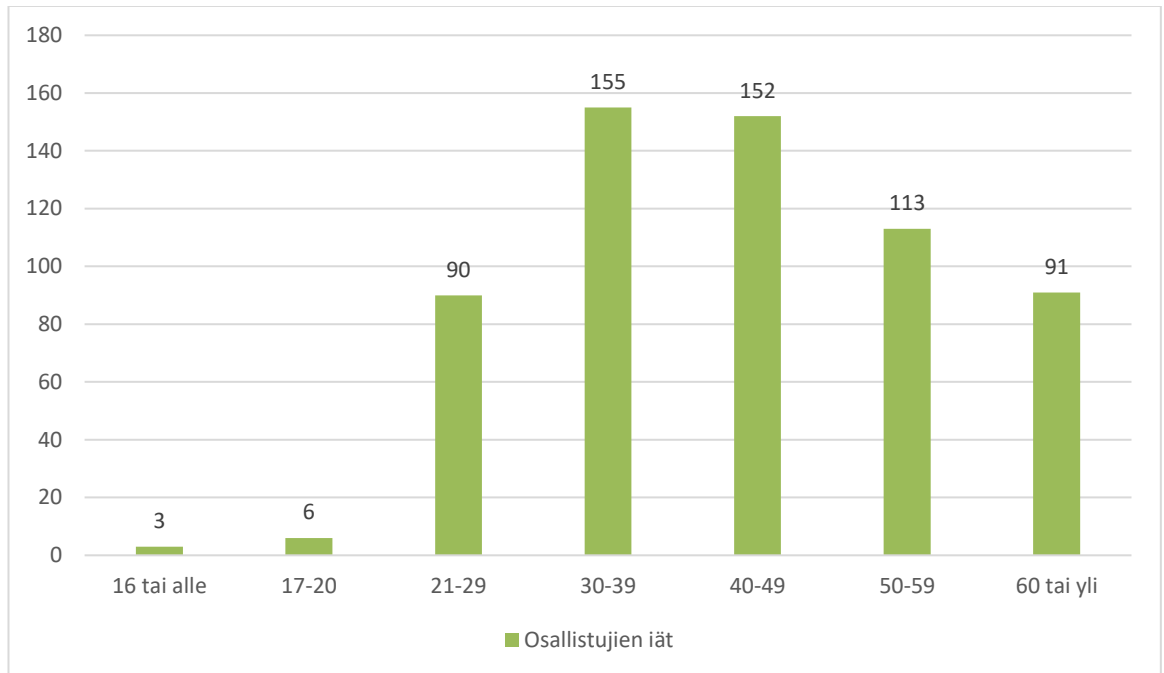
Taustakysymyksissä kartoitettiin vastaajien sukupuolta, ikää ja koulutustasoa. Näillä kysymyksillä pyritään kartoittamaan sitä, minkälaiset ihmiset osallistuvat yleisten kirjastojen lukuhaasteisiin.

Kyselyn 612 vastaajasta naisia oli 575 kappaletta eli selkeästi enemmistö. Taulukon 2 on eritelty tarkemmin vastaajien määrät sukupuolen mukaan.

Taulukko 2. Vastaajien sukupuolijakauma (N=612).

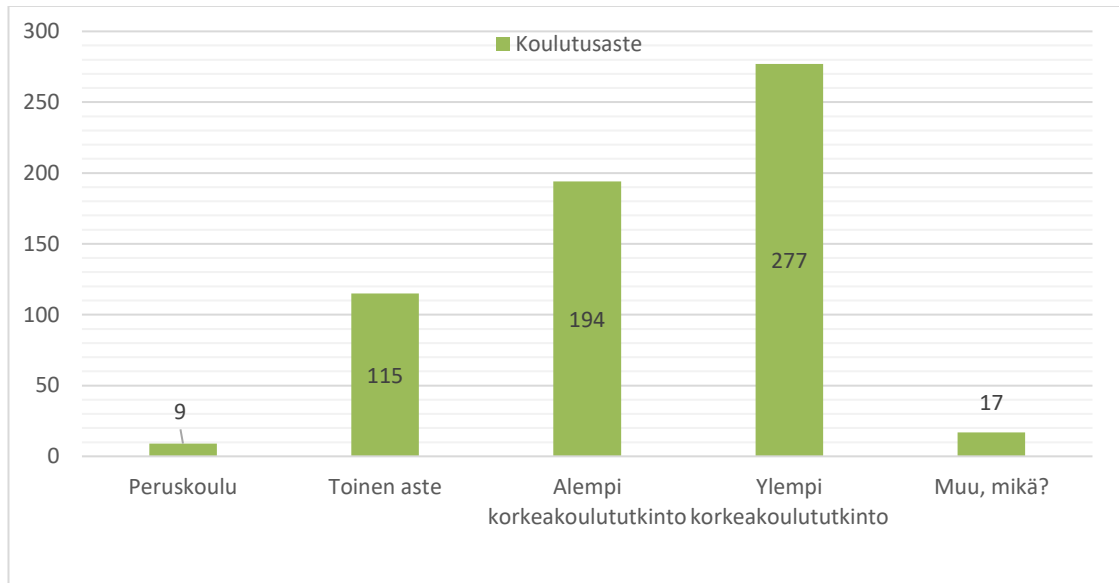
Sukupuoli	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Naiset	575	94%
Miehet	21	3,4%
Muu	7	1,1%
En halua vastata	9	1,5%

Kyselyyn vastaajien ikä jakautui hieman tasaisemmin. Lähes puolet vastaajista kuului joko ikäluokkiin 30–39 tai 40–49. Vähiten vastauksia tuli ikäluokasta 16 tai alle. (0,49%). Kuvioon 1 on lajiteltu ikäryhmät ikäjakauman perusteella.

Kuvio 1. Lukuhaasteisiin osallistujien ikäjakauma (N=610).

Koulutustasoltaan vastaajat edustivat kaikkia koulutusasteita. Kuviosta 2 ilmenee vastauksien jakaantuminen. Vastauksista ilmenee, että suurin osa lukuhaasteiden osallistujista on korkeakoulun käyneitä (76,9%). Vastaajista ylemmän korkeakoulututkinnon oli suorittanut lähes puolet (45,3%) Muu-vastauksen valinnoita 17 vastaajaa (2,8%), joista yhdeksän oli tohtorintutkinnon tehneitä, yksi lisensiaatti, kaksi dosenttia, neljä opistotason tutkintoa ja yksi vastaajista oli ilmoittanut kenttään AMK.

Kuvio 2. Vastaajien koulutusaste (N=612).

6.2 Lukuhaasteisiin osallistuminen

Tutkimuksessa selvitettiin, mihin yleisen kirjastojen lukuhaasteisiin vastaajat ovat osallistuneet, kuinka usein sekä kuinka paljon aikaa he käyttävät viikossa lukemiseen. Näillä kysymyksillä pyrittiin kartoittamaan lukijoiden aktiivisuutta, sekä mitkä lukuhaasteet ovat vastaajien keskuudessa suosituimpia.

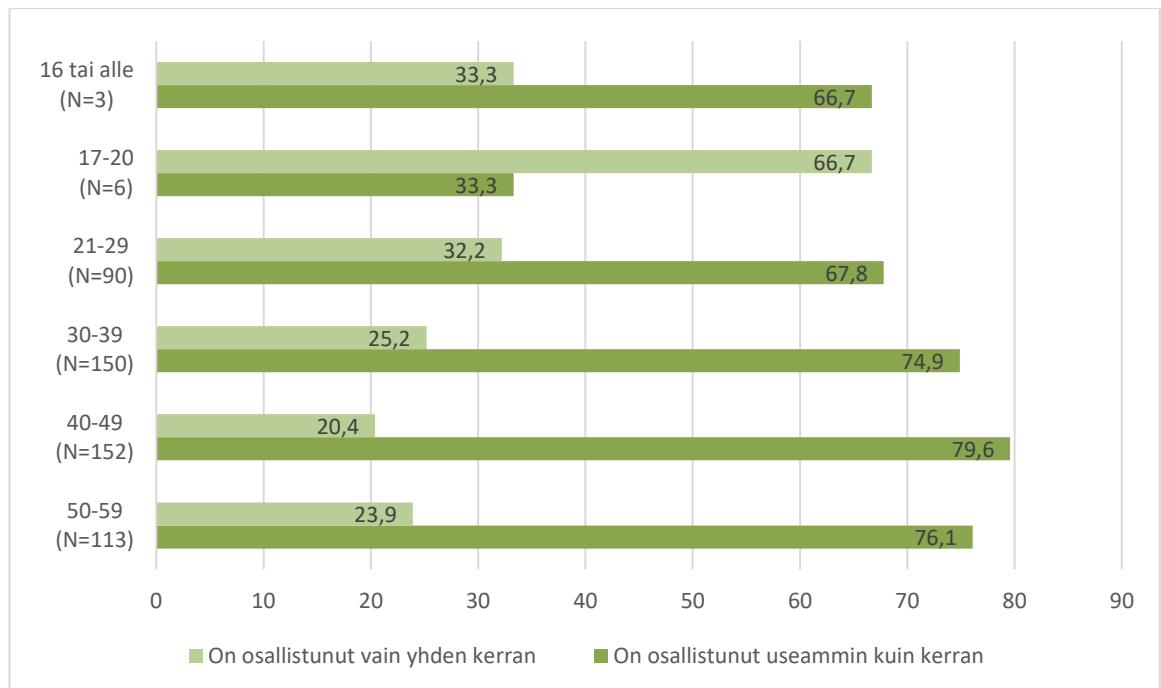
Vastauksista nousi ylivoimaisesti suosituimmaksi Helmet-lukuhaaste. Kysymyksessä vastaajia pyydettiin valitsemaan kaikki ne lukuhaasteet, joihin ovat osallistuneet ja vastausvaihtoehtoja valittiin yhteensä 761 kappaletta. Helmet-lukuhaaste vastaus vaihtoehto valittiin yhteensä 561 kertaa.

Taulukko 3. Haasteisiin osallistuminen (N=609).

Lukuhaaste	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Helmet	561	73,7%
Pori	35	4,6%
Seinäjoki	60	7,9%
Keski-kirjastot	36	4,7%
Pohjoinen	44	5,8%
Muu	25	3,3%
Yhteensä:	761	100%

Taulukosta 3 tulee ilmi, että muu-vaihtoehto valittiin 25 kertaa. Muu-vaihtoehtoon valintoja pyydettiin myös kertomaan mihin haasteeseen on osallistunut. Suurin osa vastaajista kirjasi vastaukseen jonkun muun, kuin julkisen kirjaston lukuhaasteen. Muut mainitut lukuhaasteet löytyvät taulukoituna liitteestä 8.

Vastaajilta kysyttiin lisäksi, ovatko he osallistuneet lukuhaasteisiin useammin kuin kerran. Vastauksia tähän tuli yhteensä 612. Vastaajista 152 (24,8%) ilmoitti osallistuneensa vain kerran ja 460 (75,2%) ilmoitti osallistuneensa useammin. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että selkeä enemmistö vastaajista osallistuu lukuhaasteisiin useammin kuin kerran. Vastaajista myös 450 ilmoitti avoimeen kenttään monta kertaa ovat osallistuneet haasteisiin.

Kuvio 3. Lukuhaasteisiin osallistuminen ikäluokittain (N=612).

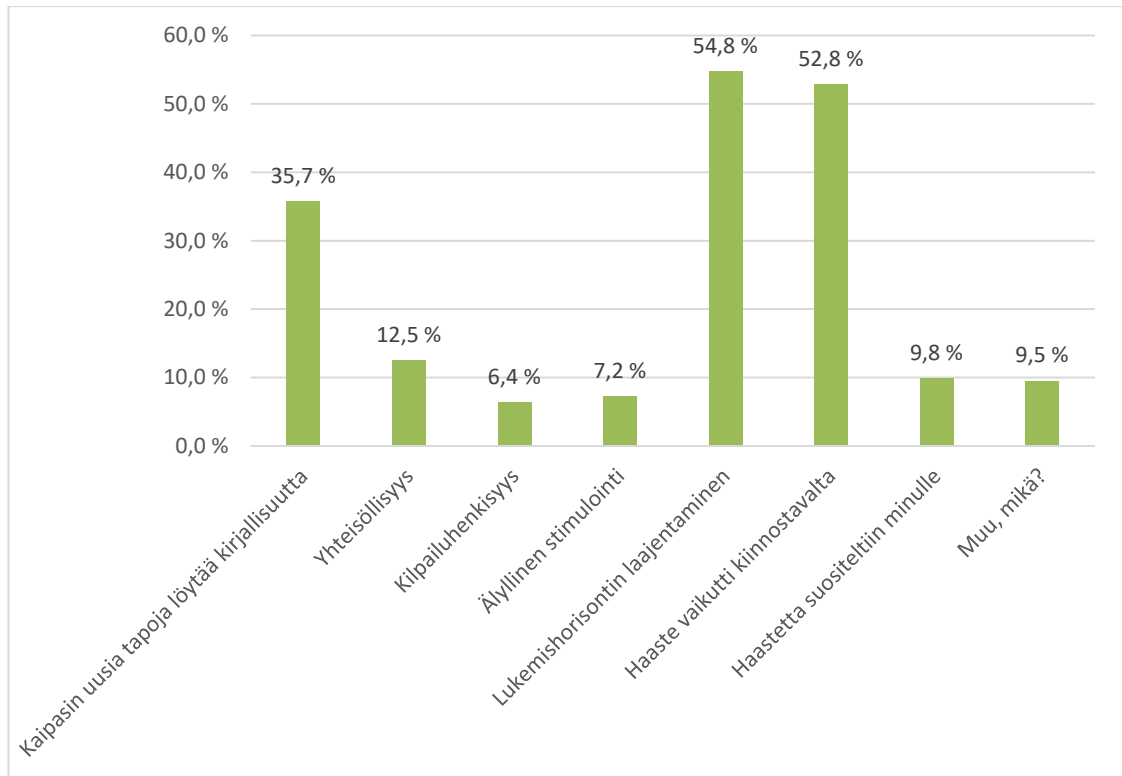
Kuvioon 3 on ristitaulukoitu vastauksien jakaantuminen eri ikäryhmien välillä. Taulukosta käy ilmi, että pääsääntöisesti kaikissa ikäluokissa lukuhaasteisiin osallistutaan useammin, kuin kerran. Yllättävää on, että 17–20-vuotiaiden joukosta vain 33,3% osallistujista on haasteisiin osallistunut useammin kuin kerran.

Vastaajista 450 ilmoitti avoimeen kenttään montako kertaa määrällisesti he ovat osallistuneet lukuhaasteisiin. Alla olevasta taulukosta 4 käy ilmi, että pääsääntöisesti lukuhaasteisiin osallistuttiin keskimäärin 2–3 kertaa. Tähän voi vaikuttaa se, että suurin osa kyselyn haasteista on perustettu vuoden 2017 jälkeen. Poikkeuksena voidaan kiinnittää huomiota yhteen vastaajaan, joka on ilmoittautunut osallistuneensa 10 haasteeseen. Taulukosta tulee myös ilmi, että osallistumiskertojen kohotessa ylöspäin, myös osallistujamäärät laskevat esimerkiksi viiden osallistumiskerran (31) ja kuuden osallistumiskerran (9) välissä on huima ero.

Taulukko 4. Lukuhaasteisiin osallistumiskerrat (N=450).

Osallistumiskerrat	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Alle 2 kertaa	20	4,4%
2 kertaa	180	40%
3 kertaa	156	35,5%
4 kertaa	48	10,6%
5 kertaa	31	6,4%
6 kertaa	9	2%
7 kertaa	2	0,4%
10 kertaa	1	0,2%

Opinnäytetyössä haluttiin selvittää, mikä lukuhaasteissa innostaa osallistumaan. Vastaajille annettiin valmiit vastausvaihtoehdot, sekä vaihtoehto ”muu”, jossa oli lisäksi avoin vastauskenttä. Vastaajia ohjeistettiin valitsemaan kaksi sopivinta vaihtoehtoa. Vastauksia saatiin 1151 kappaletta. Suurimpana innoittajana toimi ”lukemishorisontin laajentaminen”, joka valittiin 334 kertaa (Kuvio 4). Vastausvaihtoehtoa ”kilpailuhenkisyys” valittiin vähiten, vain 39 kertaa. Suurin osa vastaajista osallistuu haasteeseen sen takia, että haaste tarjoaa heille keinoja laajentaa lukemistottumuksiaan. Tämä tukeekin haasteiden alkuperäistä tarkoitusta, joka onkin saada osallistujat tutustumaan kattavammin tarjolla oleviin aineistoihin.

Kuvio 4. Mikä innosti haasteeseen osallistumisessa (N=610).

Muu-vaihtoehtoa valittiin yhteensä 58. Vastauksessa pyydettiin kirjoittamaan avoimeen kenttään mikä innostaa lukuhaasteen osallistumisessa. Suurimpana teemana nousi lukumotivaation palauttaminen (23 kertaa).

Luin viime vuonna todella vähän ja ajattelin tämän kannustavan minua lukemaan enemmän. (Vastaaja 333.)

Rakas harrastus (lukeminen) jäänyt lasten myötä. Halusin löytää sen uudelleen. (Vastaaja 553.)

Toinen selkeä teema, joka nousi vastauksista, oli tavoitteellisuus.

Innostaa lukemaan, kun on joku ”tavoite”. (Vastaaja 564.)

Nautin ”projekteista”, eli etenemisen seuraaminen on kivaa. (Vastaaja 114.)

Tykkään suorittaa. (Vastaaja 202.)

Osallistumisen lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin mikä lukuhaasteissa innostaa ja motivoi sen suorittamisessa. Kysymys oli avoin ja siihen vastauksen jätti 549 vastaajaa. Analyysin perustella yksittäisiä syitä tunnistettiin 725 kappaletta. Vastaukset jaoteltiin Excelissä ja niistä nousi selkeästi viisi eri teemaa, jotka on listattu alla olevaan taulukkoon (5).

Taulukko 5. Mikä motivoi haasteen suorittamisessa (N=549).

Motivoivat tekijät	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Lukemisen monipuolistuminen	237	32,6%
Pelillisuus	216	29,8%
Yhteisöllisyys	145	20%
Itsensä haastaminen	75	10,3%
Lukemisen ilo	22	3,0%
Muu	19	2,6%
Ei mikään	11	1,5%
Yhteensä:	725	100%

Lukemisen monipuolistuminen nousi merkittävämmäksi teemaksi. Vastaajat kokivat, että haaste on avannut uusia portteja niin eri kirjallisuustyyleihin, näkökulmiin, kuin lukemisen muotoihin.

Innostavinta on, kun haasteen myötä tulee tutustuttua eri aihepiirejä käsitteleviin kirjoihin. (Vastaaja 156.)

Laaja-alaisuus... en voi jumittua omii tuttuihin ympyröihin 😊. (Vastaaja 57.)

Myös pelillisuus sai paljon mainintoja vastauskentässä. Haasteen kilpailuhenkisyys, sekä listaan luettujen kirjojen merkitseminen ja siitä saatu tyytyväisyyden tunne on monille tärkeä motivaattori suorittamisessa. Monet kokivat myös haastekohtiin sopivien kirjallisuuden etsimisen hauskana piirteenä haasteessa.

Se, että kun kirjan saa luettua, niin sen saa "viivattua" listasta ja konkreettisesti näkee mitä on tullut luettua. (Vastaaja 5.)

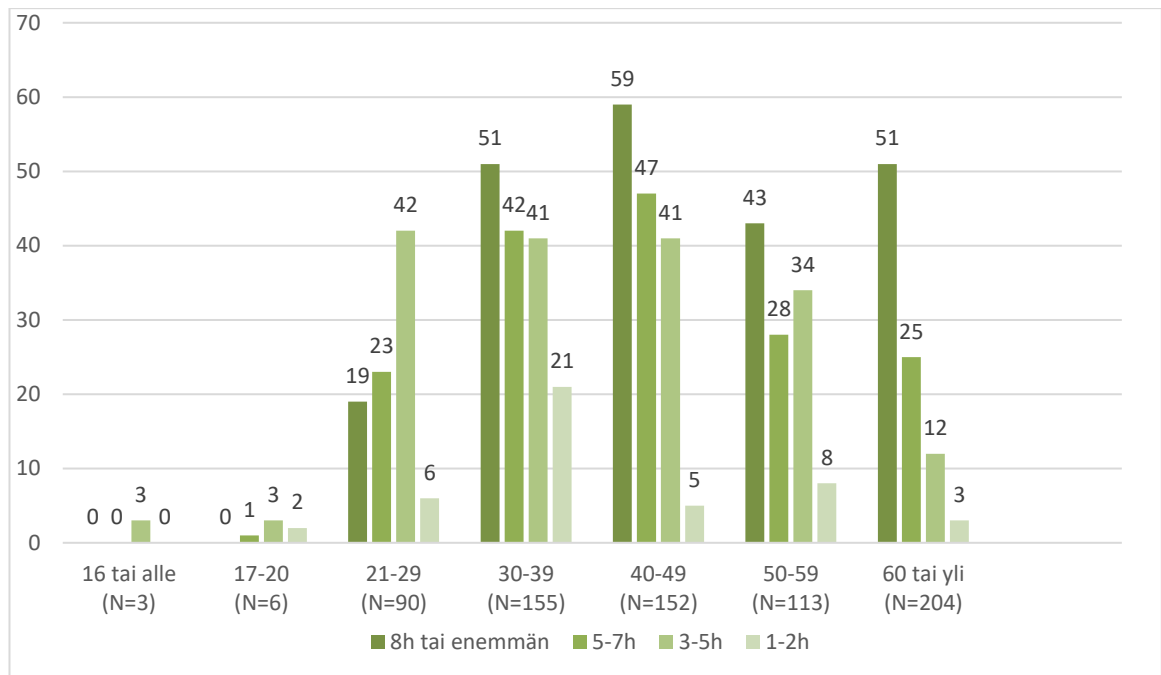
Pidän siitä, että täytyy nähdä vaivaa, etsiä sopivia kirjoja ja suunnitella harrastusta. (Vastaaja 103)

Sopivien kirjojen etsiminen on valtavan hauskaa, kuin peli. (Vastaaja 580).

Teemaan muu on jaoteltu kaikki loput vastaukset, jotka eivät sopineet muihin yllä mainittuihin teemoihin. Näistä vastauksista nousee fiksumpi ajanvietto sekö vapaus valita oma tapansa suorittaa haastetta suosituimmiksi vastauksista. Vastausmääristä 11 ilmoitti, että mikään ei erityisesti motivoi heitä haasteen suorittamisessa.

6.3 Lukemisharrastus

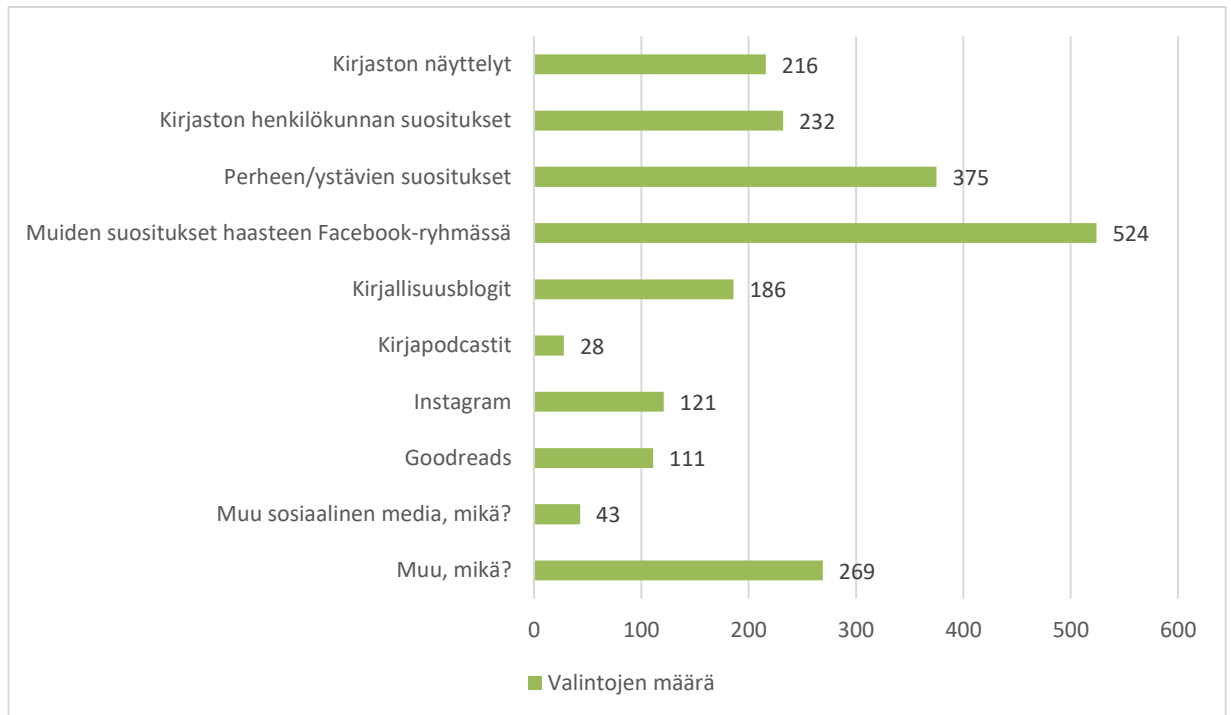
Tarkoitus oli myös selvittää, millä tavoin lukemisharrastus on muuttunut ja kehittynyt lukuhaasteen myötä. Näitä seikkoja selvitettiin muun muassa kysymällä lukemiseen käytetyn ajan määrää (Kuvio 5). Lukutuntien suhteen vastaukset tuntuivat jakautuvan suhteellisen tasaisesti jokaisessa ikäluokassa. Suuri osa vastaajista (244) ilmoitti lukevansa viikossa 8 tuntia tai enemmän. Vain 45 vastaajaa ilmoitti lukevansa 1–2 tuntia ja suurin osa tästä oli 30–39-vuotiaiden joukosta. Saatujen vastausten perusteella voidaan siis olettaa, että haasteisiin osallistujat viettävät kirjallisuuden äärellä yli kolme tuntia viikossa.

Kuvio 5. Viikossa lukemiseen käytettävä tuntimäärä ikäluokittain (N=612).

Kyselyn kahdeksannessa kysymyksessä selvitettiin, mistä haasteisiin osallistujat löytävät aineistonsa haastekohtiin. Vastaajille annettiin kymmenen valmista vastausvaihtoehtoa, joista oli mahdollista valita kaikki itselleen sopivat vaihtoehdot. Tähän kysymykseen vastauksensa jätti 611 vastaajaa ja eri vastausvaihtoehtoja valittiin 2105 kertaa.

Alla olevasta kuviossa 6 on esitetty kysymyksen vastausvaihtoehdot. Tuloksista käy ilmi, että ylivoimaisesti suosituin vastausvaihto oli ”haasteiden omat Facebook-ryhmät”, joka sai 524 valintaa. Vähiten vastausvaihtoehtoa sai kohta ”kirjapodcastit”, joka valittiin vain 24 kertaa. Näiden kahden välillä oli yllättävän suuri ero ja tästä voidaankin päätellä, että kirjallisuuspodcastit eivät ole lukuhaasteisiin osallistuvien suuressa suosiossa.

Kuvio 6. Miten valitset lukuhaasteeseen lukemasi teokset? (N=611).

Kuten kuviosta 6 käy ilmi kolmanneksi eniten valittiin vaihtoehtoa ”muu”, jota valittiin 269 kertaa. Kysymyksen avoimeen kenttään tuli vastauksia 266 vastaajilta, joista osa oli kirjoittanut useamman kuin yhden vastauksen. Annetut vastaukset on jaettu alla olevaan taulukkoon (6) yhdeksään eri osioon.

Taulukko 6. Avoimeen tekstikenttään vastatut kysymykset (N=266).

Teemat	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Mediasta saadut suositukset	85	30,1%
Oma mielenkiinto/kirjahylly	85	30,1%
Sovittaa kirjan haastekohtaan jälkikäteen	37	13,1%
Kirjaston suositukset	30	10,6%
E-kirja- tai äänikirjasovellukset	25	8,9%
Työpaikan/opintojen/muiden harrastusten kautta saadut vinkit	9	3,3%
Kirjasampo	6	2,1%
Lukupiirit	3	1,1%
Kirjamessut	2	0,7%
Yhteensä:	282 vastausta	100%

282

Vastaajilta tiedusteltiin myös mitä kautta haasteen osallistujat hankkivat kirjansa. (Taulukko 7.) Kysymyksessä vastausvaihtoehtoja oli viisi kappaletta, joista pyydettiin valitsemaan kaksi sopivinta vaihtoehtoa. Kirjastosta lainaaminen on ylivoimaisesti suosituin vaihtoehto (537 kertaa). Tästä saadaan selkeä kuva siitä, että lukuhaasteisiin osallistuvat käyttävät pääsääntöisenä aineistojen hankintaväylänä kirjastoja, sekä niiden tarjoamia e-palveluita. Ystäviltä ja perheeltä kirjojen lainaaminen on yllättävän vähäistä, se valittiin vain 87 kertaa. Vastaajat tuntuvat siis mieluummin hankkivansa kirjansa kirjastoista, kuin lainaamalla ystäviltään. Tähän tietenkin vaikuttaa se, että kirjastoissa on laajemmat valikoimat, kuin useimmilla koton.

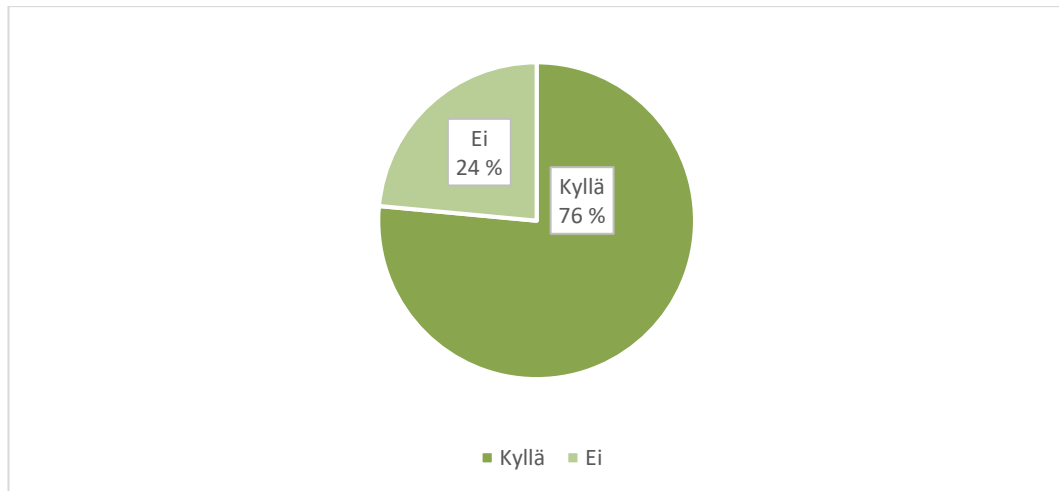
Taulukko 7. Mistä hankin luettavan teoksen lukuhaasteeseen? (N=612).

Hankintatapa	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Lainaan kirjastosta	537	47,78%
Maksulliset e-kirja/äänikirjapalvelut	256	22,78%
Ostan omaksi	159	14,15%
Lainaan ystävilta/perheeltä	87	7,74%
Muu, mikä?	85	7,56%
Yhteensä:	1124	100%

Vastausvaihtoehtoa ”muu” valittiin yhteensä 85 kertaa. Lähes puolet (42 vastausta) näistä vastauksista oli ”Oma kirjahylly”, eli asiakkaat lukevat kirjoja, joita heillä jo ennestään on kotona. Muita vastaajien mainitsemia vastausvaihtoehtoja oli kirjojen hankkiminen käytettynä joko kirpputoreilta (5 mainintaa) tai antikvariaateista (2 mainintaa) tai kirjastojen vaihtohyllyistä (5 mainintaa). Vastauksessa mainittiin myös Celian palvelut (10 mainintaa), kirjaston e-palvelut (13 mainintaa), muut verkossa vapaasti saatavilla olevat e-palvelu (3 mainintaa) ja Bookcrossing (5 mainintaa). Loput vastaajista ilmoitti kommenttikenttään, että kirjojen hankkiminen on haastavaa Covid-19-pandemian aikana.

6.4 Vaikutukset

Kysymyksessä numero kymmenen tiedusteltiin, onko haasteeseen osallistuminen laajentanut vastaajan kirjallisuusmakuja. Tarkoitus oli selvittää, onko haasteeseen osallistuminen monipuolistanut sitä, minkälaista kirjallisuutta osallistujat lukevat. Reilusta 600 vastaajasta selkeä enemmistö (76%) koki lukuhaasteiden laajentaneen kirjallisuusmakuun. Kuten kuviosta 7 huomaa, noin neljäsosa vastaajista ei kokenut haasteilla olleen vaikutusta kirjallisuusmakuun.

Kuvio 7. Onko lukuhaaste laajentanut kirjallisuusmakuasi? (N=608).

Kysymyksessä pyydettiin vastaajia myös kuvailemaan millä tavoin kirjallisuusmaku on laajentunut. Avoimeen kenttään tuli yhteensä 411 vastausta. Vastauksista 112 on erikseen määritelty mitkä genret ovat ruvenneet kiinnostamaan enemmän. Näistä nousee selkeästi esille, miten tietokirjat (26 mainintaa), elämäkerrat (13 mainintaa), runoteokset (14 mainintaa) ja sarjakuvat (13 mainintaa) ovat olleet vastaajille kynnyskysymys, mutta haasteen myötä ennakkoluulot näitä genrejä kohtaan ovat vähentyneet.

Olen huomannut, että kirja voi olla jännittävä, vaikkei se olisikaan dekkari- tai kauhuhyllystä. (Vastaaja 10.)

Tietokirjoja tullut reilusti lisää, myös joitakin fantasiakirjoja, joista en koskaan oikein ole kiinnostunut. (Vastaaja 104.)

Olen löytänyt kirjoja, joita en olisi muuten lukenut ja se on ollut ihan parasta! Tuntuu että olin jämähtänyt tiettyyn tyyliin kirjojen kanssa. (Vastaaja 127.)

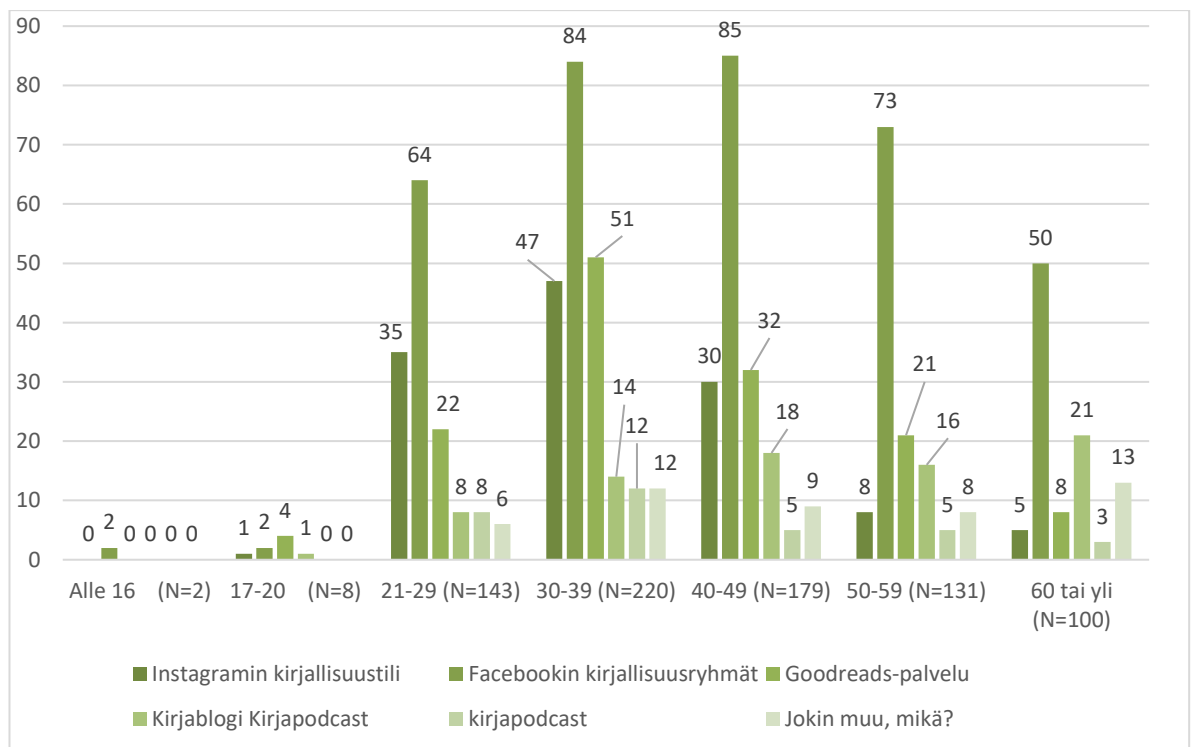
En aiemmin tiennyt nauttivani elämänerroista. (Vastaaja 182.)

Lopuissa 229 vastauksissa ei ole tarkemmin määritelty mitä genrejä vastaajat ovat ryhtyneet lukemaan, mutta niissä mainitaan kuitenkin, että haaste on saanut lukemaan uusia genrejä, teemoja tai kirjailijoita.

On tullut tartuttua sellaisiin kirjoihin, joita ei muuten ikinä lukisi. Ja on löytänyt uusia lempikirjailijoita. (Vastaaaja 197.)

Haasteen vuoksi olen lukenut kirjoja genreistä, joita en yleensä lue ja huomannut pitäväni monista sellaisista aiheista ja kirjoista, joista en tiennyt pitäväni. (Vastaaaja 97.)

Opinnäytetyössä selvitettiin myös, onko haasteella vaikutusta seuraajien ja erilais-
ten kirjallisuutta ja lukemista edistävien sivustojen seurantaan. Kysymyksessä pyy-
dettiin valitsemaan kaikki sopivat vaihtoehdot ja kysymykseen vastasi 484 henkilöä
ja vastauksia tuli 788.

Kuvio 8. Seurattavat kirjallisuutta tai lukemista edistävät sivustot ikäluokittain (N=484).

Yllä olevaan kuvioon 8 on listattu vastausvaihtoehdot vastaajien ikäluokittain. Kuvioista käy ilmi, että haasteen vaikutuksesta jokaisessa ikäluokassa osallistujat ovat ruvenneet erityisesti seuraamaan Facebookin kirjallisuusryhmiä. Nämä olivat erityisen suosiossa 30–49-vuotiailla, mutta jokaisen ikäluokan kohdalla huomaa selkeästi Facebookin kirjallisuusryhmien suuren suosion. Alle 20-vuotiaista yksikään vastaaja ei kuunnellut kirjapodcasteja ja yli 60-vuotiaistakin vain kolme. Kirjapodcastit eivät muutenkaan vaikuta olevan kovin suosiossa

vastaajien keskuudessa. Vastaajista ylipäättänsä vain 33 (6,82%) ilmoitti kuuntelevansa podcasteja. Muu-vastauksia tuli 48 kappaletta ja niistä nousi esiin kirjatube, erilaiset lukupiirit sekä haasteiden omat Facebook-ryhmät. Muutama oli myös maininnut ryhtyneensä pitämään itse Instagramissa kirjallisuustiliä ja/tai blogia.

Kyselyssä tiedusteltiin minkälaisia vaikutuksia vastaajat ovat huomanneet lukuhaasteella olevan heidän lukemisharratuksessa. Kysymys oli avoin ja vastauksia tähän tuli 557 vastaajalta. Lähes kaikki vastaajat kertoivat usemman kuin yhden vaikutuksen, jonka he olivat huomanneet ja näitä vastauksia poimittiin 854 kappaletta. Vastauksista nousi selkeästi esiin kahdeksan eri teemaa. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Haasteen vaikutukset (N=557).

Vaikutukset	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Lukemisen monipuolistuminen	360	42,2%
Lukemisen lisääntyminen	300	35,1%
Tavoitteellisuus	61	7,1%
Yhteisöllisyyden lisääntyminen	55	6,4%
Oman lukutaidon kehitys	32	3,7%
Terveydelliset vaikutukset	15	1,8%
Lisääntyneet kirjastokäynnit	10	1,2%
Ei vaikutusta	21	2,5%
Yhteensä:	854	100%

Suurimmaksi vaikutukseksi vastauksista nousi lukemisharrastuksen monipuolistuminen, joka oli mainittu 360 vastauksessa. Ominaista näille vastauksille oli uuden lukutavan, kuten äänikirjojen, löytyminen ja uusien tyyllilajien ja genrejen löytyminen.

Lukuhaaste on auttanut laajentamaan lukemista mukavuusalueen ulkopuolelle. (Vastaaja 37.)

Tartun sellaisiin teoksiin, joita ei muuten tulisi luettua tai joihin suhtaudun epäilevästi. (Vastaaja 105.)

Ehdottomasti monipuolistunut ja käyttöön on otettu kaikki muodot, äänikirjat ja e-kirjat perinteisen lisäksi. (Vastaaja 129.)

Ennen pelkkiä dekkareita, nyt melkein mitä vain! Esim. maaginen realismi oli jo sanana sellainen, ei kiinnostanut ennen. Kun kokeilin – tykkäsin! (Vastaaja 500.)

Lukemisen lisääntyminen mainittiin vastauksissa 300 kertaa. Tähän lasketaan sekä määrällisesti lukemisen lisääntyminen (luettujen teosten määrä), että siihen kulu-
tettu aika. Vastaajat kertoivat tässä, miten lukuhaaste auttoi pitkään jatkuneiden luku-
kujumien poistoon ja miten lapsuuden lempiharrastus ja kadonnut lukuilo on saatu
taas haasteen avulla takaisin.

Viime vuonna lähti ihan lapasesta. En uskonut selviäväni Helmetin 50
kirjan haasteesta, mutta lopputulos oli 268 kirjaa. (Vastaaja 26.)

Tulen lukeneeksi todellakin rutkasti enemmän ja luen uutuuskirjoja no-
peammalla tahdilla kuin ennen. Myös lukemattomia klassikoita olen
saanut luettua. Toisin sanoen lukuharrastus on aktivoitunut 100%. En-
nen suunnitteli lukevansa, mutta nyt tarttuu toimeen! Bookbeat-sovellus
on mahdollistanut paljon, koska siellä on helposti tarjolla luettavaa. Pe-
rinteisiä kirjoja ei ehtisi lukea näin paljon ja näin nopeasti. (Vastaaja
156.)

Minulla oli ennen 1. lukuhaastettani vuosien tauko lukemisesta, vaikka
aina olen rakastanut lukemista, enkä saanut sitä ns. omin keinoin elvy-
tettyä. (Vastaaja 260.)

Olen haasteen myötä lukenut viime vuosina paljon enemmän kuin vuo-
siin. Olin lapsena ja teininä suorastaan ”himolukija”, mutta opintojen ja
perhe-elämän myötä aikaa ei sille enää jäänyt niin paljon. On ollut iha-
naa haastaa itseään ja löytää jälleen lukemisen ilo. (Vastaaja 505.)

Tavoitteellisuus ja yhteisöllisyys mainittiin vastauksissa lähes saman verran. Tavoit-
teellisuus mainittiin vastauksissa 61 kertaa ja yhteisöllisyyden eri aspektit 55 kertaa.
Tavoitteellisuudesta nostettiin esille muun muassa se, miten lukemisesta on tullut
systemaattisempaa ja miten sitä seurataan tarkemmin. Useat mainitsivat erilaisten
lukupäiväkirjojen kirjoittamisen ja muilla tavoin lukemisesta kirjaa pitämisen.

Tavoitteet innostaa lukemaan. Tulee seurattua omaa lukemista. (Vastaja 37.)

Kirjaan systemaattisesti ylös lukemani kirjat ja ajatuksiani niistä, jotta saan täytettyä lukuhaasteen kaikki kohdat. (Vastaja 486.)

Yhteisöllisyys tuotiin esiin muutamassakin eri näkökulmista. Useat mainitsivat sosiaalisen median, muun muassa haasteiden Facebook-ryhmät, joissa on helppo jakaa ja keskustella muiden kanssa kirjallisuudesta ja jakaa mielipiteitä. Näiden lisäksi myös tuotiin esille sitä, miten lukuhaaste on lisännyt perheen ja ystävien kanssa käytyjä kirjallisuuskeskusteluja.

Vaikka välillä tuntuu, että muiden ihmisten lukulistojen vilkuiluun ja kirjoista puhumiseen menee lähes yhtä paljon aikaa kuin itse lukemiseen. (Vastaja 337.)

Tein myös 2 ystävän kanssa Whatsapp lukupiiri ryhmän, jossa jaamme kokemuksia viestien, mutta myös kokoontumalla yhteen. Jaamme vinkkejä ja lukukokemuksia. (Vastaja 471.)

Keskustelen lukemastani enemmän perheeni kanssa. Luen lukupiirissä, poikani ja minun omassa lukupiirissä. Olen saanut 19 v. lukemaan. Hänellä on lukivaikeus ja lukee suomeksi, vaikka hänen koulu-kieli on ruotsi. (Vastaja 559.)

Moni vastaajista oli huomannut myös lukuhaasteen vaikuttaneen heidän omaan lukutaidon kehitykseensä. Näissä vastauksissa nousi muun muassa lukunopeuden kehittyminen, lukemisen pohtiminen ja analysointi, sekä taito jättää kirja kesken, jos se ei kiinnosta.

Kirjoitan luetuista kirjoista itselle muistiinpanot. Tätä en ole tehnyt aiemmin. (Vastaja 14.)

Samalla on tullut huomattua, että kaikki kirjallisuus ei ole minua varten. En enää lue väkipakolla kirjaa loppuun, jos se ei kiinnosta. (Vastaja 85.)

Huomaan kirjoissa erilaisia asioita, kuin ennen eikä ole ehkä niin ennakkoluuloinen kirjan genren, aiheen tai alkuperän perusteella. (Vastaja 539.)

Erilaisia positiivisia terveydellisiä vaikutuksia oli mainittu 15 vastauksessa, näistä esimerkkinä kävely ja äänikirjojen kuuntelu samanaikaisesti, vähentynyt ruutuaika, sekä unenlaadun paraneminen. Lisääntyneitä kirjastokäyntejä oli vastauksissa lähes saman verran (10). Näistä vastauksista käy ilmi, miten kirjasto oli joiltain käyttäjiltä jäänyt jo melkein unholaan, mutta olivat löytäneet sen uudestaan. Vastauksissa myös 21 kertaa mainittiin, että lukuhaasteella ei huomattu olevan minkäänlaista vaikutusta lukemisharrastukseen.

Kyselyyn vastaajilta haluttiin myös tietää ovatko he muilla tavoin aktivoituneet pitämään kirjaa lukemisestaan. Kysymykseen tuli vastauksia yhteensä 606 kappaletta ja vastaukset menivät hyvin tasan. Vastaajista 53 prosenttia ilmoitti pitäneensä kirjaa lukemisestaan muillakin tavoin ja 47 prosenttia kertoi, ettei ole ruvennut muilla tavoin pitämään kirjaa. Mielenkiintoista huomata, että tässä vastaajamäärä on jakautunut suhteellisen tasaisesti.

Vastauksista kävi ilmi, että monet ovat pitäneet kirjaa lukemisestaan jo ennen lukuhaastetta. Haasteen myötä vastaajat ovat löytäneet uusia tapoja pitää kirjaa, sekä kirjaustavat ovat hieman muuttuneet. Vastauskentässä kysyttiin myös millä tavoin vastaajat pitävät kirjaa lukemisestaan. Alla olevassa taulukossa (Taulukko 9) on jaoteltu vastauksista nousseet kirjaamistavat.

Taulukko 9. Lukemisen seurantatavat (N=367).

Seurantatavat	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Käsinkirjoitetut vihot, lukupäiväkirjat jne.	99	27%
Goodreads	79	21,5%
Taulukot, muut tiedostomuodot	78	21,3%
Ei määritelty, muut	61	16,6%
Sosiaalinen media	30	8,2%
Haasteiden taulukot	20	5,5%

Suosituimmaksi tavaksi nousi perinteinen käsin kirjoitettujen vihkojen ja erilaisten lukupäiväkirjojen pitäminen (27% vastaajista). Vähiten vastauksia puolestaan sai haasteiden luomat erilaiset taulukot, jota piti 5,5% vastaajista. Tällaisia taulukoita on esimerkiksi Helmet-lukuhaasteella. Mielenkiintoista on kuitenkin huomata, että omiin taulukoihin ja muihin tiedostomuotoihin kirjaaminen on kuitenkin kolmanneksi suosituinta. Luultavasti ero johtuu siitä, että muita taulukoita ja tiedostomuotoja pitävät ovat todennäköisesti pitäneet jonkinlaista kirjaa lukemisestaan ennen lukuhaasteisiin osallistumista. Täten he eivät koe tarpeelliseksi ottaa lukuhaasteiden omia taulukoita käyttöön. Ei määriteltyjä ja muita vastauksia tuli 16,6% ja ne on taulukoitu liitteeseen 2.

Vastaajien mielipiteitä ja haasteen vaikutuksia pyrittiin arvioimaan myös neljän väittämän avulla. Väittämissä on hyödynnetty Likertin asteikkoa, jonka mukaan vastaajat arvioivat asteikolla 1–5 väittämän todenpitävyyden. Asteikon arvot olivat seuraavanlaiset: 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä. Väittämät ja vastaajamäärät löytyvät alla olevasta taulukosta 10.

Taulukko 10. Väittämien arvioinnit (N=612).

Väittämät	1	2	3	4	5	Vas- tausmää- rä	Kes- kiarvo
Lukuhaaste on lisännyt lukemiseen käyttämäni aikaa	27 4,5%	39 6,4%	94 15,5 %	173 28,5 %	273 45,1 %	606	4,03
Lukuhaaste on lisännyt sosiaalisuuttani lukemisyhteisöissä? (Esimerkiksi blogit, Instagram, haasteen Facebook-ryhmät, Goodreads).	26 7,5%	69 11,3 %	112 18,4 %	249 40,8 %	135 22%	610	3,58
Lukuhaaste on lisännyt e-kirjojen tai/ja äänikirjojen käyttöäni	182 29,7 %	51 8,3%	79 12,9 %	140 22,9 %	160 26,1 %	612	3,07
Lukuhaaste on lisännyt kirjaston käyttöäni	78 12,8 %	60 9,8%	125 20,4 %	185 30,2 %	164 26,8 %	612	3,49

Jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä väittämästä ”Lukuhaaste on lisännyt lukemiseen käyttämäni aikaa” oli 446 vastaajaa (73,6%). Vastauksia väittämään tuli 606. Tämän perusteella voidaan siis päätellä lukuhaasteen lisäävän vapaa-ajalla tapahtunutta lukemista suurimmalla osalla haasteeseen osallistujista. Täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä oli yhteensä 66 vastaajaa (10,9%). Ei samaa, eikä eri mieltä oli vastaajista 94 eli 15,5%. Kokonaisuudessaan väittämän avulla mitattujen vastausten keskiarvo oli 4,03.

Väittämän ”Lukuhaaste lisännyt sosiaalisuuttani lukemisyhteisöissä?” avulla pyrittiin selvittämään, onko lukuhaasteet aktivoineet vastaajia osallistumaan lukemisen yhteisössä aiempaa enemmän. Esimerkeiksi väittämään oli annettu muun muassa blogit, haasteiden Facebook-ryhmät ja Instagram. Väittämään vastasi 610 henkilöä. Vastaajista 383 eli hieman yli puolet (62,8%) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä. He siis ovat haasteiden myötä aktivoituneet lukemisyhteisöissä aiempaa enemmän, joten haasteiden voidaan sanoa lisäävän jonkin verran lukemisen sosiaalisuutta. Täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä vastaajista oli 115 (18,9%).

Kyselyssä selvitettiin myös, onko lukuhaaste lisännyt e-kirjojen ja/tai äänikirjojen käyttöä millään lailla. Mielenkiintoista on huomata, että täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä -vastauksissa ei näy kovinkaan suurta eroa. Vastaajista 300 (49%) valitsi täysin samaa mieltä tai lähes samaa mieltä -vaihtoehdon, kun taas täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä oli vastaajista 233 (38%). Tästä voidaan päätellä, että edelleen e-kirjojen ja äänikirjojen käyttö on hyvin jakautunutta, ja että osa vastaajista on haasteiden myötä löytänyt e- ja äänikirja, kun taas osa vastaajista ei ole huomannut niiden käytön lisääntyvän. Vastaajista 79 ei ollut samaa, eikä eri mieltä. Vastauksien kokonaiskeskiarvoksi muodostui 3,1.

Neljännessä väittämässä selvitettiin, onko haaste vaikuttanut vastaajien kirjastonkäyttöön. Väittämään vastasivat kaikki kyselyyn vastanneet (612) ja keskiarvoksi muodostui 3,49. Vastaajista 349 eli yli puolet (57%) oli väittämän kanssa joko täysin tai lähes samaa mieltä. Eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä oli 199 vastaajaa (22,5%). Voidaan siis päätellä, että lukuhaasteiden myötä myös kirjastonkäyttö on jokseenkin lisääntynyt. Vastaajista 125 valitsi vaihtoehdon ei samaa, eikä eri mieltä.

6.5 Yleinen palaute

Kyselyn viimeisessä avoimessa kohdassa annettiin vastaajille mahdollisuus kertoa omia kehitysehdotuksiaan ja muuta palautetta lukuhaasteista. Mahdollisuus oli myös antaa palautetta kyselystä. Palautetta saatiin 275 vastaajalta. Palautteet luettiin läpi, jonka jälkeen niistä lähdettiin etsimään yhtymäkohtia. Useampi vastaaja kertoi palautteessaan enemmän kuin yhteen teemaan sopivan vastauksen, joten vastauksi kertyi yhteensä 318. Tämän jälkeen vastaukset jaoteltiin eri teemoihin (Taulukko 11) ja laskettiin. Suurin osa kerätystä palautteesta oli positiivista ja vastaajat kiittelivät lukuhaasteiden organisoimisesta.

Kyselyä koskevia palautteita ei kertynyt montaa (4 kappaletta) ja kaikki palautteet koskivat kyselyn kysymysten muotoilua tai olivat tarkennuksia aiemmin annettuihin vastauksiin. Kyselyä koskevia palautteita ei laskettu mukaan teemoitteluun.

Taulukko 11. Palautteiden teemat (N=275).

Palautteiden teemat	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Lukuhaasteiden merkityksellisyys	139	43,7%
Lukuhaasteiden sosiaalinen media	16	5%
Lukuhaasteiden organisointiin liittyvät asiat	68	21,4%
Haastekohtiin/-teemoihin liittyvät asiat	64	20,1F%
Lukuhaasteiden suorittamista koskevat kommentit	26	8,2%
Muut, sekalaiset kommentit	5	1,6%
Yhteensä:	318	100%

Palautteet jaettiin 6 eri teemaan: lukuhaasteiden merkityksellisyys (139 vastausta), lukuhaasteiden sosiaalinen media (16 vastausta), lukuhaasteiden organisointiin liittyvät asiat (68 vastausta), haastekohtiin/-teemoihin liittyvät asiat (64 vastausta), lukuhaasteiden suorittamista koskevat kommentit (26 vastausta) sekä muut, sekalaiset kommentit (5 vastausta).

Eniten kommentteja kertyi lukuhaasteiden merkityksellisyydestä (139 kommenttia). Tämän teeman alle kerättiin kaikki kommentit, joissa kiiteltiin lukuhaasteista ja joissa kerrottiin ajatuksia, joita haasteiden merkitys herätti. Monet kokivat lukuhaasteet tärkeäksi ja lukemista inspiroivaksi välineeksi ja jonka toivottiin jatkuvan vielä tulevaisuudessakin.

Tämä on oiva tapa lukupiirien ohella laajentaa omaa lukutottumusta kirjailijoiden ja kirjallisuuden lajien osalta ja kilpailuhenkisyys ja tavoitteellisuus lukemiseen käytettyn ajan osalta. Vanha sanonta "lukeminen kannattaa aina" pitää tosiaankin paikkansa! (Vastaaja 610.)

Kiitos!! Lukuhaaste on arjen luksusta. (Vastaaja 471.)

Aivan mahtava ja inspiroiva motivaattori! Jatkakaa samaan malliin ja kehittäkää lisää haasteita! (Vastaaja 448.)

Lukuhaasteiden organisointi sai toiseksi eniten palautetta (68 kappaletta). Tämän teeman alle kerättiin kaikki ehdotukset, ideat, kritiikit ja muut haasteiden organisointia koskevat palautteet. Kehitysehdotuksia tuli muun muassa erilaisten sovellusten kehittämisestä, haasteiden seurantaan liittyviä ehdotuksia ja kritiikkiä erilaisista haasteeseen liittyvistä seikoista.

Haasteelle voisi kehittää puhelin sovelluksen, johon voi kirjata lukemansa teokset ja antaa niille oman arvionsa. Sovellus voisi myös suositella eri haastekohtiin soveltuvia kirjoja. (Vastaaja 63.)

Olen tykännyt haasteesta todella paljon! Ei tule oikein kehitysehdotuksia mieleen. Toisaalta olisi hauska, jos haasteeseen olisi jonkinlainen kollektiivinen seuranta, josta näkisi esim. että mikä kirja on ollut tiettyyn kohtaan kaikista suosituin kaikkien lukijoiden keskuudessa jne. Vaatisi vaan varmasti aika paljon työtä ja vaivaa, enkä tiedä olisiko lopulta hyödyllinen. Itse vain pidän tilastoista ja siksi kiinnostaisi. (Vastaaja 264.)

Tykkäsin Seinäjoen tämän vuoden lukuvihosta. Se oli niin kiva, että tein muihinkin haasteisiin samanlaisen "kalenterin" itselleni. Porin tämän vuoden vihko on limbo suoritus. Liian liukas paperi - kynä tarttuu huonosti ja tilaa kirjoittaa on perin vähän. Tosin, tuskin niitä kukaan oikeasti lukee. (Vastaaja 405.)

Vähiten kertyi sosiaalista mediaa koskevia kommentteja, sekä muita sekalaisia kommentteja. Sosiaalista mediaa koskeviksi kommentteiksi laskettiin kaikki, jotka koskivat esimerkiksi haasteiden Facebook -ryhmiä tai muita haasteiden sosiaalista mediaa.

Keskusteluryhmä FB:ssa on ihanan rohkaiseva ja kannustaa kaikkia valitsemaan omat sääntönsä. Se tekee haasteen suorittamisesta leikkimielistä. (Vastaaja 56.)

Lukuhaasteesta on tullut minulle joka vuotinen, tärkeä juttu. On tärkeää, että haastekohdat ovat hyvin mietittyjä ja mahdollisimman yleisluontoisia, jolloin haastekohdan täyttäminen on mahdollista lähes minkä tahansa tyyllisellä kirjalla. Olisi kiva, että kirjaston työntekijät suosittelisivat aktiivisemmin kirjoja haasteen Facebook-ryhmässä. (Vastaaja 156.)

Muihin sekalaisiin kommentteihin puolestaan kerättiin kaikki kommentit, jotka koskivat muun muassa kirjastojen tilannetta Covid-19 -pandemian aikana ja kirjastojen erilaisten aineistojen saatavuutta.

Kyselystä saadut palautteet jaoteltiin lukuhaasteittain. Palautteiden jaottelu tarkasti lukuhaasteittain ei onnistunut, sillä useat vastaajat olivat osallistuneet useampaan kuin yhteen lukuhaasteeseen. Samoja palautteita tuli täten usean lukuhaasteen palautelistaukseen. Alla olevasta taulukosta 12 näkee, että Helmet-lukuhaastetta koskevia palautteita oli vastauksissa suurin osa (249 kappaletta) verrattuna kokonaismäärään (340). Palautteet toimitettiin kunkin haasteen tekijöille.

Taulukko 12. Palautteiden määrät lukuhaasteittain (N=340).

Palautetta koskeva lukuhaaste	Palautemäärä
Helmet lukuhaaste	249
Seinäjoen lukuhaaste	31
Pohjoinen lukuhaaste	22
Porin lukuhaaste	19
Keski-kirjastojen lukuhaaste	19

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn avulla selvitettiin, minkälaisia vaikutuksia lukuhaasteilla on aikuisten lukemisharrastukseen, mikä motivoi osallistumaan ja minkälaisia hyötyjä osallistumisesta on. Tuloksissa tulee yleisesti esille, se että lukuhaasteet monipuolistavat ja kannustavat osallistujia laajentamaan lukutottumuksiaan ja aktivoi heitä lukemisharrastukseen laaja-alaisesti.

7.1 Osallistuminen ja motivaatio

Tulosten perusteella voidaan päätellä lukemishorisontin laajentamisen (54,8%), sekä haasteen kiinnostavuuden (52,8%) olevan suurimpia innoittajia haasteeseen osallistumisessa (Kuvio 4). Kaikki tutkimukseen valittujen lukuhaasteiden tekijät kertoivat, että haasteiden yksi oleellinen tehtävä on laajentaa ja tutustuttaa osallistujat monipuolisesti kirjallisuuteen, sen eri muotoihin ja teemoihin (ks. luku 4 Lukuhaasteet). Lukemishorisontin laajeneminen onkin suurin innoittaja osallistumisessa ja voidaan siis päätellä, että osallistujat itsessään haluavat syystä tai toisesta laajentaa omia lukemistottumuksiaan. Kyselyssä useat vastaajat mainitsivat kärsineensä kadonneesta lukemismotivaatiosta ja tarvitsevansa apua siitä eroon hankkiutumisessa.

Lukuhaasteet tuovat pelillisyyttä ja uusia ulottuvuuksia vanhaan harrastuksen. Lukuhaasteiden kaltaiset osallistavat lukemisen edistämisen välineet ovat suhteellisen uusia yleisissä kirjastoissa ja tuntemattomia suurelle osalle kirjaston käyttäjistä. Pääsääntöisesti lasten ja nuorten lukemisen edistämisen palveluihin käytetään erilaisia innovatiivisia menetelmiä, mutta on hyvä muistaa, että ne vetoavat usein myös aikuisiin. Lukuhaasteet tuovat näkyviin sen, että kirjaston tarjoamat aikuisten lukemisen edistämisen palvelut voivat olla myös pelillisiä, leikkisiä ja samalla tarjota mahdollisuuden kehittää omia lukutottumuksiaan.

Kilpailuhenkisyttä ei pidetty kovinkaan hyvänä innoittajana osallistamiseen (6,4%), eikä kovinkaan moni kokenut myöskään älyllistä stimulointia (7,2%) hyvänä kannustajana. Kilpailuhenkisyys nousee tuloksissa uudestaan esille silloin, kun puhutaan haasteen suorittamisesta. Tällöin kilpailuhenkisydestä puhutaan itsensä kanssa

kilpailemisesta ja lähinnä positiiviseen sävyyn. Lukuhaasteet ovat yksilösuorituksia ja moni haluaa haastaa itsensä, eikä niinkään kilpailla muiden osallistujien kanssa siitä, kuka on ensin suorittanut haasteen. Haasteiden ohjeistuksissa painotetaan sitä, että haasteet ovat leikkimielisiä ja niitä ei tulisi ajatella kilpailuhenkisinä.

Lukemismotivaation palauttaminen (23 mainintaa) tuntui olevan myös yksi toistuva teema läpi kyselyn. Lukemismotivaation kadottamiseen oli monia syitä, esimerkiksi lukeminen saattoi yksinkertaisesti vain unohtua ruuhkavuosien myötä ajanpuutteen takia. Lukuhaaste koettiin hyväksi tavaksi motivoida itseä vanhan harrastuksen uudelleen elvyttämiseksi. Haasteet tarjoavat uudenlaisen tavan lukea ja haasteen suorittaminen tuo tavoitteellisuutta lukemiseen, kun osallistujalla on jokin asia mitä täyttää ja seurata.

Kyselyn perusteella lukuhaasteen suorittamisessa suurimmaksi motivaattoriksi nousi puolestaan lukemisen monipuolistuminen (32,6%) sekä pelillisuus (29,8%). Vastaajat kokivat, että haaste on avannut uusia portteja niin eri kirjallisuustyyliin, näkökulmiin, kuin lukemisen muotoihin. Kuten aiemmin on käynyt ilmi, osallistujat hakevat lukuhaasteilta vinkkejä ja uusia ideoita omaan lukemisharrastukseensa ja tämä motivoi heitä osallistumisessa. Uusien kirjojen ja suosikkien löytyminen, sekä ahaa-elämykset motivoivat haasteen jatkamisessa.

Pelillisuus (29,8%) motivoivana tekijänä ilmeni eri tavoin kyselyssä. Kirjojen listaminen haastelomakkeeseen, kirjojen etsiminen haastekohtiin ja itsensä kanssa kilpailu koettiin vahvaksi motivaattoriksi. Lukeminen muotoutuu tällä tavoin joksikin muuksi, kuin pelkäksi kirjaksi ja sen sisällöksi. Tällainen pelillisyyden tuominen lukemiseen on hyvin yleistä toimintaa kirjablogeissa, joissa erilaisten haasteiden kautta pyritään tarttumaan kirjoihin (Jalkanen & Pudas 2013, 144). Pelillisyyden tuomat aspektit voivat olla siis monelle tärkeä motivaattori haasteisiin osallistumisessa, sillä he kokevat, että tämä normaalista perinteisestä lukemisesta poikkeava kosketus tuo heille jotain uutta. Osa kyselyyn vastaajista kertoi nauttivansa tällä tavoin suorittamisesta.

Esiin nousi myös se, että osa vastaajista (11 mainintaa) ei kokenut minkään erityisen motivoivan heitä haasteen suorittamisessa. Näihin vastauksiin saattaa vaikuttaa se, että vastaaja ei ole ajatellut osallistumisensa syitä tarkemmin. Mahdollista

on myös, että vastaajat eivät vain koe minkään erityisen motivoivan haasteen suorittamisessa ja tekee sitä vain esimerkiksi tottumuksesta tai ajanvietteenä.

7.2 Vaikutukset lukemisharrastukseen

Kyselyn perusteella suurin osa vastaajista lukee viikossa kahdeksan tuntia tai enemmän (37%). Lukemiseen käytetään paljon aikaa ja se on iso osa vastaajien elämää. Lukeminen on kuitenkin yleisesti vähentynyt sosiaalisen median ja verkon yleistymisen myötä ja monelle lukeminen voi tuntua raskaammalta vaihtoehdolta, kuin puhelimeen tarttuminen ja sovellusten selaaminen (Holopainen & Kainulainen 2018). Lukuhaasteet tarjoavatkin mahdollisuuden avartaa omaa lukukokemusta eri keinoin. Tulokset kuitenkin paljastavat, että lukuhaasteiden osallistujat ovat jo ennestään pääsääntöisesti aktiivisia lukijoita, tai ovat aiemmin olleet. Joko haasteisiin osallistutaan, koska jo olemassa olevaan harrastukseen kaivataan uutta ulottuvuutta tai sitten halutaan elvyttää unohtunut harrastus.

Lukemisharrastuksen koettiin monipuolistuneen (42,2%) lukuhaasteiden myötä. Suurin osa kyselyyn vastaajista (76%) koki, että lukuhaasteet ovat laajentaneet heidän kirjallisuusmakuun. Vastauksissa tuli selkeästi esille, että monet lukijat olivat päätyneet lukemaan vain tiettyjä genrejä ja tyylejä ja valikoivat kirjansa tottumustensa mukaisesti. Haasteen myötä osallistujat ovat löytäneet uusia genrejä, teemoja ja kirjailijoita, joita eivät olisi koskaan tulleet ajatelleeksikaan. Neljännes vastaajista koki, että haaste ei ole millään lailla vaikuttanut heidän kirjallisuusmakuunsa. Nämä vastaajat pääsääntöisesti kertoivat lukevansa muutenkin kirjallisuutta paljon ja laajasti. Kyselyn tuloksista ilmeni, että lukijat helposti jämähtävät lukemaan vain tiettyjä genrejä tai kirjailijoita. Lukuhaasteet pakottavat osallistujan laajentamaan näkökulmaansa eri tyylilajeihin ja teemoihin, joita lukija saattaa jopa tietoisesti vältellä. Vastauksista poimittujen kommenttien perusteella suurin osa haasteisiin osallistujista on kuitenkin positiivisesti yllättynyt ja jopa löytänyt uusia yllättäviä suosikkeja uusien kirjailijoiden tai teemojen perusteella.

Osassa vastauksissa kävi ilmi, että osallistujat ovat haasteiden myötä ottaneet käyttöön lukemisen eri muotoja, kuten äänikirjoja ja e-kirjoja. Mitään suuria eroja kyselyssä ei tullut sen suhteen onko lukuhaaste lisännyt e- tai äänikirjojen käyttöä vai ei.

Ilmeisesti e- ja äänikirjat jakavat mielipiteet edelleen hyvin tarkasti sen suhteen, että niitä joko käytetään tai sitten ei käytetä ja ei haluta edes kokeilla. Monelle ongelmaksi voi olla se, että e- ja äänikirjat sitovat laitteisiin, joiden käyttöä halutaan vältellä tai vähentää. Sähkökirjojen käyttö on kuitenkin hyvin laitesidonnaista ja moni ei pidä esimerkiksi äänikirjan kuuntelua lukemisenä vaikkakin vuonna 2016 tehdyn tutkimuksen mukaan ei ole eroa lukeeko vai kuunteleeko kirjan sähköisessä muodossa (Rogowsky ym. 2016). Tapauksissa, joissa e- ja äänikirjat on otettu käyttöön, lukemista on laajennettu elämän eri osa-alueille ja äänikirjoja kuunnellaan esimerkiksi samalla kun käydään lenkillä.

Kyselyssä selvisi, että vastaajista erityisesti 30–49-vuotiaiden suosiossa on Facebookin eri kirjallisuusryhmät. Näihin luettiin mukaan myös haasteiden Facebook-ryhmät, joista osallistujat löysivät erityisen paljon aineistosuosituksia eri haastekohtiin. Haasteiden Facebook-ryhmät koetaan tärkeäksi osaksi lukuhaasteeseen osallistumista, sillä ne mahdollistavat myös osallistumisen keskusteluun muiden haasteen suorittajien kanssa. Tuloksista kävi myös ilmi, että muutama vastaaja oli alkanut itse pitämään haasteen innoittamana joko kirjallisuusblogia tai Instagramissa bookstagram-tiliä. Lukuhaasteet voivat toimivat inspiraationa lukemisharrastuksen aktivoimisena verkkoon muiden saavutettavaksi.

Kyselyyn vastaajista 68,2% koki, että lukuhaaste on lisännyt heidän aktiivisuuttaan erilaisissa lukemisyhteisöissä kuten esimerkiksi Facebookin lukuhaasteryhmissä. Aktiivisuus lukemisyhteisöissä ilmeni muun muassa muiden lukuhaasteiden edistymisen seuraamisena sekä perheen ja ystävien kanssa kirjoista keskustelusta. Kuitenkin lukuhaasteiden vaikutuksia kysyttäessä vain 6,4% vastaajista mainitsi vastauksissaan asioita, joita voidaan laskea yhteisöllisiksi. Kyselyn tuloksista voidaan kuitenkin päätellä, että lukuhaasteisiin osallistuminen lisää aktiivisuutta erityisesti verkon lukemisyhteisöissä.

Lukuhaasteisiin osallistuminen edesauttaa myös kiinnittämään enemmän huomiota omaan lukemiseen. Vastaajista 7,1% oli huomannut lukuhaasteen lisänneen erilaisia tavoitteellisuuteen liittyviä vaikutuksia. Tällä tarkoitetaan joko luettavien kirjojen määrää, sisältöä tai aikaa, jota lukemisen kulutetaan. Lukeminen eroaa internetin passiivisesta selailusta, sillä luetun ymmärtämiseksi pitää keskittyä aivan eri tavalla. Kyselyn tulokset kertovat, että lukuhaasteiden avulla osa lukijoista on saanut taas

kiinni siitä mitä lukee ja mitä teoksen sisältö tarkoittaa. Puolet vastaajista (53%) kertovat ryhtyneensä pitämään kirjaa lukemisestaan ja puolet (47%) taas kertoivat, että eivät ole ryhtyneet lukuhaasteen myötä pitämään kirjaa lukemisestaan. Kysymyksen muotoilun vuoksi voidaan olettaa, että molemmissa vastausvaihtoissa on osallistujia, jotka ovat jo ennestään pitäneet lukemisestaan kirjaa erilaisten vihkojen ja lukupäiväkirjojen avulla. Vastausvaihtoehdoista puuttui kokonaan vaihtoehto ”olen pitänyt kirjaa lukemisesta jo ennen lukuhaastetta”, joten vastausvaihtoehtojen tulkinta tämän seikan osalta jäi vastaajan harteille. Mielenkiintoinen huomio oli myös, että muutama vastaaja oli ilmoittanut pitävänsä kirjaa visuaalisesti ja kuvaavansa kirjankansia. Visualisointi ja kirjojen kuvaaminen ovat keinoja, joita sosiaalisessa mediassa, kuten kirjablogeissa ja Instagramin bookstagramissa käytetään runsaasti.

7.3 Koetut hyödyt

Vastaajista vain 2,5% ilmoitti, ettei ole huomannut minkäänlaista vaikutusta lukuhaasteella lukemisharrastukseensa. Nämä vastaajat todennäköisesti ovat jo niitä, joiden lukemisharrastus on ollut pitkäjaksoista ja laajaa. Selkeä enemmistö kyselyyn osallistujista kokee kuitenkin hyötyvänsä tavalla tai toisella lukuhaasteisiin osallistumisesta.

Lukemisen lisääntyminen (35,1%) koettiin yhtenä tärkeimpänä hyötynä. Tähän sisältyy niin luettujen teosten määrän lisääntyminen, sekä siihen kulutettu aika. Kyselyssä selvitettiin myös väittämien avulla, onko haaste lisännyt lukemiseen käyttämää aikaa ja vastaajista 73,6% oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä. Lukuhaasteisiin osallistuminen lisää lukemiseen käytettyä aikaa sekä luettujen teosten määrää. Vastauksista voikin poimia kommentteja, joissa kerrotaan, että vaikka haastekohtien määrä saattoi alussa tuntua liian suurelta ja mahdottomalta saavuttaa, oli lopullinen luettujen kirjojen määrä kuitenkin omaa tavoitetta korkeampi.

Vaikka suurin osa vastaajista kertookin lukemiseen käytetyn ajan lisääntyneen lukuhaasteiden myötä, vain 3,7% kertoo huomanneensa oman lukutaitonsa kehittyneen haastetta suorittaessa. Osa vastaajista kertoi kirjoittavansa ylös ajatuksiaan

lukemastaan ja kiinnittävänsä huomiota kirjojen sisältöön, kuten esimerkiksi epäluotettavaan kertojaan tai ajankohtaan, jolloin kirja on kirjoitettu. Lukemiseen on otettu ”rennompaa” asennetta ja todettu, että kirjan voi jättää kesken, jos siltä tuntuu. Myös lukunopeuden kehittyminen mainitaan vastauksissa ja hieman yllättävää on, kuinka harva huomaa lukutaitojensa kehittymisessä eroa. Luultavasti kovin moni ei kiinnitä asiaan huomiota, sillä pitää lukutaitoa ja sen kehittymistä itsestään selvyytenä, eikä lukuhaasteen vaikuttavuutta asiaan huomata.

Kyselyssä ilmeni myös terveydellisiä hyötyjä (15 mainintaa). Käveleminen yhdistettynä äänikirjojen kuunteluun, lukemiseen kulutetun ajan lisääntymisestä vähentynyt ruutuaika ja nettipelaaminen, sekä unenlaadun paraneminen mainittiin terveydellisistä vaikutuksista. Dugdalen ja Clarkin (2008) tutkimuksen mukaan lukeminen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti yksilöön ja sillä voi olla useita terveydellisiä hyötyjä. Opin- näytetyön tuloksista voi päätellä sen, että vaikka lukeminen mielletään rauhalliseksi ja yksinäiseksi puuhaksi, voi se vaikuttaa kuitenkin terveyteen ja hyvinvointiin pitkällä aikavälillä. Unenlaatu saattaa huomaamatta parantua, kun vaihtaa illalla älylaitteiden katsomisen kirjan lukemiseen. Vaikka lukuhaasteiden perimmäinen tarkoitus onkin saada osallistujat kiinnostumaan kirjallisuudesta ja lukemisesta laajemmin tulevat välttämättä lukemisen muut hyödyt esille. Lukuhaasteet ovat oiva keino lisätä lukemista elämään ja haasteiden kautta myös lukemisesta saadut erilaiset hyödyt lisääntyvät.

7.4 Ehdotuksia kirjastoille

Kirjaston rooli. Opin- näytetyön tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että kirjastot toimivat lukuhaasteiden järjestäjänä ja yhteisöllisyyden ylläpitäjänä. Lukuhaasteilla ei ole olemassa yhdenlaista tyyliä, joten jokainen kirjasto saa päättää millä tavoin ja miten järjestää oman lukuhaasteensa. Kirjastot toimivat täten perinteisesti lukuhaasteen mahdollistajana ja aineiston tarjoana (ks. luku 4.6 Lukuhaasteiden monimuotoisuus). Lukuhaasteiden avulla monipuolistetaan aikuisten lukemisharrastusta ja sen avulla pystytään avaamaan uusia ovia kirjallisuuden maailmaan monille. Erilaisilla markkinoinnin keinoilla, tai vain tuomalla lukuhaasteita kirjastoissa enemmän esille

saataisiin haasteet paremmin näkyviin yleisölle. Opinnäytetyön tutkimuksen vastauksissa tuli esille, että haasteisiin osallistujat olivat eri reittien kautta kuulleet lukuhaasteesta. Osa oli verkossa törmännyt haasteeseen, osa oli kuullut ystäviltä tai perheenjäseniltä, ja osa oli ihan kirjastossa törmännyt haasteeseen. Lukuhaasteet ovat vielä suhteellisen uusi palvelu ja vain paljon lukevien kirjaston asiakkaiden tiedossa. Kirjastoissa voitaisiinkin miettiä, miten saada sellaiset asiakkaat osallistumaan lukuhaasteisiin, jotka eivät ole kaikkein aktiivisimpia lukijoita tai kirjaston käyttäjiä.

Aineistot ja vinkit. Aineistojen haku ja kirjavinkkien löytäminen on tärkeä osa lukuhaasteita. Kirjastojen henkilökunnan suositukset ja kirjanäyttelyt (21,3% vastaajista) sekä lukuhaasteiden Facebook-ryhmä (24,9% vastaajista) olivat opinnäytetyön tutkimuksen mukaan suosituimmat tavat löytää haasteisiin luettavaa. Tutkimusten avoimissa kentissä tuli ilmi, että monet pitävät kirjojen etsimisestä, joten jonkinlaista opastusta siihen, miten teoksia löytää voisi olla. Esimerkiksi erilaisia ohjevideoita miten voi hakea teoksia tiettyyn haastekohtaan esimerkiksi kirjaston tietokannasta tai kirjasammosta.

Kirjastohenkilökunnan suosituksille, oli ne sitten verkossa lukuhaasteen Facebook-ryhmässä tapahtuvaa tai kirjanäyttelyn muodossa olevaa, annetaan tulosten perusteella paljon arvoa. Kirjastot voisivat siis käyttää tätä hyödyksi enemmän ja pitää esimerkiksi erillisiä lukuhaasteisiin liittyviä kirjavinkkaushetkiä, joissa tarkoituksella vinkataan kirjoja nimenomaan lukuhaasteen eri kohtiin. Kuten opinnäytetyön teoriaosuudesta käy ilmi, ei aikuisten lukemisen edistämisen palveluihin käytetä mielikuvitusta samalla tavalla, kuin lasten (Sahavirta 2018). On hyvä muistaa, että lukuhaasteisiin osallistujat nimenomaan haluavat tutustua erilaisiin teemoihin ja genreihin. Tätä tarvetta voitaisiin käyttää hyödyksi esimerkiksi erilaisten vinkkausvideoiden avulla. Esimerkiksi Facebookin ryhmään tai TikTok-palveluun julkaistut lyhyehköt vinkkaukset voisivat olla kiinnostavia. Tuomalla haastekohtien vinkkausta myös uudempiin sosiaalisen median palveluihin mahdollistettaisiin näkyvyyttä lukuhaasteille ja mahdollisesti mukaan saataisiin uusia osallistujia.

Lukuhaasteiden tulevaisuus. Yleisissä kommentteissa tuli ilmi, että lukuhaasteet ovat suosittuja ja niiden jatkumista toivottiin. Vaikka lukuhaasteiden järjestäminen

vie resursseja, ovat ne kuitenkin hyvä keino kannustaa kadonneen lukuharrastuksen uudelleen elvyttämisessä ja hyvä keino laajentaa aikuisen asiakkaan lukemistottumuksia. Kuten teoriaosuudessa kerrottiin aikuisten palvelut pääpainottuvat pääosin vanhan tuunaukseen sekä olemassa oleviin palveluihin (ks. luku 2.3 Kirjaston keinoja aikuisten lukemisen edistämiseen). Lukuhaasteissa voidaan käyttää mielikuvitusta vapaasti ja lähes rajattomasti.

Yhteisöllisyys. Lukuhaasteiden näkyvyys sosiaalisessa mediassa on tärkeää. Sen avulla lisätään yhteisöllisyyttä ja saadaan lisänäkyvyyttä. Opinnäytetyön tutkimuksessa kävi ilmi, että suurin osa kyselyyn vastaajista saa kirjavinkkinsä haasteen Facebook-ryhmästä. Ryhmissä jaetaan lukuvinkkejä ja kerrotaan omasta edistymisestä, mikä monelle osallistujalle on tärkeää. On kuitenkin hyvä muistaa, että Facebook on yhä enemmän keski-ikäistymässä ja tulevaisuuden haasteena voidaan pitää sitä, miten saadaan ylläpidettyä nuorempien aikuisten kiinnostus ja osallistavuus lukuhaasteryhmissä. He kun eivät käytä kyseistä sosiaalista mediaa yhtä aktiivisesti. Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että lukuhaasteiden myötä myös muiden sosiaalisessa mediassa olevien kirjallisuustilien ja -sivustojen seuranta voi lisääntyä. Osallistajat etsivät itse teoksia sosiaalisen median eri palveluista, kuten blogeista tai Instagramista tai he itse perustavat tilin kyseiseen palveluun, jossa jakavat vinkkejä. Mielenkiintoista oli huomata, että osa lukuhaasteisiin osallistujista ei välttämättä ajattele, että lukuhaaste lisäisi yhteisöllisyyttä millään tavalla. He saattavat mieltää sosiaalisessa mediassa toimimisen arkipäiväiseksi toiminnaksi. Voi olla, että he eivät näe toiminnassa yhteisöllistä vaikutusta, vaikka eivät aiemmin olisikaan osallistuneet kirjallisuuteen liittyvään keskusteluun verkossa.

Tärkeäksi osallistajat kokivat myös haasteisiin osallistujien osallistamisen haastekohtien suunnittelussa. Osa opinnäytetyöhön mukaan valituista lukuhaasteista säännöllisesti kysyy haasteeseen osallistujilta ideoita seuraavan vuoden haastekohtiin, kun taas toiset eivät kysy (ks. luku 4.6 Lukuhaasteiden monimuotoisuus). Opinnäytetyön avoimesta palautteesta kommentointiin ja toivottiin muun muassa sitä, että lukuhaasteiden järjestäjät kuuntelisivat ja kysyisivät ideoita myös osallistujilta. Tämä vähentäisi myös järjestäjien paineita keksiä uusia haastekohtia ja helpotaisi haasteen kokoamista.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön lähtökohtana oli opinnäytetyön tekijän oma kiinnostus aikuisten lukemisedistämisen palveluita kohtaan. Lukuhaasteet valikoituivat kohteeksi niiden suosion takia. Suomessa lukuhaasteiden vaikutuksista aikuisten lukemisharrastukseen ei ole tehty tutkimuksia, joten aihetta oli kiinnostavaa lähteä tutkimaan ilman minkäänlaisia olettamuksia. Lukuhaasteet vaikuttavat monin eri tavoin aikuisten lukemiseen ja on hyvä muistaa, että myös aikuisten lukemisen kehittäminen on tärkeää. Opinnäytetyön tuloksista voi päätellä, että kirjastoiden on tärkeää tarjota aikuisille erilaisia ja kiinnostavia palveluita, eikä kehittää ja innovoida vain lasten ja nuorten palveluita.

Tämän opinnäytetyön aineistonkeruun vaiheessa tehdyn kyselyn tulosten perustella voidaan sanoa, että lukuhaasteilla on positiivinen vaikutus aikuisten lukemisharrastukseen. Lukuhaasteet antavat osallistujilleen uusia keinoja ja tapoja etsiä luettavaa ja mahdollistavat lukemistapojen kehittymisen. Ne haastavat osallistujiaan tutustumaan uusiin kirjallisuuden genreihin ja lukemaan kirjallisuutta säännöllisesti, joka puolestaan edesauttaa muun muassa lukunopeuden ja lukemisen ymmärtämisen kehittymisessä. Lukuhaasteet mahdollistavat yhteisöllisyyden luomalla ryhmiä, joissa osallistajat voivat jakaa kokemuksiaan. Mahdollisuus jakaa kanssa lukijoille omia kokemuksiaan tuo harrastukseen monen kaipaamaan sosiaalisuuden elementin. Haasteet mahdollistavat myös hyvinvoinnin lisääntymisen. Lukeminen illalla auttaa unen saantiin ja äänikirjojen kuuntelu esimerkiksi lenkkeillessä voi auttaa urheiluharrastuksen ylläpitämisessä. Lukuhaasteiden avulla osallistuja pystyy itsenäisesti kehittämään hyvinvointiaan, omaa lukemistaan ja monia muita liitännäisiä taitoja lähes huomaamatta ja kirjasto, tarjoamalla lukuhaasteen, toimii mahdollistajana.

Opinnäytetyön tekeminen oli sujuvaa ja pysyi hyvin aikataulussa Covid-19-pandemian aiheuttamista haasteista huolimatta. Käsitelty aineisto kerättiin verkkokyselyn avulla. Kyselyä voidaan pitää onnistuneena, sillä siihen saatiin runsaasti vastauksia (612 vastausta) ja niitä saatiin kaikista mukaan otettujen lukuhaasteiden osallistujilta. Suurin osa vastauksista tuli kuitenkin Helmet-alueelta, minkä takia täysin puo-

lueettomia ja kattavia vastauksia ei saatu. Helmet-lukuhaaste on Suomessa pitkäkestoisin ja suosituin lukuhaaste, joten ei ollut yllätys, että kyseiseltä alueelta saatiin eniten vastauksia. Olisi kuitenkin ollut hyvä, jos vastaukset olisivat jakautuneet taiseemmin eri alueiden välille. Vastausmääristä pystyi kutienkin tekemään hyvät ja luotettavat johtopäätökset lukuhaasteiden vaikutuksista lukemisharrastukseen.

Kyselyn tuloksia purkaessa törmättiin kysymysten muotoilun aiheuttamiin ongelmiin. Tulosten ristiintaulukointi lukuhaasteiden perusteella ei onnistunut, sillä kysymyksessä viisi, jossa vastaajilta tiedusteltiin mihin lukuhaasteisiin he ovat osallistuneet, annettiin vaihtoehdoksi valita kaikki sopivat vaihtoehdot. Tällöin vastaaja saattoi valita useamman kuin yhden vaihtoehdon. Näitä tuloksia ei voinut ristiintaulukoida muiden vastausten kanssa, sillä se olisi aiheuttanut vääristyneen tuloksen, koska tuloksista ei voitu erottaa yhtä ainoaa lukuhaastetta, johon yksittäinen vastaaja olisi osallistunut. Ristiintaulukointia ei nähty myöskään järkeväksi tehdä sukupuolen perusteella sillä selkeä enemmistö vastaajista oli naisia (93,7%), eikä täten ristiintaulukoinnista oli saanut luotettavaa tulosta. Tuloksia purkaessa ilmeni, että kysymyksen numero 13 vastaajat olivat tulkinneet kysymyksen hyvin eri tavoin. Kysymyksessä tiedusteltiin, onko vastaaja ruvennut pitämään kirjaa lukemisestaan jollain muulla tavoin ja avoimeen kenttään tulleiden vastausten perusteella oli selkeää, että kysymyksen voi tulkita monin eri tavoin. Tähän kysymykseen olisi ollut tärkeää lisätä myös kolmas vastauskenttä, jonka olisi voinut valita, jos on pitänyt kirjaa lukemisestaan jo ennen lukuhaasteen aloittamista. Tämänkaltaiset kyselyiden väärinymmärtämiset nousivat esiin vasta vastausten purussa. Kyselyn kysymyksiä olisi pitänyt miettiä hieman tarkemmaksi ja helpommin tulkittavammaksi.

Huomioitavaa on, että vaikka kyselyyn saatiin riittävästi vastauksia, ei se todennäköisesti saavuttanut kaikkia lukuhaasteisiin osallistujia. Kyselyyn pystyi vastaamaan vain ja ainoastaan verkossa. Verkkokysely valittiin sen takia, että sillä tavoin tavoiteltaisiin mahdollisimman paljon haasteisiin osallistujia. Yksi syy oli myös se, että opinnäytetyöhön valitut lukuhaasteet olivat maantieteellisesti kaukana toisistaan. Kuitenkin on tärkeää muistaa, että osa haasteen suorittajista ei todennäköisesti ole missään sosiaalisessa mediassa, joten heitä ei verkossa mainostamisen avulla saavutettu. Toisaalta kyselyn julkaisemisajankohdan aikana Covid-19-pandemian ai-

heuttamat kirjastojen sulut tekivät mahdottomaksi minkäänlaisen muun kyselyn tekemisen. Kysely ei siis välttämättä tavoittanut niitä lukuhaasteeseen osallistujia, jotka eivät ole aktiivisia verkossa tai eivät omista esimerkiksi Facebook-tiliä.

Kyselyn vastauksissa muutamassa kohdassa kritisoitiin sitä, että haastekohtia oli liikaa. Osa haasteisiin osallistujista koki mahdottomaksi yli 30 haastekohtan suorittamisen ja toivoi vähemmän haastekohtia. Toisaalta on hyvä muistaa, että haasteet on pääsääntöisesti suunnattu paljon lukevalle yleisölle ja haasteita onkin mahdollista tehdä niin, että se miellyttäisi kaikkia. Helmet-lukuhaaste on esimerkiksi ottanut käyttöönsä pienen lukuhaasteen, joka koostuu vain 25 haastekohdasta. Tähän pieneen lukuhaasteeseen on otettu mukaan alkuperäisestä lukuhaasteesta sellaiset haastekohdat, jotka lapset ja nuoret voivat suorittaa. Osa ihmisistä voi siis erehtyä luulemaan Helmetin pientä lukuhaastetta lasten lukuhaasteeksi, vaikka sen voi suorittaa kuka tahansa. Tämän kaltaisilla modifikaatioilla voitaisiin lukuhaasteista tehdä tavoiteltavampia myös vähemmän lukevalle kohdeyleisölle.

Opinnäytetyön tulosten perusteella naiset osallistuvat lukuhaasteisiin muita sukupuolia enemmän. Tutkimuksen 612 vastaajasta jopa 575 oli naisia. Opinnäytetyön teoriaosuudessa (ks. luku 2.1 Lukeminen ilmiönä) käsiteltiin sitä, että tytöt ja naiset lukevat pääsääntöisesti enemmän, kuin pojat ja miehet. Tämä näkyy selkeästi myös tämän opinnäytetyön tuloksissa. Mielenkiintoista olisi saada kuulla minkä takia miehet eivät osallistu lukuhaasteisiin niin runsaasti, kuin naiset.

Kyselyyn osallistuneet ovat olleet aikuisia, jotka lukevat paljon tai jotka ovat lukeneet aiemmin paljon ja haluavat elvyttää vanhan harrastuksen. Heille lukeminen on jo harrastus ja siihen halutaan päästä syvemmin sisälle. Vähemmän ja heikosti lukevat ovat selkeä vähemmistö lukuhaasteisiin osallistuvien joukossa. Tämän opinnäytetyön tuloksissa ei tule valitettavasti esille vähemmän lukevan väestön ajatukset. Haasteiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee selkeästi esille se, että ne on kohdennettu paljon lukevalle yleisölle. Yksi hyvä jatkotutkimusaihe voisikin olla lukuhaasteen suunnittelu vähemmän lukeville tai lukemisen haasteiden kanssa kamppaileville aikuisille.

Yleisten kirjastojen lukuhaasteista ei ole tehty Suomessa aiemmin opinnäytetyötä tai muuta avointa tutkimusta. Yksittäiset lukuhaasteet, kuten Helmet-lukuhaaste,

ovat tehneet asiakastyytyväisyyskyselyitä, joiden perusteella on saatu tietää asiakkaiden näkökulma haasteisiin. Kohteita jatkotutkimukseen löytyy aiheesta runsaasti. Tämän opinnäytetyön palautteen perusteella hyviä jatkotutkimuksia olisi edellä mainittujen lisäksi esimerkiksi lukuhaasteelle oman sovelluksen suunnittelu tai Suomen kaikkien lukuhaasteiden kartoittaminen ja kokoaminen.

LÄHTEET

Ahola, S. 2013. Lukupiirien aika. Helsinki: Avain.

Aikuisten satutunti. 8.8.2014. Kirjastot.fi: tapahtuma- ja ideapankki. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.5.2020]. Saatavana: https://www.kirjastot.fi/node/10259?language_content_entity=fi

Ajattelun aiheita - Lukupiiri: Mulkerot. 27.8.2019. [Verkkosivu]. Helmet.fi. [Viitattu 29.3.2020]. Saatavana: [http://helmet.fi/Preview/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Keskustakirjasto_Oodi/Tapahtumat/Ajattelun_aiheita__Lukupiiri_Mulkerot\(192791\)](http://helmet.fi/Preview/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Keskustakirjasto_Oodi/Tapahtumat/Ajattelun_aiheita__Lukupiiri_Mulkerot(192791))

Alasuutari, P. 2012. Laadullinen tutkimus 2.0. [Verkkokirja]. Tampere: Osuuskunta vastapaino. [Viitattu 2.6.2020]. Saatavana Ellibs e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Barnett, T. 2015. Platforms for social reading: material imagery in digital book formats. [Verkkolehtiartikkeli]. Scholarly and reaserch communication 6 (4). [Viitattu 28.4.2020]. Saatavana: https://www.researchgate.net/profile/Tully_Barnett/publication/315501978_Platforms_for_Social_Reading_Material_Imagery_in_Digital_Book_Formats/links/592c38d1aca27295a81094cc/Platforms-for-Social-Reading-Material-Imageryin-Digital-Book-Formats.pdf

Davies, P., Magee, F., Koleva, K., Tangeras, T., Hill, E., Baker, H. & Crane, L. (2016). What Literature can do. [Verkkojulkaisu]. 12-13, 56. [Viitattu 23.3.2020]. Saatavana: <http://research.gold.ac.uk/18847/1/What%20Literature%20Can%20Do%202016.pdf>

Dekkariseura. 2019. Tapahtumat: Dekkariseurau dekkari-ilta Kallion kirjastossa 3.9.2019. [Verkkosivusto]. [Viitattu 28.9.2020]. Saatavana: <http://dekkariseura.fi/tapahtuma/dekkariseurau-dekkari-ilta-kallion-kirjastossa/>

Dugdale, G. & Clark, C. 2008. Literacy changes lives: an advocacy resource. [Verkkojulkaisu]. Lontoo: National Literacy Trust. [Viitattu 4.5.2020]. Saatavana: https://cdn.literacytrust.org.uk/media/documents/2008_09_02_free_research_-_Literacy_changes_lives_2008_eC8a7NJ.pdf

Foasberg, N. 2012 Online Reading Communities: From Book Clubs to Book Blogs. [Verkkolehtiartikkeli]. The Journal of Social Media in Society, [S.I.], 1 (1). [Viitattu 3.4.2020]. Saatavana: <https://thejsms.org/index.php/TSMRI/article/view/3>

Gustafsson, M. 31.1.2017. Kirjabloggaaminen vaatii varsinaista lukutoukkaa: ahkera arvioi sata kirjaa vuodessa. [Verkkolehtiartikkeli]. Yle Uutiset. [Viitattu 29.3.2020]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-9428089>

- Haasio, A. 4.9.2014. Lapuan äijät kirjan kimpussa! [Blogikirjoitus]. Äijät kirjan kimp-
puun. [Viitattu 29.3.2020]. Saatavana: <http://lapuanmiehetlukee.blogspot.com/2014/09/lapuan-aijat-kirjan-kimpussa.html>
- Halonen, M. 9.4.2020. Kirjastonjohtaja. [Henkilökohtainen sähköposti]. Vastaanot-
taja Taru Siira [Viitattu 9.4.2020].
- Halonen, M. 9.4.2020. Kirjastonjohtaja. [Henkilökohtainen sähköposti]. Vastaanot-
taja: Taru Siira. [Viitattu 3.5.2020].
- Hanifi, R. 15.6.2007. Suomalaiset luottavat klassikoihin. [Verkkolehtiartikkeli]. Hy-
vinvointikatsaus (2). [Viitattu 14.4.2020]. Saatavana: https://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-06-15_004.html
- Hargreaves, A. 4.11.2019. 8 bookish tiktok accounts to follow (and what is tiktok?).
[Verkkosivu]. Book riot. [Viitattu 20.9.2020]. Saatavana:
<https://bookriot.com/bookish-tiktok-accounts/>
- Hayes, E. & Morris, A., 2005. Leisure role of public libraries: user views. Journal of
librarianship and information science. 37 (3), 131-138. [Viitattu 25.3.2020]
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. [Verkkokirja]. Helsinki: Edit publisihing Oy.
[Viitattu 1.6.2020]. Saatavana Ellibs e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Helmet-lukuhaaste. 14.1.2020. [Verkkosivu]. Helmet.fi: Helmet-kirjastokimppa. [Vii-
tattu 10.3.2020]. Saatavana: [https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Uutispalat/Helmetlukuhaaste_2020\(198681\)](https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Uutispalat/Helmetlukuhaaste_2020(198681))
- Herkman, J. & Vainikka, E. 2012. Lukemisen tavat: Lukeminen sosiaalisen median
aikakaudella. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. [Viitattu
3.4.2020]. Saatavana: [https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66381/Lu-
kemi_tavat_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66381/Lukemi_tavat_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hokkanen, L. 2015. Kun kirjastot alkavat elää: Sosiaalisen kirjaston ideasta. Teok-
sessa: L. Hokkanen (toim.) Sosiaalinen kirjasto: lukemattomien mahdollisuu-
sien maailma. Helsinki: Avain. 11-44.
- Holopainen, L. & Kainulainen, J. 09.03.2018. Äänikirjat opiskelun tueksi ja vapaa-
ajan iloksi [Verkkosivu]. Oppimisvaikeus.fi. [Viitattu 3.4.2020]. Saatavana:
[https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/teemat/oppimisen-tuki/aanikirjat-opiskelun-tu-
eksi-ja-vapaa-ajan-iloksi/](https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/teemat/oppimisen-tuki/aanikirjat-opiskelun-tueksi-ja-vapaa-ajan-iloksi/)
- Idström, A. 2016. Kirjastojen hyötyvaikutukset tutkimuksen valossa. Teoksessa
N., Sandelius (toim.) Hyötyä, taitoa, elämyksiä – kirjastojen vaikuttavuuden
ulottuvuuksia. Helsinki: kuntaliitto, 23-42.

- Jalkanen, K. & Pudas, H. 2013. Rivien välissä: Kirjablogikirja. Helsinki: Avain.
- Juopperi, S. 2018. Lukemisen merkitys ja muutos lukukokemuskertomuksissa. [Verkkolehdistikkeli]. Kasvatus & Aika, 12 (2), 62-76. [Viitattu 26.5.2020]. Saatavana: <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/74131>
- Jyväskylän kaupunginkirjasto. 2020. [Verkkosivusto]. Facebook 19.3.2020. Keski-kirjastot. Tilapäivitys Keski-kirjastojen lukuhaaste -ryhmässä. [Viitattu 3.5.2020]. Saatavana: https://www.facebook.com/groups/390625108466268/?epa=SEARCH_BOX
- Kainulainen, A. 24.4.2020. Kirjastonhoitaja. [Henkilökohtainen sähköposti]. Vastanottaja: Taru Siira. [Viitattu 24.4.2020].
- Kakko, S. 2016. Aikuisten lukuopaspalvelu: palvelun kartoitus viidessä kirjastossa. [Verkkojulkaisu]. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu, kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 3.6.2020]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117030/kakko_sirpa.pdf?sequence=1
- Kaski, H. 7.6.2017. Euro kirjastoon tuo kolme takaisin – kirjastonselvitys kertoo miljardi-roolista syrjäytymisen torjunnassa. [Verkkoartikkeli]. YLE Uutiset. [Viitattu 9.3.2020]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-9653003>
- Keski-kirjastojen lukuhaaste -ryhmä. 2020. [Verkkosivusto]. Facebook. Tietoja Keski-kirjastojen lukuhaaste -ryhmästä 3.5.2020. Keski-kirjastot. [Viitattu 3.5.2020]. Saatavilla: <https://www.facebook.com/groups/390625108466268/about/>
- Keski-kirjastojen lukuhaaste vuodelle 2019. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Keski-kirjastot. [Viitattu 26.4.2020]. Saatavana: https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/lukuhaaste_2019_ei_palkintoa.pdf
- Keski-kirjastojen lukuhaaste. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Keski.finna.fi: Keski-kirjastot. [Viitattu 26.4.2020]. Saatavana: <https://keski.finna.fi/Content/lukuhaaste>
- Kirjastohaaste kutsuu lukemaan, kuuntelemaan ja osallistumaan... 2017. Facebook 28.12.2017. [Verkkosivu]. Seinäjoen kaupunginkirjasto. Tilapäivitys Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste-ryhmässä. [Viitattu 6.4.2020], Saatavana: <https://www.facebook.com/groups/lukuhaastesjkkirjasto/permalink/317382952086280>
- Kirjavinkkiopiiri Seinäjoen pääkirjastossa 8.10.2020. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Facebook. Seinäjoen kaupunginkirjaston tapahtuma. [Viitattu 28.9.2020]. Saatavana: https://www.facebook.com/events/658658058089451/?active_tab=about

- Kirjallisuuden ystävät. 19.5.2011. [Verkkosivusto]. Facebook. Kirjallisuuden ystävät-ryhmä. [Viitattu 14.10.2020]. Saatavana: <https://www.facebook.com/groups/173997985988206>
- Koskinen, K. 2014. ”Tunteella ja tuttavallisesti – Margot Wallströmin blogi osana Euroopan komission viestintää”. Teoksessa M. Helasvuo, M. Johansson & S. Tanskanen (toim.) Kieli verkossa – Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura, 129
- Kosonen, P. 2020. Lukemisen tulevaisuus on lukupiireissä. Teoksessa: Ellun kannot (toim.) Mitä tapahtuu huomenna lukemiselle. Helsinki: WSOY. 57.
- Kotila, H. 30.3.2020. Informaatikko. [Henkilökohtainen sähköposti]. Vastaanottaja: Taru Siira. [Viitattu 30.3.2020].
- Kuivalahti, L. 21.3.2019. Päivittyvä postaus: Mikä on booktube? – Katso lista suomalaisista kirjatube-kanavista. [Blogikirjoitus]. Bibbidi Bobbidi Books. [Viitattu 10.11.2020]. Saatavana: <https://bibobook.fi/2019/03/21/mika-on-booktube-katso-lista-suomalaisista-kirjatube-kanavista/>
- L 29.12.2016/1492 Laki yleisistä kirjastoista
- Lahden kaupunki, 7.1.2016. Lahden pääkirjastosta varattavissa opas kaunokirjallisuuteen, musiikkiin, peleihin tai elokuviin. [Verkkosivu]. Lahden kaupunki: tiedotteet. [Viitattu 4.6.2020]. Saatavana: <https://www.epressi.com/tiedotteet/kulttuuri-ja-taide/lahden-paakirjastosta-varattavissa-opas-kaunokirjallisuuteen-musiikkiin-peleihin-tai-elokuviin.html>
- Laine, T. 2018. Lukeminen – yksityinen vai yhteisöllinen tapahtuma? Kasvatus ja aika 12 (2), 21.
- Lehtinen, T. 2015 Aineistonäyttelyt kirjastoissa – Oripään kunnankirjaston aineistoestittelyn vuosikello. [Verkkajulkaisu]. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma. Opinnäytetyö [Viitattu 3.6.2020]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96690/Lehtinen_Taija.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lehtonen H. 1998. Lukemalla avaraan maailmaan. Jyväskylä: Atena.
- Linnankylä, P., Malin, A., Blomqvist, I. & Sulkunen, S. 2000. Lukutaito työssä ja arjessa: Aikuisten kansainvälinen lukutaitotutkimus Suomessa. Helsinki: Opetusministeriö.
- Lukuhaaste tuo tavoitetta ja hauskuutta lukemiseen. 08.10.2019. [Verkkosivu]. Poriin kaupunki. [Viitattu 2.4.2020]. Saatavana: https://www.pori.fi/uutinen/2019-10-08_lukuhaaste-tuo-tavoitetta-ja-hauskuutta-lukemiseen

- Lukuhaaste tuo tavoitteita ja hauskuutta lukemiseen. 08.09.2019. [Verkkosivu]. Porin kaupungin verkkosivut: uutiset. [Viitattu 8.4.2020]. Saatavana: https://www.pori.fi/uutinen/2019-10-08_lukuhaaste-tuo-tavoitetta-ja-hauskuutta-lukemiseen
- Lukukoira aikuisille pääkirjastossa. 19.8.2020. [Verkkosivu]. Seinäjoki: tiedotteet. [Viitattu 28.9.2020]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/tiedotteet/lukukoira-ai-kuisille-paakirjastossa-tutustumisilta-3-9/>
- Lukupiirit. Ei päiväystä. Tuomarilan Martat ry. [Verkkosivusto]. Marttayhdistys. [Viitattu 14.10.2020]. Saatavilla: <https://www.martat.fi/marttayhdistykset/tuomarilan-martat-ry/lukupiiri/>
- Luukkanen, T-L. 2016. Mitä maalaiskansa luki? Kirjasto, kirjat ja kirjoja lukeva yhteisö Karstulassa 1861.1918. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Mar, R., Oatley, K., Hirsh, J., Dela Paz, J. & Peterson, J. (2006) Bookworms versus nerds: exposure to fiction versus nonfiction, divergent associations with social ability and the simulation of fictional social words. [Verkkolehtiartikkeli]. Journal of reaserch in personality 40 (5), 694-712. [Viitattu 10.3.2020]. Saatavana: https://www.yorku.ca/mar/Mar%20et%20al%202006_bookworms%20versus%20nerds.pdf
- MLL:n satutunti kirjastossa peruttu, 2020. Karkkila: tulevia tapahtumia. [Verkkosivu]. [Viitattu 28.9.2020]. Saatavana: <https://www.karkkila.fi/tapahtumat.asp?kieli=246&pick=true&kpaiva=20-3-2020>
- Mäkinen, I. 2013. Luemmeko kuin munkit: mistä lukuhalu tuli ja mihin se menee? [Verkkolehtiartikkeli]. Informaatiotutkimus, 32(3-4). [Viitattu 26.5.2020]. Saatavana: <https://journal.fi/inf/article/view/9446>
- Määttä, M. 24.1.2019. Pohjoinen lukuhaaste sai innostuneen lähdön. [Verkkolehtiartikkeli]. Raahen seutu. [Viitattu 3.5.2020]. Saatavana: <https://www.raahenseutu.fi/pohjoinen-lukuhaaste-sai-innostuneen-lahdon/367280>
- Oatley, K. 2010. Why fiction may be twice as true as fact: fiction as cognitive and emotional simulation. [Verkkolehtiartikkeli]. New english review 8/2010. [Viitattu 10.3.2020]. Saatavana: https://www.newenglishreview.org/Keith_Oatley/Why_Fiction_May_Be_Twice_as_True_as_Fact/
- Pakarinen, J. 30.6.2020. Bookstagramilla saa kirjoista enemmän irti. [Verkkolehtiartikkeli]. Kirjastolehti 113 (3), 20-22. [Viitattu 8.7.2020]. Saatavana: <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/bookstagramilla-saa-kirjoista-enemman-irti/>
- Palonen, A. 31.3.2020. Kirjastonhoitaja. [Henkilökohtainen sähköposti]. Vastaanottaja Taru Siira. [Viitattu 4.4.2020].

- Peltola, M. 18.6.2019. Ihmelääke [Verkkoartikkeli] Print & Media 3
- Pohjoinen lukuhaaste 2020. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Outi.finna.fi: Outi-kirjastot. [Viitattu 9.4.2020]. Saatavana: <https://outi.finna.fi/Content/lukuhaaste>
- Pohjoinen lukuhaaste 2020-ryhmä. 2020. [Verkkosivusto]. Facebook. OUTI-verkkokirjasto. [Viitattu 3.5.2020]. Saatavana: <https://www.facebook.com/groups/pohjoinenlukuhaaste/>
- Porin lukuhaaste -ryhmä. 2020. [Verkkosivusto]. Facebook. Tietoja Porin lukuhaaste -ryhmästä 2.4.2020. Porin kaupunginkirjasto. [Viitattu 2.4.2020]. Saatavana: <https://www.facebook.com/groups/211136315959607/about/>
- Pulkkinen, S. Ei päiväystä. Tervetuloa aikamatkalle! [Blogikirjoitus]. Seinäjoen kaupunginkirjaston blogi. [Viitattu 6.4.2020]. Saatavana: <https://kirjasto.seinajoki.fi/blogi/tervetuloa-aikamatkalle/>
- Rimpiläinen, T. 8.9.2008. Suomessa osattiin lukea jo 1800-luvun alussa. [Verkkolehtiartikkeli]. Turun sanomat. [Viitattu 5.5.2020]. Saatavana: <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/1074305053/Suomessa+osattiin+lukkea+jo+1800luvun+alussa>
- Rogowsky, B., Calhoun, B. & Tallal, P. 1.9.2016. Does modality matter? The effects of reading, listening, and dual modality on comprehension. [Verkkolehtiartikkeli]. Sage Open 2016, 6 (3). [Viitattu 3.4.2020]. Saatavana: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2158244016669550>
- Rosenblatt, L.M. 1994. The transactional theory of reading and writing. Teoksessa Ruddell, R.B., Ruddell, R.B. (toim.) Theoretical models and process of reading. Newark, DE: IRA, 996
- Ross, C., McKechnie, L. & Rothbauer, P. 2018. Reading still matters: what the research reveals about reading, libraries and community. California: ABC-CLIO. 207-218.
- Sahavirta, H. 14.5.2018. Innostammeko vain vahvoja lukijoita? [Video]. Kirjastojen nettiv & -radio Kirjastokaista. [Viitattu 30.2.2020]. Saatavana: <https://www.kirjastokaista.fi/harri-sahavirta-innostammeko-vain-vahvoja-lukijoita/?autoplay>
- Salmi-Niklander, K. 2018. Lukemisen kokemuksia ja käytäntöjä etsimässä. Kasvatus ja aika 12 (2), 2.
- Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste 2020. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoen kaupunginkirjasto. [Viitattu 6.4.2020]. Saatavana: <https://kirjasto.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2019/12/Aikamatkahaasteen-vihko.pdf>

- Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste-ryhmä. 2020. [Verkkosivusto]. Facebook. Jäsentiedot Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste -ryhmässä 31.3.2020. Seinäjoen kaupunginkirjasto. [Viitattu 31.3.2020]. Saatavana: <https://www.facebook.com/groups/lukuhaastesjkkirjasto/members/>
- Soininen, I. 2018. Helmet-lukuhaaste. [Video]. Kirjastojen nettiv & -radio Kirjastokaista. [Viitattu 10.3.2020]. Saatavana: <http://www.kirjastokaista.fi/tag/iina-soinin-helmet-lukuhaaste/>
- Soininen, I., & Jauhiainen, A. 9.2.2018. Näitä kirjoja lukuhaasteeseen on luettu. [Verkkolehtiartikkeli]. Helmet.fi: Helmet-kirjastokimppa. [Viitattu 10.3.2020]. Saatavana: [https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Vinkit/Naita_kirjoja_lukuhaasteeseen_on_luettu\(160654\)](https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Vinkit/Naita_kirjoja_lukuhaasteeseen_on_luettu(160654))
- Soininen, I., & Utriainen, R. 2017. Helmet-lukuhaaste herättelee uinuvaa lukua. Teoksessa: H. Sahavirta (toim.) Kirjastot aikuisten lukemisen edistäjinä. Helsinki: Helsingin kaupunginkirjasto.
- Sorri, M. (2018). Heikot pojat ja erinomaiset tytöt – millaista kuvaa tyttö- ja poikalukijoista rakennetaan suomalaisissa uutisteksteissä? [Verkkolehtiartikkeli]. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 9(5). [Viitattu 6.5.2020]. Saatavana: <https://www.kieli-verkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu2018/heikot-pojat-ja-erinomaiset-tytot-millaista-kuvaa-tytto-ja-poikalukijoista-rakennetaansuomalaisissa-uutisteksteissa>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttö [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-5639. Kulttuuri- ja Liikuntaharrastukset 1981 - 2009 2009, Liitetäulukko 44. Kirjojen lukeminen 12 kuukauden aikana 1991, 1999, 2002 ja 2009, miehet ja naiset yhteensä, %. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.4.2020]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/akay/2009/03/akay_2009_03_2011-05-17_tau_044_fi.html
- Suoranta, J. & Eskola, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. [Verkkokirja]. Tampere: Osuuskunta vastapaino. [Viitattu 2.6.2020]. Saatavana Ellibs e-kirjakoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Terapeuttinen lukupiiri. 7.7.2014. [Verkkosivu] Helmet.fi [Viitattu 23.3.2020]. Saatavana: [http://www.helmet.fi/Preview/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Kallion_kirjasto/Tapahtumat/Terapeuttinen_lukupiiri\(39684\)](http://www.helmet.fi/Preview/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Kallion_kirjasto/Tapahtumat/Terapeuttinen_lukupiiri(39684))
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 23.9.2019. Hyvinvointi ja terveyserot. [Verkkosivu]. [Viitattu 9.3.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys-erot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>
- Tolppi, A. 14.11.2011. Huippusuositettu bloggaaja saa kiitosta myös kirjailijoilta. [Verkkolehtiartikkeli]. Yle Uutiset. [Viitattu 29.3.2020]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-5452674>

- Turunen, S. 2015. Juuri sinulle sopivia kirjoja: lukuvalmennus henkilökohtaisena ja syvällisenä kirjavinkkauksena. [Verkkojulkaisu]. Helsingin kaupunginkirjasto: Kallion kirjasto. [Viitattu 27.5.2020]. Saatavana: https://kirjastopaivat2015.files.wordpress.com/2017/01/turunen-sini_lukuvalmennus.pdf
- Utriainen, R. 2017. Lukuhaaste on innostanut tuhansia uusien kirjojen äärelle. Kirjastolehti (1), 29-30.
- Utriainen, R. 28.2.2020. Kirjastopedagogi. [Henkilökohtainen sähköposti]. Vastanottaja: Taru Siira. [Viitattu 10.3.2020].
- Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. [Verkkokirja]. Jyväskylä: Ps-kustannus. [Viitattu 1.6.2020]. Saatavana Ellibs e-kirjakokoelma. Vaatii käyttöoikeuden.
- Vastamäki, J. 2015. Kyselylomaketutkimus: tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Valli, R & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PSKustannus. 121
- Vilka, H. 2017. Tutki ja kehitä. [Verkkokirja]. Jyväskylä: Ps-kustannus. [Viitattu 1.6.2020]. Saatavana Ellibs e-kirjakokoelma. Vaatii käyttöoikeuden.
- Viskari, K., Maajärvi, R. 2007. Runoraati livenä ja muuta kirjavinkkausta aikuisille. Kirjastolehti 100(2007) : 2, 24-25.
- Wetterstrand, N. 11.04.2016. #Pojatkinlukee-kampanja innostaa kirjojen ääreen somessa – aloita lukuharrastus näistä. [Verkkosivu]. YLEX. [Viitattu 6.5.2020]. Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/04/11/pojatkinlukee-kampanja-innosta-kirjojen-aareen-somessa-aloita-lukuharrastus>
- Wolf, M. 2019. Silmäilystä on tullut normaali tapa lukea – ja se mullistaa yhteiskuntamme. Niin & Näin (1), 35–38
- Yleisten kirjastojen laatusuositus. 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu. Helsinki: Opetus ja kulttuuriministeriö 2010:20
- Yleisten kirjastojen hankerekisterin visualisointi. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Yleisten kirjastojen hankerekisteri: Vuosi 2018, Teema: lukemisen edistäminen. [Viitattu 14.10.2020]. Saatavana: https://visualisointi.kirjastot.fi/hankkeet/#!/fi/projects/circles/ColSel_Teema/ColSel_Teema/eyJhIjpbMCwxLDIsMyw1LDYsNyw4LDksMTBdLCJiljpbXSwiYyl6W10slm-QiOltLCJiljpbXSwiZiI6WzAsMSwyLDMsNCw1LDYsN10slm-ciOltLCJoljpbXX0=/eyJhIjpb7Iktva29lbG1hdCI6dHJ1ZSwiT-GFpdGV0YW5raW5uYXQiOnRydWUslkRpZ2I0b2ludGkiOnRydWUslkhl-bmtpbMO2c3TDtm4gb3NhYW1pbmVuljpb0cnVILCJMdWtlbWlzZW4gZWRpc3TDpG1pbmVuljpb0cnVILCJNZWRpYWthc3ZhdHVzIjpb0cnVILCJPCjhbpbWizeW1

[ww6RyaXN0w7Yga-
mEgeWh0ZWlzw7ZsbGlzeXlzljp0cnVILCJQYWx2ZWx1amVuIGtlaGI0dMOk-
bWluZW4iOnRydWUsIIN0cmF0ZWdpbmVuIGtlaGI0dMOkbWluZW4iOn-
RydWUsIIRpbGFzdXVubml0dGVsdSI6dHJ1ZSwiVmVya2tvcGFsdmVsdXQi-
OnRydWV9LCJiljoibW9uZXkiLCJljoia3VudGEiLCJkljpudWxsfQ==/eyJhloi-
bWFwiwiYi6bnVsbH0=](#)

LIITTEET

Liite 1. Kyselypohja

Liite 2. Ei määritellyt ja muut lukemisen seurantatavat

Liite 3. Helmet lukuhaasteen 2020 -lomake

Liite 4. Pohjoinen lukuhaaste 2020 -lomake

Liite 5. Keski-kirjastojen lukuhaaste 2020 -lomake

Liite 6. Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste 2020 -lomake

Liite 7. Porin kaupunginkirjaston lukuhaaste 2020 -lomake

Liite 8. Muut lukuhaasteet, joihin vastaajat ilmoittivat osallistuneensa

Liite 1. Kyselypohja

Lukuhaasteet lukemisen edistämisen välineenä

Tällä kyselyllä selvitetään miten yleisten kirjastojen lukuhaasteet ovat vaikuttaneet osallistujiensa lukemisharrastukseen. Tämä kysely osa Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelualan opinnäytetyötä. Kyselyyn vastataan nimettömänä ja tulokset käsitellään luottamuksellisesti. Kysely on auki 15.4.-29.4.2020 klo 23.59 asti. Kyselyn vastaamiseen menee noin 10 minuuttia. Jokainen vastaus on arvokas.

Kiitos vastauksistanne!

1. Sukupuoli?

- Mies
- Nainen
- Muu
- En halua vastata

2. Ikä?

- 16 tai alle
- 17-20
- 21-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60 tai yli

3. Koulutustaso?

- Peruskoulu
- Toinen aste
- Alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto
- Muu, mikä?

4. Kuinka monta tuntia käytät keskimäärin viikossa lukemiseen?

- 1-2
- 3-5
- 5-7
- 8 tai enemmän

5. Mihin yleisten kirjastojen lukuhaasteisiin olet osallistunut? (Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot)

- Helmet-lukuhaaste
- Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste
- Porin kaupunginkirjaston lukuhaaste
- Keski-kirjastojen lukuhaaste
- Pohjoinen lukuhaaste
- Muu, mikä?

6. Oletko osallistunut lukuhaasteisiin useampana vuotena?

- Kyllä, montako kertaa?
- En

7. Mikä sai sinut osallistumaan lukuhaasteeseen? (Valitse kaksi sopivinta)

- Kaipasin uusia tapoja löytää kirjallisuutta
- Yhteisöllisyys
- Kilpailuhenkisyys
- Älyllinen stimulointi
- Lukemishorisontin laajentaminen
- Haaste vaikutti kiinnostavalta
- Haastetta suositeltiin minulle
- Muu, mikä?

8. Miten valitset lukuhaasteeseen lukemasi teokset? (Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot)

- Kirjaston näyttelyt
- Kirjaston henkilökunnan suositukset
- Perheen/ystävien suositukset
- Muiden suositukset haasteen Facebook- ryhmässä
- Kirjallisuusblogit
- Kirjapodcastit
- Instagram
- Goodreads
- Muu sosiaalinen media, mikä?
- Muu, mikä?

9. Mitä kautta hankit haasteeseen lukemasi teokset? (Valitse kaksi sopivinta vaihtoehtoa)

- Ostan omaksi
- Linaan kirjastosta
- Linaan ystäviltä/perheeltä
- Maksulliset e-kirja tai äänikirjapalvelut (esim. Bookbeat, Elisakirja, Storytel ym.)
- Muu, mikä?

10. Onko lukuhaasteisiin osallistuminen laajentanut kirjallisuusmakuasi?

- Kyllä, millä tavoin?
- Ei ole

11. Oletko lukuhaasteen aloittamisen myötä ryhtynyt seuraamaan tai liittynyt joihinkin kirjallisuutta ja lukemista edistäviin sivustoihin? (Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot)

- Instagramin kirjallisuustilit
- Facebookin kirjallisuusryhmät
- Goodreads-palvelu
- Kirjallisuusblogit
- Kirjallisuuteen liittyviä podcasteja
- Jokin muu, mikä?

12. Mitä vaikutuksia olet huomannut lukuhaasteella olevan lukemisharrastukseesi?

13. Oletko lukuhaasteen aloittamisen myötä alkanut pitämään kirjaa lukemisesta jollain muulla tavoin?

- Kyllä, miten?
- En

14. Mikä sinua erityisesti innostaa ja motivoi lukuhaasteessa ja sen suorittamisessa?

15. Arvioi seuraavat väittämät asteikolla 1-5.

1 = Täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = Jokseenkin samaa mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
Lukuhaaste on lisännyt lukemiseen käyttämäni aikaa	☐	☐	☐	☐	☐
Lukuhaaste lisännyt sosiaalisuuttani lukemisyhteisöissä? (Esimerkiksi blogit, Instagram, haasteen Facebook-ryhmä, Goodreads)	☐	☐	☐	☐	☐
Lukuhaaste on lisännyt e-kirjojen tai/ja äänikirjojen käyttöäni?	☐	☐	☐	☐	☐
Lukuhaaste on lisännyt kirjastonkäyttöäni	☐	☐	☐	☐	☐

16. Onko sinulla mahdollisia kehitysehdotuksia lukuhaasteiden järjestäjille? Mitä muuta mainittavaa haluat sanoa lukuhaasteista? Sana on vapaa!

Liite 2. Ei määritellyt ja muut lukemisen seurantatavat

Vastaukset	Vastausmäärät
Pitää kirjaa luetuista teoksista ja mitä haluaa lukea määrittelemättömällä tavalla	28
Merkitsee ylös luetut teokset ja tekee muistiinpanot	11
Listaa kirjat ja kuvaa kannet	5
Tulosti 100 kirjaa, jotka tulee lukea -listan ja merkitsee siihen luetut kirjat ylös	1
Listaa haastekohdittain, mutta ei kirjaa mitään ylös	1
On aina pitänyt lukemisesta, mutta haaste innostaa lukemaan enemmän	1
Kirjaston rekisteri	1
Liittyi/osallistui kirjaston lukupiiriin	1
On alkanut ymmärtämään kirjallisuutta enemmän	1
Kuuluu päivärytmiin	1

Helmet- lukuhaaste 2020

Haastekohdat:

1. Kirja on vanhempi kuin sinä _____
2. Iloinen kirja _____
3. Kirja, johon suhtaudut ennakkoluuloisesti _____
4. Kirjan kannessa tai kuvauksessa on monta ihmistä _____
5. Saamelaisen kirjailijan kirjoittama kirja _____
6. Kirjan nimi alkaa ja päättyy samalla kirjaimella _____
7. Kirjassa rikotaan lakia _____
8. Kirja, jonka joku toinen valitsee puolestasi _____
9. Kirjassa kohdataan pelkoja _____
10. Kirja sijoittuu maahan, jossa on vähemmän asukkaita kuin Suomessa _____
11. Vaihtoehtohistoria _____
12. Kirjasta on tehty näytelmä tai ooppera _____
13. Kirjassa eksytään _____
14. Urheiluun liittyvä kirja _____
15. Fiktiivinen kertomus, jossa mukana todellinen henkilö _____
16. Kirjalla on kirjassa tärkeä rooli _____
17. Tutkijan kirjoittama kirja _____
18. Sinulle tuntematonta aihetta käsittelevä kirja _____

19. Kirja, jota luet yhdessä jonkun kanssa _____
20. Luonnon monimuotoisuutta käsittelevä kirja _____
21. Pidät kirjan ensimmäisestä lauseesta _____
22. Kirjassa on epäluotettava kertoja _____
23. Kirja on julkaistu myös selkokielellä _____
24. Kirja kirjailijalta, joka on kirjoittanut yli 20 kirjaa _____
25. Kirjassa ollaan saarella _____
26. Kirjailijan sukunimi alkaa kirjaimella X, Y, Z, Å, Ä tai Ö _____
27. Runomuotoinen kertomus, runoelma tai säeromaani _____
28. Tulevaisuudesta kertova kirja _____
29. Japaniin liittyvä kirja tai sarjakuva _____
30. Kirjassa pelastetaan ihminen _____
31. Kirjassa kerrotaan elämästä maaseudulla _____
32. Kirja on alun perin julkaistu kielellä, jota et osaa _____
33. Kirjassa tapahtuu muodonmuutos _____
34. Kirjan nimessä on luontoon liittyvä sana _____
35. Kirjassa käytetään sosiaalista mediaa _____
36. Tunnetun henkilön suosittelema kirja _____
37. Ajankohta on merkittävä tekijä kirjassa _____
38. Kirjan kannessa tai kuvauksessa on puu _____
39. Kirjassa lennetään _____
40. 2010-luvulla kuolleen kirjailijan kirjoittama kirja _____
41. Kirjassa laitetaan ruokaa tai leivotaan _____
42. Kirjassa on isovanhempia _____
43. Kustantamon kirjasarjassa julkaistu kirja _____
44. Kirjassa on kirjeenvaihtoa _____
45. Esikoiskirja _____
46. Kirjassa on sauna _____
- 47.-48. Kaksi kirjaa, joilla on hyvin samankaltaiset nimet _____

49. Vuonna 2020 julkaistu kirja _____
50. Kirjaston henkilökunnan suosittelema kirja _____

Liite 4. Pohjoinen lukuhaaste 2020 -lomake

POHJOINEN LUKUHAASTE 2020

Voit kirjoittaa haasteen perässä olevalle viivalle lukemasi kirjan nimen ja päivämäärän, jolloin sait kirjan luettua.

Haasteen suorittaja _____

1. Esseekokoelma. _____
2. Filosofinen kirja. _____
3. Kalle Päätalon kirjoittama kirja. _____
4. Kirja jonka kannessa on lempiväriäsi. _____
5. Kirja, johon tarttumista olet suunnitellut jo pitkään. _____
6. Kirja, joka kertoo kirjailijasta. _____
7. Kirja, joka liittyy talviseen harrastukseen. _____
8. Kirja, joka on julkaistu ennen syntymävuottani. _____
9. Kirja, jonka käsikirjoituksen kirjailija todennäköisesti on kirjoittanut mustekynällä paperille. _____
10. Kirja, jonka muistan lapsuudesta. _____
11. Kirja, jonka nimessä mainitaan lumi tai jää. _____
12. Kirja, jonka olen bongannut somesta, blogista tai lehdestä. _____
13. Kirja, jossa käydään kirjastossa, antikvariaatissa tai kirjakaupassa. _____
14. Kirja, jossa muutetaan tai matkustetaan pohjoiseen. _____
15. Kirja, jossa on kansalaisaktivismia. _____
16. Kirja, josta minulla on ennakkokäsitys, millainen se tulee olemaan. _____
17. Pohjois-Suomeen sijoittuva dekkari. _____
18. Pohjois-Suomen historiaan sijoittuva kirja. _____
19. Pohjoissuomalaisen kirjailijan kirjoittama kirja. _____
20. Pohjoista luontoa kuvaava kirja. _____
21. Romaani, joka sijoittuu Kainuuseen. _____
22. Suomalainen kirja, joka on käännetty useammalle kielelle. _____
23. Tietokirjallisuuden Finlandia-voittaja tai ehdokas. _____
24. Vieraskielinen kirja. Lue tai ainakin selalle. _____
25. Viime vuosina julkaistu runokokoelma. _____

#vinkkaamo #pohjoinenlukuhaaste

Facebookissa: Pohjoinen lukuhaaste

<https://outi.finna.fi/Content/lukuhaaste>

KESKI-KIRJASTOJEN

lukuhaaste

————— 2020 —————

Haasta itsesi lukemaan jotain uutta Keski-kirjastojen omassa lukuhaasteessa! Kirjaston työntekijät auttavat mielellään sopivien kirjojen löytämisessä. Voit käyttää samaa kirjaa useampaan haastekohtaan.

1. Vuonna 2020 julkaistu kirja _____
2. 1920-luvulle sijoittuva kirja _____
3. Keski-suomalaisen kirjailijan kirjoittama kirja _____
4. Kotimainen runokirja _____
5. Kirja kertoo ilmastonmuutoksesta _____
6. Keski-kirjastojen aikuisten lukudiplomiin kuuluva kirja ____
7. Kirja kertoo lapsiperhe-elämästä _____
8. Kirjassa on tekoäly tai robotti _____
9. Kirja, jonka kansi on mielestäsi tylsän näköinen _____
10. Kirja, jonka nimessä on väri _____

11. Tartu uudestaan kirjaan, joka jäi joskus kesken _____
12. Kirjassa lennetään _____
13. Vieraskielinen kirja _____
14. Lapsen tai nuoren suosittama kirja _____
15. Eläimen näkökulmasta kirjoitettu kirja _____
16. Kirja, jonka nimessä on iloa _____
17. Syntymävuotenasia julkaistu kirja _____
18. Kirjassa käydään kirjastossa _____
19. Musiikki on kirjassa tärkeässä osassa _____
20. Tietokirja aiheesta, joka on sinulle uusi _____
21. Afrikkalaisen kirjailijan kirjoittama kirja _____
22. Kirjassa rakastutaan _____
23. Kirja sisältää kirjeitä _____
24. Kahden kirjailijan yhdessä kirjoittama kirja _____
25. Kirja, jonka nimessä on vuodenaika _____
26. Lue e-kirja tai kuuntele äänikirja _____
27. Kirja, jonka nimessä on erisnimi _____
28. Kirja kertoo menetyksestä (ihmisen, terveyden tms.) _____
29. Kirjan sarjakuvaversio _____
30. Kirjaston työntekijän suosittama kirja _____

Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste 2020

Vuoden 2020 lukuhaasteessa lähdetään aikamatkalle. Valitse listalta 25 kohtaa ja lue tai kuuntele niihin liittyvät kirjat. Kaikki kirjallisuuden lajit käyvät. Yhdellä kirjalla saa suoritettua aina yhden kohdan.

Lukuaikaa on 1.1.–31.12.2020. Täyden lomakkeen 7.1.2021 mennessä palauttaneiden kesken arvotaan kirjakaupan lahjakortti. Jos haluat säilyttää lomakkeen itselläsi, voit palauttaa siitä myös kopion tai skannata sen ja lähettää osoitteeseen hanna.kotila@seinajoki.fi.

Haasteen etenemistä seurataan Facebookissa Seinäjoen kaupunginkirjaston lukuhaaste -ryhmässä. Kirjasto jakaa siellä lukuvinkkejä. Voit kertoa somessa urakan edistymisestä ja antaa vinkkejä muille hashtagilla [#lukuhaaste_sjkkirjasto](https://www.facebook.com/seinajokikirjasto).

Haasteen suoritti: _____

Sähköpostiosoite: _____

Puhelin: _____

1. Kirja, jossa matkustetaan ajassa

2. Kirja, jonka nimessä on jokin ajan ilmaus, esim. viikonpäivä tai kuukausi

3. Kirja, jossa on eri aikatasoja

4. Kirja, joka sijoittuu kesään

5. Kirja, joka sijoittuu talveen

6. Kirja, joka tapahtuu yhden päivän aikana

7. Kirja, joka kuvaa jonkin merkittävän tapahtuman aikaa

8. Kirja aikakaudelta, jolla olisit halunnut elää

9. Sota-ajasta kertova kirja

10. Lama-ajasta kertova kirja

11. Opiskelu- tai koulu-aikaan sijoittuva kirja

12. Kirja, jossa siirrytään ajasta ikuisuuteen

13. Kirja, joka sijoittuu aikaan ennen ajanlaskumme alkua

14. Vuosina 0–1499 julkaistu tai sille ajalle sijoittuva kirja

15. 1500–1700-luvuilla julkaistu tai sille ajalle sijoittuva kirja

16. 1800-luvulla ilmestynyt tai 1800-luvulle sijoittuva kirja

17. Vuosina 1900–1909 ilmestynyt tai sille ajalle sijoittuva kirja

18. 1910-luvulla ilmestynyt tai 1910-luvulle sijoittuva kirja

19. 1920-luvulla ilmestynyt tai 1920-luvulle sijoittuva kirja

20. 1930-luvulla ilmestynyt tai 1930-luvulle sijoittuva kirja

21. 1940-luvulla ilmestynyt tai 1940-luvulle sijoittuva kirja

22. 1950-luvulla ilmestynyt tai 1950-luvulle sijoittuva kirja

23. 1960-luvulla ilmestynyt tai 1960-luvulle sijoittuva kirja

24. 1970-luvulla ilmestynyt tai 1970-luvulle sijoittuva kirja

25. 1980-luvulla ilmestynyt tai 1980-luvulle sijoittuva kirja

26. 1990-luvulla ilmestynyt tai 1990-luvulle sijoittuva kirja

27. Vuosina 2000–2009 ilmestynyt tai sille ajalle sijoittuva kirja

28. 2010-luvulla ilmestynyt tai 2010-luvulle sijoittuva kirja

29. Vuonna 2020 ilmestynyt tai vuoteen 2020 sijoittuva kirja

30. Tulevaisuuteen sijoittuva kirja

Liite 7. Porin kaupunginkirjaston lukuhaaste 2020 -lomake

PORIN KAUPUNGINKIRJASTON

LUKUHAASTE 2020

HAASTA ITSESI JA LUE 30 KIRJAA VUODEN AIKANA

1. Kirja, jonka lukemista olet vältellyt
2. Kirja, joka liittyy muumeihin
3. Tietokirja
4. Kirja, jonka nimessä on adjektiivi
5. Esikoisteos
6. Kirja, joka liittyy ruokaan
7. Kirja jota et oikein ymmärrä
8. Kirja liittyy Japaniin tai olympialaisiin
9. Kirja, joka tekee nostalgiseksi
10. Kirja, joka on julkaistu vuonna 2020
11. Elämäkerta
12. Kirja, jonka nimi on kysymys
13. Kirjan tai kirjailijan nimi houkuttaa lukemaan
14. Omakustanne tai pienpainate
15. Kirjailijan etu- ja sukunimi alkavat samalla kirjaimella
16. Kirjassa on häät tai hautajaiset
17. Satakuntalaisen kirjailijan kirja
18. Ajankohtainen kirja
19. Lasten tai nuorten kirja
20. Yli 50-vuotiaan suositteloima kirja
21. Kummallinen kirja
22. Kirjan nimessä on sukulaisuutta ilmaiseva sana
23. Suomalaisen kirjailijan kirja
24. Jatko-osa aiemmin lukemaasi kirjaan
25. Kuvitettu kirja
26. Kirja kertoo fyysisestä sairaudesta
27. Kirja, johon viitataan toisessa lukemassasi kirjassa
28. Musiikki tai soitin on keskeisessä osassa kirjaa
29. Kirjan tapahtumat sijoittuvat maaseudulle
30. Kirja, johon toivoisit jatkoa

Tänä vuonna uutena myös e-lukuhaaste:
sbit.ly/e-lukuhaaste

PORI

Liite 8. Muut lukuhaasteet, joihin vastaajat ilmoittivat osallistuneensa

Lukuhaaste	Maininnat
#satasarjista	1
Ei osallistu, kerää ryhmistä vain kirjavinkit	1
Harjavallan kirjaston lukuhaaste	1
Helsingin Sanomien top100 klassikot	1
Kirjaston kesähaaste	1
Kirkkonummen lukuhaaste	1
Löytkiö (Pietarsaari)	1
Lumme (Mikkeli)	1
Lahden kaupunginkirjaston aikuisten lukudiplomi	5
Lahden kaupunginkirjaston lukuhaaste	1
Lukee mikä kiinnostaa, ei oikein osallistu haasteisiin	1
Lukubingo Hämeenlinna	1
Marttojen lukuhaaste	1
Nuorempana lukudiplomi (muistaakseni oli kirjaston ja koulun yhteistyö)	1
Perkeet	2
Piki-kirjastojen kesäbingo 2019	1
Popsugar Reading Challenge	1
Porvoon kirjaston haaste	1
Readathon Harry Potter haaste	1
Suosituksset ja esillä olevat kirjat	1
Tiekkö	1
Saami haaste	1
Vaasan Ylihelppo-lukuhaaste	2
Vastaajan oma kaikkien maiden kirjoja haaste	1